کتاب دانش فنی پایه (تربیت کودک)

ایران استخدام

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن
و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۹۱۳۰۰۰۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir

Www.IranEstekhdam.Ir

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز کودکیاری

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

بسم الله الرحمن الرحیم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

دانش فنی پایه

رشتهٔ تربیت کودک

گروه بهداشت و سلامت

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای

پایهٔ دهم دورهٔ دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: دانش فنی پایه (رشتهٔ تربیت کودک) ـ ۲۱۰۳۱۱
پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای وکاردانش
شناسه افزوده برنامه‌ریزی وتألیف: معصومه صادق،سارا فرجاد، فاطمه قاسم‌زاده و شهربانو سرداری(هنرآموز خبره)، اکرم دهقانی (هنرآموز خبره) و سکینه راه‌پیما (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فرشته مجیب، سارا فرجاد، فاطمه قاسم‌زاده، اکرم دهقانی، شهربانو سرداری، سکینه راه‌پیما و معصومه صادق (اعضای گروه تألیف) ـ پروانه خادمی (ویراستار)
مدیریت آماده‌سازی هنری: ادارهٔ کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی: جواد صفری (مدیر هنری) ـ نسرین اصغری (طراح جلد)ـ زهره بهشتی‌شیرازی (صفحه‌آرا)ـ نسرین اصغری و پژمان جعفری (عکاس)
نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهیدموسوی)
تلفن: ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱، **دورنگار:** ۸۸۳۰۹۲۶۶ ، **کد پستی:** ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
وب سایت: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران ـ کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (دارو پخش) **تلفن :**۵ ـ ۴۴۹۸۵۱۶۱، **دورنگار:** ۴۴۹۸۵۱۶۰،
صندوق پستی: ۱۳۹ـ ۳۷۵۱۵
چاپخانه: شرکت چاپ ونشر کتاب های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ یازدهم ۱۴۰۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۶- ۲۵۲۹ - ۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸ **ISBN 978 – 964 – 05 – 2529–6**

ما باید زحمت بکشیم تا در همهٔ جناح‌ها خودکفا باشیم. امکان ندارد که استقلال به‌دست بیاید، قبل از اینکه استقلال اقتصادی داشته باشیم. اگر ما بنا باشد که در اقتصاد احتیاج داشته باشیم، در چیزهای دیگر هم وابسته خواهیم شد و همین‌طور اگر در فرهنگ، ما وابستگی داشته باشیم، در اساس مسائل وابستگی پیدا می‌کنیم.

امام خمینی «قُدِّسَ سِرُّهُ»

فهرست

پودمان اول : کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان

تعریف آموزش و پرورش پیش از دبستان ۲
اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دورهٔ پیش از دبستان ۲
اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان ۳
پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان ۳
تاریخچهٔ آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران ۷
پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران ۹
انواع مراکز پیش از دبستان ۱۲
عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان ۱۳
مشاغل مرتبط با رشتهٔ تربیت کودک ۱۶

پودمان دوم: اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان

اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دورهٔ پیش از دبستان ۲۰
نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان ۲۱
برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی ۲۲
اهمیت و ضرورت ارائهٔ یک برنامه‌ریزی آموزشی برای کودکان پیش از دبستان ۲۲
عناصر تشکیل دهندهٔ برنامهٔ آموزشی ۲۳

پودمان سوم: کاربرد بازی، اسباب بازی، فعّالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان

بازی‌های کودکان ۳۸
فعّالیت‌های ورزشی ۴۶
فعّالیت‌های هنری ۴۸

پودمان چهارم: سازماندهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)
سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز ۶۶
سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز ۶۶

پودمان پنجم: مستندسازی
تعریف مستندسازی ۹۲
روش‌های مستندسازی ۹۳
۱ـ نوشتاری: گزارش‌نویسی ۹۴
۲ـ کارپوشه ۹۵
۳ـ مشاهده ۹۶
۴ـ رسانه‌های آموزشی ۹۸

فهرست منابع ۱۲۳

سخنی با هنرآموزان گرامی

با توجه به آموزه‌های اسلامی، کار و اشتغال از ارزش تربیتی برخوردار است و انسان از طریق کار، نفس‌سرکش را رام کرده و شخصیت وجودی خویش را صیقل داده، هویت خویش را تثبیت کرده و زمینهٔ ارتقاءِ وجودی خویش را مهیا و امکان کسب روزی حلال و پاسخگویی به نیازهای جامعه را فراهم می‌آورد. آموزش فناوری، کار و مهارت‌آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه‌یافتگی خواهد شد. برای رسیدن به این مهم، برنامه‌ریزی درسی حوزهٔ دنیای کار و دنیای آموزش بر مبنای نیازسنجی شغلی صورت گرفته است. درس‌های رشته‌های تحصیلی شاخهٔ فنی و حرفه‌ای شامل دروس آموزش عمومی، دروس شایستگی‌های غیرفنی و شایستگی‌های فنی مورد نیاز بازار کار است. دروس دانش فنی از دروس شایستگی‌های فنی است که برای هر رشته در دو مرحله طراحی شده است. درس دانش فنی‌پایه با هدف شناخت مفاهیم و کسب دانش فنی پایه در گروه و رشتهٔ تحصیلی است که هنرجویان در پایهٔ دهم و در آغاز ورود به رشتهٔ تحصیلی خود می‌بایست آن را آموزش ببینند و شایستگی‌های لازم را در ارتباط با دروس عملی و ادامهٔ تحصیل در رشتهٔ خود کسب نمایند. درس دانش‌فنی تخصصی که در پایهٔ دوازدهم طراحی شده است، شایستگی‌هایی را شامل می‌شود که موجب ارتقاءِ دانش تخصصیِ حرفه‌ای شده و زمینه را برای ادامهٔ تحصیل و توسعهٔ حرفه‌ای هنرجویان در مقطع کاردانی پیوسته نیز فراهم می‌کند.

لازم به یادآوری است که کتاب دانش فنی‌پایه تئوری تفکیک شده دروس عملی کارگاه‌های ۸ ساعته نیست بلکه در راستای شایستگی‌ها و مشاغل تعریف شده برای هر رشته تدوین شده است. در ضمن، آموزش این کتاب نیاز به پیش‌نیاز خاصی ندارد و براساس آموزش‌های قبلی تا پایهٔ نهم به تحریر درآمده است. محتوای آموزشی کتاب دانش‌فنی‌پایه، آموزش‌های کارگاهی را عمق می‌بخشد و نیازهای هنرجویان را در راستای محتوای دانش‌نظری تأمین می‌کند.

تدریس کتاب در کلاس درس به‌صورت تعاملی و با محوریت هنرآموز و هنرجوی فعال صورت می‌گیرد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نظرسنجی کتاب درسی

سخنی با هنرجویان عزیز

درس دانش‌فنی‌پایه با هدف شناخت مفاهیم، کسب دانشِ‌فنی‌پایه در گروه بهداشت و سلامت و رشتهٔ تحصیلی تربیت کودک برای شما هنرجویان عزیز طراحی و کتاب آن تألیف شده است.

در تدوین درس دانش‌فنی‌پایه، موضوعاتی مانند تاریخچهٔ رشته، محتوا جهت ایجاد انگیزش، مشاغل و هدف رشتهٔ تحصیلی، نقش رشتهٔ شما در توسعهٔ کشور،مثال‌هایی از نوآوری، خلاقیت و الهام از طبیعت،اصول،مفاهیم، قوانین، نظریه، فناوری، علائم، تعاریف کمیت‌ها، واحدها و یکاها، فرمول‌های فنی،تعریف دستگاه‌ها و وسایل کار، مصادیقی از ارتباط مؤثر فنی و مستندسازی، زبان‌فنی، ایمنی و بهداشت فردی و جمعی، پیشگیری از حوادث احتمالی شغلی و نمونه‌هایی از مهارت حل مسئله در بستر گروه تحصیلی و برای رشتهٔ تحصیلی در نظرگرفته شده است.

می‌توانید در هنگام ارزشیابی این درس، از کتاب همراه هنرجوی خود استفاده نمایید.

توصیه می‌شود در یادگیری این درس به دلیل کاربرد زیاد آن در درس‌های دیگر رشته، کوشش لازم را داشته باشید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی وحرفه‌ای و کاردانش

مقدمه

درس دانش فنی پایه با هدف آشنایی با اصول و مبانی نظری رشتهٔ تربیت کودک برنامه‌ریزی و تألیف شده است . ضرورت تألیف این درس به منظور ارائه اطلاعات شغلی و حرفه‌ای است که هنرجویان را با وظایف شغلی و مشاغل مرتبط با رشته آشنا می‌سازد. لذا هنرجویان با آگاهی بیشتر قادر خواهند بود رشته مورد علاقه خود را انتخاب کنند.

محتوای تدوین شده شامل مؤلفه‌هایی می‌باشد که موجب انگیزش در رشته شده ،قلمرو دانش را مشخص می‌کند. در عین حال حاوی اطلاعات زمینه و پایه‌ای مورد نیاز برای فراگیری بهتر واحدهای یادگیری دروس تخصصی رشته است.

باید توجه داشت کلیه اهداف توانمندساز که محتوای تدوین شده بر اساس آن تهیه شده با در نظرگرفتن رشد همه جانبهٔ کودک می‌باشد. در این درس سعی شده هنرجویان به این نکته اساسی در برنامه‌های پیش از دبستان توجه نمایند.

این درس در قالب سه واحد درسی به صورت تعاملی و با محوریت هنرآموز و هنرجو به طور فعال تدریس می شود و شامل فصول زیر است :

پودمان اول کلیات : اهداف، اهمیت و ضرورت در آموزش و پرورش پیش از دبستان، تاریخچه آشنایی با نظریات تربیتی پیشگامان در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان در ایران و جهان، انواع مراکز پیش از دبستان، وظایف مربیان و مشاغل قابل احراز در رابطه با رشته است.

پودمان دوم : اصول و قوانین برنامه‌های پیش از دبستان با توجه به رشد همه جانبه کودک می‌باشد . هدف از ارائه این پودمان آشنایی با نحوه برنامه‌ریزی و اجرای آن در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان است. در واقع هنرجو باید قادر باشد برای آموزش یک مفهوم به کودک برنامه‌ریزی کند.

پودمان سوم : کاربرد بازی، ورزش و هنر در اجرای برنامه‌های آموزش پیش از دبستان از طریق فعالیت‌های عملی در این زمینه‌ها است .

پودمان چهارم : سازماندهی منابع آموزشی در آموزش و پرورش پیش از دبستان است . هدف از ارائه این مبحث آشنایی هنرجویان با چگونگی سازماندهی منابع آموزشی و نیروی انسانی، فضا و تجهیزات مورد نیاز در این مراکز است .

پودمان پنجم : این پودمان شامل مستندسازی برنامه‌های آموزش و پرورش پیش از دبستان است. هدف از این پودمان آشنایی با روش‌های مستندسازی (نوشتاری، کارپوشه، مشاهده و رسانه‌های آموزشی) در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان است .

ارزشیابی کتاب به دو صورت فرایندی و پایانی صورت می‌گیرد و مبتنی بر شایستگی است .

پودمان ۱

کلیات آموزش‌وپرورش پیش از دبستان

شایستگی‌های پودمان

۱ آشنایی با اهداف آموزش‌وپرورش پیش از دبستان

۲ آشنایی با پیشگامان آموزش‌وپرورش پیش از دبستان در جهان و ایران

۳ تهیهٔ فهرستی از انواع مراکز پیش از دبستان

۴ تهیهٔ فهرستی از عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

آموزش و پرورش پیش از دبستان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی

☐ تجربه‌ای از آموزش‌های دوران پیش از دبستان مانند شعر، قصه و... را بازگو کنید.

☐ دربارهٔ اهمیّت آموزش و پرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تعریف: آموزش و پرورش پیش از دبستان معمولاً به تجربه‌ها و یادگیری‌های کودکان در مراکز مختلف آموزش پیش از دبستان اطلاق می‌شود.

اهمیت و ضرورت آموزش‌وپرورش در دورهٔ پیش از دبستان

حضرت علی (ع) : «العلم من الصغر کالنقش فی الحجر[1]»؛ یادگیری و آموزش در خردسالی، بسان کندن نقش روی سنگ، پایدار است.

سال‌های پیش از دبستان مرحله شکل‌گیری شخصیت کودک است. دورهٔ سنی پیش از دبستان از تولد تا شش سال اول زندگی است. کودک این سال‌ها را با کنجکاوی و توجه نسبت به خود، اطرافیان و دنیای پیرامونش سپری می‌کند. در این سال‌های طلایی چنانچه محیط و آموزش غنی باشد هوش شکوفا می‌شود و استعدادها پرورش می‌یابد. توجه به رشد و یادگیری کودکان در این سال‌های حساس به دلایل زیر از ضرورت و اهمیّت فراوانی برخوردار است:

۱ سرعت رشد در همهٔ ابعاد آن در شش سال اوّل زندگی نسبت به سال‌های دیگر بیشتر است. یادگیری کودکان در این سال‌های حساس، سریع‌تر، آسان‌تر و عمیق‌تر صورت می‌گیرد.

۲ با توجه به وجود نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، کودکان خانواده‌های محروم نیاز به محیطی دارند که این محرومیت‌ها را تاحدی جبران سازد که در مراکز پیش از دبستان، مربیان آگاه و آموزش دیده، این وظیفه را برعهده دارند.

۳ تغییرات اقتصادی، اجتماعی و اشتغال مادران، ایجاد محیط‌های مناسب برای رشد و یادگیری کودکان را ضروری می‌سازد.

۴ براساس پژوهش‌های انجام شده، کودکان برخوردار از آموزش پیش از دبستان، توانمندی شناختی و رفتاری بیشتری نسبت به کودکان دیگر در مقطع ابتدایی دارند. ساختار اصلی، کنترل احساسات، خودتنظیمی و سازگاری اجتماعی در دوران اولیه کودکی شکل می‌گیرد.

۵ بسیاری از مشکلات کودکان در جنبه‌های مختلف رشد، در سال‌های اولیهٔ کودکی، با مداخلهٔ مؤثر و به‌موقع برطرف می‌گردد و این درصورتی است که کودکان از آموزش‌های پیش از دبستان برخوردار شوند.

۶ آموزش پیش از دبستان، شوق یادگیری، نگرش مثبت و پذیرش کودک را نسبت به محیط مدرسه افزایش می‌دهد و در نتیجه میزان ترک تحصیل کودکان در مدرسه کاهش می‌یابد.

۷ یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد هزینهٔ افت تحصیلی کودکان در مدرسه، بسیار بیشتر از هزینهٔ آموزش آنها در مراکز پیش از دبستان است.

۸ والدین معمولاً در ارتباط با نیازهای رشد کودکان، شناخت کافی ندارند. در مراکز پیش از دبستان، آموزش خانواده در کنار آموزش کودکان، به والدین در یادگیری شیوه‌های مناسب فرزندپروری کمک می‌کند.

۱ـ بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲۴

فعالیت ۲

در گروه‌های کلاسی

- ☐ در مورد اهمیت آموزش‌وپرورش پیش از دبستان از دیدگاه اسلام گفت‌وگو کنید.
- ☐ آیات یا احادیثی در این زمینه در گروه ارائه دهید.

اهداف آموزش‌وپرورش پیش از دبستان

۱ ایجاد بستری مناسب در راستای رشد همهٔ جانبهٔ کودکان مشتمل بر ابعاد عاطفی، اخلاقی، شناختی، اجتماعی و جسمی کودکان.

۲ پرورش درک و نگرش صحیح کودکان نسبت به وقایع محیط زندگی و محیط اجتماعی و شکوفایی استعدادهای کودکان در ابعاد مختلف.

۳ توسعه توانایی‌های کودکان در بیان اندیشه و بروز احساسات و عواطف با استفاده از آموزش مهارت‌های زندگی، هنری، کلامی، بازی، شعر و نمایش.

۴ پرورش صفات اخلاقی و رفتارهای اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی.

۵ انس با قرآن و علاقه به یادگیری آن.

۶ آموزش مفاهیم اجتماعی نظیر تعاون، نوع دوستی، گذشت، همکاری، ارزش‌های مطلوب زندگی و آموزش مهارت‌های زندگی از طریق آموزش غیرمستقیم و کسب تجارب گوناگون.

۷ کمک به والدین در مراقبت، نگهداری و پرورش کودکان و ایجاد ارتباط مؤثر دو جانبه بین کودک و والدین.

۸ آماده‌سازی کودکان برای ورود به نظام آموزش رسمی کشور[۱].

۹ آشنایی با طبیعت و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن.

۱۰ آشنایی و احترام گذاردن به فعالیت‌ها و آداب و رسوم دینی[۲].

پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان

آغاز شکل‌گیری رسمی مهدکودک به‌عنوان یک مؤسسه اجتماعی جدید در قرن ۲۰ شکل گرفته است. در جدول شماره۱ به مهم‌ترین نظریات افرادی که در شکل‌گیری مراکز پیش از دبستان تأثیر داشته‌اند، اشاره شده است.

نکته

هدف از ارائه تاریخ رویدادها در این پودمان پی‌بردن به چگونگی شکل‌گیری و روند تحول آموزش و پرورش پیش از دبستان است[۳].

۱ـ آئین‌نامه تأسیس و انحلال مهدکودک سازمان بهزیستی کشور

۲ـ راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دورهٔ پیش‌دبستانی ـ سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ـ دفتر برنامه‌ریزی و کتب درسی.

۳ـ از طرح سؤالات مربوط به تاریخ رویدادها در ارزشیابی این پودمان خودداری شود.

جدول ۱ـ پیشگامان آموزش‌وپرورش پیش از دبستان درجهان

ردیف	نام	شرح حال
۱	**فروبل (باغ کودکان ـ کودکستان)**	فردریک فروبل[۱] آلمانی (۱۸۵۲ـ۱۷۸۲) با تأثیرپذیری از نظرات بزرگان تعلیم و تربیت، عقاید نوینی را دربارهٔ آموزش‌وپرورش کودکان شکل داد و اولین مدرسه کودکان به نام باغچه کودکان[۲] یا کودکستان را در آلمان تأسیس کرد. علت نام‌گذاری او این است که به مردم بفهماند که کودکان مانند نهال‌هایی هستند که نیاز به پرورش در باغچه دارند. وی توجه به بازی را جزء مهم‌ترین اهداف کودکستان و تعلیم و تربیت کودکان می‌دانست و به تأثیر بازی به رشد همه جانبه تأکید داشت. به نظر او از طریق بازی‌ها می‌توان به مشکلات رشدی و ناسازگاری‌های کودکان پی‌برد و به درمان این مشکلات از طریق بازی پرداخت. برنامهٔ درسی منظم و دقیقی را برای کودکان طراحی کرد که شامل موارد زیر است: «**هدایا**»[۳]: شامل ده سری از مواد قابل دست‌ورزی مانند: توپ‌های پارچه‌ای و مکعب‌های چوبی بودند که کودکان با آنها معماهایی درست می‌کردند. این اسباب‌بازی‌های آموزشی امروزه به نام هدیه‌های فروبل شناخته شده‌اند. «**مشغولیات**[۴]»: شامل فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های ماهیچه‌ای کوچک مانند: نقاشی، خمیربازی، دوخت و دوز، رنگ‌آمیزی، بافتنی، تازدن کاغذ و چسباندن بود. «**بازی‌های مادر**[۵]» : شامل مجموعه‌ای از آوازها و سرگرمی‌هایی بودند که با استفاده از «هدایا» به دقت طراحی شده بود. «**مطالعه طبیعت**[۶]» : مشاهده گیاهان و حیوانات و بحث، دربارهٔ آنها را شامل می‌شد.
۲	**مونته سوری (خانهٔ کودک)**	ماریا مونته‌سوری[۷] برای برآورده‌کردن نیازهای فیزیکی کودکان خردسال، اقدام به تأسیس مدرسه‌ای در سال ۱۹۰۷ در سن لورنز[۸] و منطقه فقیرنشین شهر رم کشور ایتالیا کرد. او ابتدا به‌عنوان یک پزشک کار خود را با کودکان عقب‌ماندهٔ ذهنی آغاز کرد و به تشخیص و درمان و اصلاح دشواری‌های آنها پرداخت و در به‌کارگیری اصول آموزش‌وپرورش کودکان و ضعف‌های آنان علاقه‌مند شد. سپس وسایل و ابزارهای جدید آموزشی برای آموزش‌وپرورش آنها ابداع کرد. برنامهٔ آموزشی او برنامه‌ای فعال بود که پرورش حواس را با استفاده از وسایل خاص و استقلال در یادگیری مورد تشویق قرار می‌داد. بعد از موفقیت در آموزش کودکان عقب مانده، فرصتی یافت تا مدارسی را به نام خانه کودک[۹] برای کودکان ۳ تا ۷ ساله تأسیس نماید. محیط آموزشی تدارک دیده شدهٔ وی برای کودکان در رابطه با خصوصیات و ویژگی‌های جسمی ـ روانی آنها بود و احترام به کودک در این رویکرد یک اصل است. کودک در مراکز پیش ازدبستان مونته سوری می‌توانست آزادانه علائق خود را دنبال کند و مسائل خود را بدون دخالت مربی انجام دهد. شهرت مونته سوری به خاطر طرح پرورش حواس و روش خاص کار او با کودک است. محتوای برنامه درسی موردنظر مونته سوری براساس پنج موضوع سازماندهی شده است که شامل مهارت‌های زندگی، مهارت‌های حسی، مهارت‌های ریاضی، فرهنگ و زبان است. کلاس‌های خانه کودک مونته سوری از گروه‌های سنی مختلف تشکیل شده است و کمک‌های ویژه برای کودکان کم‌توان در نظر گرفته شده است.

۱ـ Fridrick Froebel
۲ـ Children's garden
۳ـ Gifts
۴ـ Occupations
۵ـ Mother's Play
۶ـ Nature Study
۷ـ Maria Montessori
۸ـ Sanlorenzoh
۹ـ Children's House

۳	**خواهران مک میلان (مهدکودک)**	تلاش‌های خواهران مک‌میلان (راشل و مارگارت[۱]) در زمینهٔ آموزش‌وپرورش در دوران اولیه کودکی در سال ۱۹۱۰ با تأسیس اولین مهدکودک در محله‌های فقیرنشین در انگلستان و با پیروی از نظرات بزرگان تعلیم و تربیت چون جان لاک، کمینیوس و فردریک فروبل آلمانی به ثمر نشست. اصطلاح «مهدکودک[۲]» به‌وسیله خواهران مک‌میلان معرّفی شد. مهدکودک موردنظر آنها محیطی را نشان می‌داد که علاوه‌بر مراقبت و پرستاری کودکان، آموزش‌هایی به کودکان داده می‌شد. به نظر آنها مهدکودک به‌عنوان فوریتی برای جبران کمبودهای بهداشتی و ایمنی کودکان در دوران اولیه زندگی برای کودکان دو تا هفت ساله است. در این مراکز ضمن جبران فقر، کمبودها و غفلت‌ها، شست‌وشوی کودکان، تدارک لباس تمیز، تغذیه کودکان، طراحی فضای عاطفی و تجربه‌های مناسب نیز ارائه می‌شد. همچنین برنامه‌هایی مانند تربیت ماهیچه‌های مختلف بدن برای کمک به رشد خواندن و نوشتن و مهارت‌های عددی، خمیربازی، رنگ‌آمیزی، نقاشی، بازی با مکعب‌ها و استفاده از ابزار برای تقویت زمینه‌های ادراکی ـ حرکتی، حرکات موزون، بازی‌های نمایشی، فعالیت‌های موسیقی، گسترش توانایی‌های فیزیکی و قدرت بیان و ابراز وجود و... انجام می‌شد.
۴	**رودلف اشتاینر (الگوی والدورف)**	رودلف اشتاینر[۳] (۱۹۲۵ـ۱۸۶۱) در سال ۱۹۱۹ در نزدیکی کارخانه والدورف برای کودکان محروم این منطقه اولین مدرسه والدورف را تأسیس کرد. او با چهار شرط مدرسه خود را بنا نهاد. ■ مدرسه باید به روی تمامی کودکان با هر پیشینهٔ مذهبی، قومی، نژادی و اقتصادی باز باشد. ■ مدرسه در جهت آموزش برای هر دو جنس فعالیت کند. ■ مدرسه دارای یک انسجام و وحدت رویه در همه مقاطع سنی باشد. ■ معلمان ضمن تماس دائم با دانش‌آموزان، بر برنامه آموزشی مدرسه مدیریت دارند و دولت کمترین دخالت را در این امر داشته باشد. مهم‌ترین اهداف اشتاینر از تأسیس این مدرسه، پرورش قوای جسمانی، افزایش پشتکار و استقامت کودکان و پرورش قوهٔ تخیل، انعطاف‌پذیری، اعتماد به نفس و تمرکز خلاق بود. برنامه او شامل علوم طبیعی، ریاضیات و در راستای فعالیت‌های روزانه کودکان، تربیت بدنی، پرورش حواس، رشد کلامی، بازی‌های خلاق، انواع هنر و مهارت‌های زندگی بود. این برنامه‌ها را بیشتر از طریق بازی‌های آزاد به تخیلی و فعالیت‌های هنری اجرا می‌کرد.

۱ـ Margaret & Rachel Mac Millan

۲ـ Nursery School

۳ـ Rudolf steiner

۵	**لوریس مالاگازی (الگوی رجیو امیلیا)**	لوریس مالاگازی[۱] در سال ۱۹۴۶ ساختمان اولین مرکز آموزشی را در دهکده‌ای نزدیک شهر رجیوامیلیا آغاز کرد. در سال ۱۹۶۳ اولین مدرسه خود به نام رابینسون را برای کودکان ۳ تا ۶ سال و در سال ۱۹۷۰ اولین مرکز رجیو را برای کودکان زیر ۳ سال تأسیس و به‌عنوان بنیان‌گذار الگوی برنامه درسی رجیو امیلیا فعالیت خود را شروع کرد. در این رویکرد، کودکان فعالانه درگیر پروژه‌ها و فعالیت‌ها هستند. می‌آفرینند، طراحی می‌کنند و مربی از آنها حمایت می‌کند. مربیان این رویکرد، کودکان را سازندگان کنجکاو علم می‌دانند که وقتی فعالانه با وسایل و مواد موجود، محیط خود، کودکان دیگر و بزرگ‌ترها سرگرم می‌شوند، بیشترین یادگیری را خواهند داشت. مشخصه‌های کلی این رویکرد عبارت‌اند از: ـ مشارکت والدین، شهروندان، منابع فرهنگی و اجتماعی شهر با محوریت تمرکز بر کودکان با توجه به اهمیت ارتباط و تعامل در یادگیری. ـ تشویق کودکان به ابراز عقاید و احساسات خود، مسئولیت‌پذیری و کنجکاوی. ـ ساختن مکانی قابل اعتماد برای کودکان، با هدف تقویت حس هویت و تعلق در آنان و توجه به ابعاد رشد همه‌جانبه کودکان. ـ پرورش خلاقیت، از طریق فعالیت‌های هنری مانند نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی. ـ رشد مهارت‌های پژوهشی با مشاهده، توصیف، سؤال‌سازی، طبقه‌بندی و سایر فعالیت‌ها. محتوی برنامه درسی، مالاگازی شامل اجرای پروژه‌ها در حوزه‌های مختلف علوم تجربی، ریاضیات، ادبیات، هنر، مطالعات اجتماعی و مهارت‌های کلامی می‌باشد.
۶	**دیوید ویکارت (الگوی‌های های‌اسکوپ یا بینش وسیع)**	دیوید ویکارت[۲] متخصص تعلیم‌وتربیت کودکان با توجه به نظریات پیاژه در مورد رشد و تکامل کودکان الگوی آموزشی «های اسکوپ» را در سال ۱۹۷۰ ارائه داد. روش‌های این الگو براساس روش گام‌به‌گام یا رشدی شناختی در آموزش است. این الگو بر این باور است که یادگیری فعال براساس رشد و تکامل توانایی‌های نهفته انسان است. این الگو در کودکان نگرش توانستن و انجام دادن ایجاد می‌کند و به‌منظور پرورش اعتماد به نفس و شایستگی اجتماعی کودکان طراحی شده است. مهم‌ترین برنامه‌های های‌اسکوپ، حمایت از برنامه رشد کودکان، پرورش اعتماد به نفس، مهارت حل مسئله، استقلال فکری، انضباط فردی و یافتن اهداف شخصی برای به دست آوردن شایستگی‌های اجتماعی و برقراری روابط مناسب در زندگی است. محتوای این برنامه شامل فعالیت‌های هنری و خلاق، زبان و ادبیات، مهارت‌های جسمی ـ حرکتی، رشد عاطفی و اجتماعی برای سال‌های پیش از دبستان است.

۱ـ Laris Malaguzzi

۲ـ Divid Vikart

فعالیت ۳

در گروه‌های کلاسی، در مورد اندیشمندان دیگری که در شکل‌گیری مراکز پیش از دبستان نقش داشته‌اند، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تاریخچهٔ آموزش‌وپرورش پیش از دبستان در ایران

فعالیت ۴

در گروه‌های درسی در مورد فعالیت‌های جبار باغچه‌بان در زمینهٔ آموزش‌وپرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

در تاریخچهٔ آموزش‌و پرورش پیش از دبستان در ایران اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، کودکستان، آموزش قبل از دبستان و یا پیش از دبستان به‌کار رفته است. بیش از یک قرن پیش اولین کودکستان در منطقهٔ جلفای اصفهان توسط ارامنه تأسیس شد. آنچه در ذیل می‌آید، خلاصه‌ای از تاریخچهٔ آموزش‌وپرورش پیش از دبستان در ایران می‌باشد:

- باغچه‌بان در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی در شهر تبریز اولین و در سال ۱۳۰۷ در شیراز، دومین کودکستان را به نام باغچه اطفال تأسیس کرد؛ البته کودکان خانواده‌های مرفه به‌خصوص کارمندان عالی‌رتبه به کودکستان مزبور می‌رفتند و بازی‌ها و مراقبت‌های گروهی را تجربه می‌کردند. با استقبالی که از این کودکستان‌ها به عمل آمد، طی مدت کوتاهی در تهران و پاره‌ای از شهرهای بزرگ از سوی بخش خصوصی، کودکستان‌هایی افتتاح شد که با برنامه‌های ساده‌ای از قبیل بازی‌های مرسوم، آموزش مقدماتی خواندن و نوشتن، نقاشی، عروسک‌بازی و... در جلب رضایت خانواده‌ها، تلاش می‌کردند.
- در سال ۱۳۰۳ شورای عالی فرهنگ آئین‌نامه احداث مراکز آموزش پیش از دبستان در شهرستان تهران و در سال ۱۳۰۴ آئین‌نامه برای سایر شهرهای کشور را تصویب کرد.
- نخستین امتیاز تأسیس کودکستان توسط وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در سال ۱۳۱۰ برای خانم برسابه هوسپیان صادر گردید.
- سال ۱۳۱۰ آغاز فصل جدیدی در تاریخ آموزش پیش از دبستان ایران محسوب می‌گردد.
- نخستین آئین‌نامه ویژه کودکستان‌ها و مراکز آموزش پیش از دبستان درسال ۱۳۱۲ به تصویب شورای عالی فرهنگ رسید. در ماده اول این آئین‌نامه، سن کودکان جهت پذیرش در کودکستان‌ها ۴ تا ۷ سال قید شده بود.
- در سال ۱۳۳۴، ادارهٔ مستقلی جهت رسیدگی و نظارت بر امور کودکستان‌ها تحت نظارت وزارت فرهنگ تأسیس گردید.
- درسال ۱۳۳۵، آئین‌نامه جدیدی جهت ادارهٔ کودکستان‌ها به‌تصویب رسید که طی آن سن کودکان، ۳ تا ۶ سال تعیین شده بود.
- در سال ۱۳۴۰، ادارهٔ امور کودکستان‌های کشور منحل شد و وظایف مربوط به اداره کل تعلیمات ابتدایی محول گردید و آئین نامه دوره پیش دبستانی، در شورای عالی معارف و فرهنگ تصویب شد.
- در سال ۱۳۴۱ شورای کتاب کودک تأسیس شد. این شورا کتاب‌هایی مناسب برای کودکان پیش از دبستان ارائه داد.
- در سال ۱۳۴۳، آموزش پیش از دبستان عملاً به صورت نظام همگانی درآمد.

■ در سال ۱۳۴۵ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با هدف کوشش در راه بهبود کیفی کتاب‌های کودکان پیش از دبستان و دبستان تأسیس شد.

■ در سال ۱۳۴۶ به منظور تربیت نیروی انسانی برای مراکز پیش از دبستان آموزشگاه‌های کودکیاری آغاز به‌کار کردند.

■ طبق آخرین آئین‌نامهٔ کودکستان‌ها که در سال ۱۳۴۹به تصویب شورای عالی آموزش‌وپرورش رسید، تشکیل کلاس‌های آمادگی ضمیمهٔ آموزش ابتدایی گردید و سن کودکان کودکستانی ۳ تا ۶ سال تعیین گردید.

■ در سال ۱۳۵۰ ادارهٔ کل تعلیمات ابتدایی به دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی تغییر نام داد و واحد کودکستان‌ها مسئولیت طرح و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش پیش از دبستان را عهده‌دار شدند.

■ در سال ۱۳۵۲ در مدرسه عالی شمیران اولین رشته پیش دبستانی دائر شد.

■ درسال ۱۳۵۳، وزارت آموزش‌وپرورش طبق انتشار بخشنامه‌ای به اعمال اصلاحاتی در آئین‌نامهٔ مذکور مبادرت کرد. مطابق این تغییرات تنها آن دسته از کودکانی که از سن ۵ سال تمام برخوردار بودند از حق ثبت نام درکلاس‌های آمادگی بهره‌مند گردیدند.

■ از سال۱۳۵۴، سازمان‌های دولتی موظف به تأسیس مهدهای‌کودک شده و ضوابط آنها از سوی سازمان زنان تنظیم گردید. همچنین دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی به دفتر آموزش کودکستانی و ابتدایی تغییر نام داد.

■ درسال۱۳۵۶، در بودجه کل سازمان‌های دولتی، بودجه لازم جهت احداث مهدهای‌کودک ویژهٔ فرزندان زنان کارمند پیش‌بینی شده و سازمان زنان مسئولیت تشکیل و نظارت بر آنها را عهده‌دار گردید.

■ پس از انقلاب اسلامی، براساس تصمیم‌گیری هیئت وزیران، با انحلال سازمان زنان، سازمان ملی رفاه خانواده، سازمان تربیتی شهرداری تهران و انجمن ملی حمایت از کودکان، اجازهٔ تأسیس مهدهای‌کودک به وزارت بهداری و بهزیستی و سپس به سازمان بهزیستی محول گردید.

■ در سال ۱۳۵۸ هیئت وزیران جمهوری اسلامی‌ایران هر کارخانه و کارگاهی را که زنان کارگر آن حداقل صاحب ۱۰ کودک بودند، موظف به تأسیس مهدکودک در آن واحد کرد.

■ در سال ۱۳۶۶ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌ریزی کلیهٔ مهدهای‌کودک دولتی و خصوصی براساس نظر شورای عالی انقلاب فرهنگی، بر عهده سازمان بهزیستی گذاشته شد.

■ در سال ۱۳۶۷ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌های آموزشی کودکان یک سال قبل از مدرسه براساس مصوبهٔ شورای عالی انقلاب فرهنگی به آموزش‌وپرورش محول گردید.

■ سند تحول بنیادین در سال ۱۳۹۰ در وزارت آموزش‌وپرورش تدوین شد که به‌عنوان راهنمای برنامه‌ها و فعالیت‌های پیش از دبستان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

فعالیت ۵

در گروه‌های کلاسی در مورد نقش سازمان بهزیستی و وزارت آموزش‌وپرورش در گسترش مراکز پیش‌ازدبستان در ایران و وظایف آن، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

جدول ۲ ــ پیشگامان آموزش‌وپرورش پیش‌ازدبستان در ایران

نام	شرح حال
جبار باغچه‌بان	جبار باغچه‌بان فرزند عسگر از پیشگامان آموزش‌وپرورش نو در سال ۱۲۶۴ در ایروان به دنیا آمد. پدرش در شهر ایروان با شغل معماری و قنادی روزگار می‌گذراند. تحصیلات باغچه‌بان با اصول قدیمی و در مساجد بود و در ۱۵ سالگی مجبور به ترک تحصیل گردید و به حرفه پدر روی آورد. پدرش عاشق قصه بود و شب‌ها با او پای نقالی می‌نشست. با سود جستن از قصه‌های کودکیش برای بچه‌ها نمایشنامه می‌نوشت. به‌واسطهٔ روش ابتکاری او در تدریس، در سال ۱۲۹۹ به موجب حکم ریاست فرهنگ تبریز، به آن شهر رفته و مشغول به‌کار شد. اندیشهٔ شیوه‌های نو در آموزش‌وپرورش کودکان پیش‌دبستانی که فروبل در چهارچوب یک برنامه مشخص به‌وجود آورده بود او را واداشت تا با الهام از دیدگاه فروبل، در سال ۱۳۰۳ اولین کودکستان ایرانی در تبریز با نام باغچه‌اطفال را تأسیس کند و از همان زمان نام فامیل خود را از عسگرزاده به باغچه‌بان تغییر داد و به مربیان نیز پیشنهاد کرد که خود را باغچه‌بان بنامند. سپس در سال ۱۳۰۶ در شیراز و در سال ۱۳۱۲ در تهران برنامه‌های بسیاری را برای پیش‌دبستانی تدارک دیده و اجرا کرد. او علاوه بر دوره‌های پیش‌دبستانی کار خود را با ناشنوایان آغاز کرد. باغچه‌بان در سال ۱۳۱۲ دستگاهی اختراع کرد که کرولال‌ها با استفاده از آن قادر به شنیدن می‌شدند. این دستگاه پس از تکمیل شدن به نام «تلفن گنگ» در ادارهٔ ثبت اختراعات به تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۱۲ به شماره ۱۱۸ به ثبت رسید. در سال ۱۳۲۲ خورشیدی جمعیتی به‌نام جمعیت حمایت از کودکان کرولال را تأسیس کرد. در برنامه‌های آموزشی او قصه‌گویی همراه با تصویر، خواندن شعر و سرود، اجرای نمایشنامه، نقاشی‌های گروهی، مجسمه‌سازی، آشنایی با رنگ‌ها و نام درختان و ... گنجانده شد. باغچه‌بان طی سال‌ها تعلیم و تربیت به کودکان به روشی برای آموزش خواندن و نوشتن دست یافت که امروز آن را روش ترکیبی می‌گویند. باغچه‌بان در روز چهارم آذر ماه سال ۱۳۴۵ خورشیدی درگذشت. (شکل ۱) از آثار او می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱ـ زندگی کودکان ۲ـ بادکنک ۳ـ عروسان کودک و درخت مروارید ۴ـ اصول تعلیم الفبا ۵ـ کتاب اول ابتدایی ۶ـ نمایشنامه گرگ و چوپان ۷ـ نمایشنامه پیر و ترب ۸ـ نمایشنامه خانم خزوک

شکل ۱ــ جبار باغچه‌بان

مداد رنگی

مـداد سرخ رنگ مـن — رفیق شوخ و شنگ من
بـه یـاری تـو دمبـدم — هزاران نـقشه می‌کشم
گل و بنـفشه و چمـن — درخت سیب و یـاسمن

« جبار باغچه‌بان»

توران میرهادی

توران میرهادی، در سال ۱۳۰۵در تهران به دنیا آمد. تجربه‌های او از دو استاد بزرگش یعنی جبار باغچه‌بان و دکتر هوشیار، سبب شد تا برای آموزش در زمینهٔ علوم تربیتی و روان‌شناسی، در پاییز ۱۳۲۵ به پاریس برود. آشنایی او با نظریه‌های مربیان بزرگ تعلیم و تربیت کودکان، فرصتی نادر برای او فراهم آورد که این دیدگاه‌ها را بیاموزد و در ایران به‌کار ببندد. نخستین کار او بعد از بازگشت به ایران در سال ۱۳۲۰، حضور در کودکستان بهار و دبیرستان نوربخش و انتقال دانش و تجربه‌هایی بود که در اروپا آموخته بود. فعالیت متمرکز میرهادی در عرصهٔ آموزش‌وپرورش از سال ۱۳۳۴ با پایه‌گذاری کودکستان فرهاد آغاز شد. او توانست از سال ۱۳۳۶ دبستان فرهاد را در کنار کودکستان پایه بگذارد. مدرسه راهنمایی فرهاد نیز از سال ۱۳۵۰ کارش را آغاز کرد. در بیشتر سال‌های دهه ۴۰ و ۵۰ مدرسهٔ فرهاد به واحد تجربی تعلیمات عمومی تبدیل شد و پیشرفته‌ترین دیدگاه‌های درون آموزش‌وپرورش ایران نخست در این مجتمع بررسی و تجربه و در صورت کسب اعتبار در نظام آموزش‌وپرورش جاری می‌شد. ایشان در سال ۱۳۳۵ نخستین نمایشگاه کتاب کودک را در دانشکدهٔ هنرهای زیبای دانشگاه تهران برگزار کردند. این نمایشگاه از آن جهت اهمیت دارد که موضوع کمبود کتاب کودک و کتابخانه‌های ویژه کودکان را به جامعهٔ فرهنگی آن روزگار یادآوری کرد. پس از این‌کار بود که جنبشی در گسترش ادبیات کودکان راه افتاد که تا زمان پایه‌گذاری شورای کتاب کودک در سال ۱۳۴۱ به‌طور غیر رسمی و پراکنده ادامه یافت. راه‌اندازی شورای کتاب کودک در ایران به معنای رسمیت یافتن نهاد ادبیات کودکان در ایران است. توران میرهادی نقش برجسته‌ای را در هدایت و راهبری ادبیات کودکان ایران در عرصه ملی و بین‌المللی داشته است. او در سال‌های دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در کنگره‌های بین‌المللی ادبیات کودکان و جایزه جهانی هانس‌کریستین آندرسن مشارکت داشته است. ایده فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان در دومین سمینار ملی ادبیات کودکان که در سال ۱۳۴۶ در باشگاه معلمان برگزار شد، باز می‌گردد. همگی شرکت‌کنندگان در این سمینار بر تدوین و تألیف فرهنگ‌نامه‌ای بومی‌که نیازهای کودکان و نوجوانان ایرانی را برآورده سازد، تأکید کردند. توران میرهادی این ایده را همواره در ذهن داشت تا اینکه در سال ۱۳۵۸ حرکت اجرایی برای تألیف و تدوین این اثر ملی را آغاز کرد.

اصول آموزش‌وپرورش کودکان از نظر توران میرهادی به شرح زیر است:

- توجه به تفاوت‌های فردی
- توجه به ابعاد مختلف رشد انسان
- ایجاد محیط جست‌وجوگری در مدرسه برای معلمان و کودکان
- توجه به آموزش فردی و گروهی و مشارکتی به جای رقابت
- برقراری ارتباط مناسب با کودکان و والدین
- مشارکت فعال کودکان در برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌ها
- تأکید بر مسئولیت‌پذیری کودکان
- تشویق کودکان با استفاده از انگیزه‌های درونی کودک نه عوامل بیرونی
- مدیریت شورایی و استفاده از نظرات مربیان، معلمان و کودکان در تنظیم و اجرای برنامه‌ها
- انجام ارزشیابی کیفی از کودکان به جای ارزشیابی کمی

مهم‌ترین آثار به جا مانده از ایشان کتاب کار مربی کودک و جست‌وجو در راه‌ها و روش‌های تربیت است. توران میرهادی در ۱۸ آبان ۱۳۹۵ چشم از جهان فرو بست. (شکل ۲)

شکل ۲ـ توران میرهادی

یحیی مافی

یحیی مافی، آموزگار، کارشناس و پژوهشگر مسائل آموزشی و تربیتی، و از پیشگامان آموزش‌وپرورش نوین در ایران و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک، در سال ۱۳۰۲ در معلم کلایه «رودبار الموت» به دنیا آمد. در سال ۱۳۳۲ کودکستان مهر را به صاحب امتیازی همسرش معصومه سهراب تأسیس کرد و در سال ۱۳۳۴ امتیاز مدرسه پسران مهر را گرفت. این زوج از جمله پیشگامان گشایش مدرسه‌های ملی بودند. مجموعهٔ آموزشی مهران، عضو انجمن ملی مدارس هماهنگ بود. تبادل تجربه مدیران مدرسه‌ها در این انجمن و برنامه‌ریزی و بازدید از مدرسه‌های دیگر کشورها از سوی این نهاد، در اداره مدرسه و بالا بردن سطح آموزشی دانش‌آموزان کارساز بود. مدرسهٔ مهران، از پیشگامان تشویق و عادت دادن دانش‌آموزان به کتاب‌خوانی است. همه دانش‌آموزان هنگام نام‌نویسی در این مجتمع آموزشی، یک فهرست کتاب دریافت می‌کردند و باید یکی از کتاب‌ها را می‌خریدند تا بتوانند عضو کتابخانه شوند و کارت کتابخانه بگیرند. هنگام تغییر مدیریت مدرسه در سال۱۳۵۷، کتابخانهٔ این مدرسه ۱۱هزار جلد کتاب داشت؛ اما وقتی این کتابخانه در سال ۱۳۳۶ باز شد، فقط ۱۴ کتاب برای کودکان داشت.

یحیی مافی در سال ۱۳۶۰ با همکاری همسرش انتشارات کتاب کودک و نوجوان را تأسیس کرد. ویژگی کتاب‌های تهیه شده توسط این مؤسسه چاپ کتاب به زبان‌های کردی، ترکی و فارسی به‌صورت همزمان بود. کتاب ارزنده او در حوزهٔ آموزش‌وپرورش به نام «تجربه‌های مدرسه‌داری» حاصل تجربیات پرارزش او و همسرش در مورد کودکستان و دبستان مهران است. این کتاب حاوی برنامه‌های آموزشی کودکستان است که شامل آموزش مفاهیم (علوم، ریاضی، اجتماعی) بازی‌ها، شعر، قصه، موسیقی، ورزش، گردش‌های علمی، نقاشی و کاردستی است.

یحیی مافی کار اجتماعی و فرهنگی خود را در گسترهٔ ادبیات کودکان با حضور در هیئت مدیره شورای کتاب کودک تا پایان عمر ادامه داده است و در پیشبرد نشر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان نقش بسیار سازنده‌ای داشته است. طی سال‌های ۱۳۹۰ـ۱۳۶۶ عضو هیئت مدیرهٔ شرکت تهیه و نشر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان شد. او همچنین از جمله پایه‌گذاران انجمن پژوهش‌های آموزشی پویا و عضو هیئت مدیره این انجمن بوده است. یحیی مافی در بهمن سال ۱۳۹۲ چشم از جهان فرو بست. (شکل ۳)

شکل ۳ـ یحیی مافی

انواع مراکز پیش از دبستان

شکل ۴ـ فعالیت‌های مراکز پیش از دبستان

فعالیت ۶

در گروه‌های کلاسی تصاویر بالا را با دقت مشاهده کنید (شکل ۴) به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ☐ تصاویر چه موضوعی را نشان می‌دهند؟
- ☐ هر تصویر بیانگر چه نوع فعالیتی است؟

دوره پیش‌دبستانی یا دوره آمادگی در نظام آموزشی ایران، دوره‌ای است که کودکان در ۱ یا ۲ سال قبل از ورود به دبستان می‌گذرانند. این دوره جهت آماده ساختن کودکان ۵ ساله برای ورود به دبستان است و واحدهای مستقل یا ضمیمهٔ دبستان‌ها تحت‌عنوان «آمادگی» تأسیس و توسعه یافته است. در این واحدها، کودکان ۵ ساله به مدت یک سال طبق برنامهٔ خاصی برای ورود به دورهٔ بعد آماده می‌شوند. تعیین شاخص‌های آموزشی و پرورشی و تدوین محتوا و نظارت بر مهدکودک از حیث آموزشی و پرورشی با وزارت آموزش و پرورش و صدور مجوز و ارائه برنامه با سازمان بهزیستی کل کشور می‌باشد[1].

۱ـ قانون تأسیس و اداره مدارس و مرکز آموزشی و پرورشی غیردولتی ۱۳۹۵/۱۰/۸

از نظر شناسایی بخش‌های مختلف آموزش‌وپرورش پیش‌ازدبستان اسامی و عناوین مختلفی را به‌خود اختصاص می‌دهند و آشنایی با این اسامی و عناوین می‌تواند مربی را در وظایف و مسئولیت‌های خود یاری دهد. براساس آئین‌نامه‌های بهزیستی انواع مراکز پیش‌از دبستان در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳ــ عناوین و تعاریف مراکز پیش از دبستان

ردیف	عنوان	توصیف
۱	**مهدکودک**	به مرکزی اطلاق می‌گردد که مسئولیت مراقبت و فرایند یاددهی، یادگیری کودکان در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی را عهده‌دار است و با فراهم کردن فرصت‌ها و تجارب یادگیری متنوع برای یادگیری کودکان از سن ۶ ماه تا قبل از سن ورود به دبستان تحقق این امر را میسر می‌سازد.
۲	**مهد قرآنی**	مهدکودکی است که علاوه‌بر انجام مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان در ابعاد مختلف رشد، به امر آموزش قرآن و مفاهیم دینی به کودکان نیز می‌پردازد.
۳	**مهد مساجد**	مهدکودکی است که با استفاده از امکانات و فضای فیزیکی مساجد برای ارائه خدمات فرهنگی، آموزشی به کودکان منطقه و نمازگزاران تأسیس می‌گردد.
۴	**آدینه مهد**	مهدکودکی است که در روزهای جمعه از ساعت ۱۰ لغایت ۱۴ جهت ارائه خدمات مهدهای کودک به کودکانی که والدین آنها در نماز جمعه حضور دارند، تشکیل می‌گردد.
۵	**روستا مهد**	مهدکودکی است که توسط اشخاص حقیقی و یا حقوقی و با همکاری شورای اسلامی و تحت نظارت سازمان بهزیستی تأسیس می‌گردد و مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان روستایی در ابعاد مختلف رشد از آغاز ۳ سالگی تا ۶ سالگی را عهده‌دار است.
۶	**کودکستان (پیش دبستانی)**	تدارک برنامه‌های آموزشی برای کودکان ۵ ساله به منظور آمادگی برای ورود به مدرسه است.

عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

شکل ۵ــ کارکنان در حال انجام وظیفه در مراکز پیش از دبستان

فعالیت ۷

در گروه‌های کلاسی شکل ۵ را با دقت مشاهده کنید؛ هر تصویر بیانگر چه نوع خدماتی در مرکز پیش‌ازدبستان است؟ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

عناوین کارکنان در مراکز پیش از دبستان

در کشور جمهوری اسلامی ایران آموزش‌وپرورش پیش‌ازدبستان برای کودکان ۳ ماهه تا ۴ ساله تحت نظارت سازمان بهزیستی و برای کودکان ۴ـ۶ ساله برعهدهٔ وزارت آموزش‌وپرورش است.

جدول ۴ـ عناوین کارکنان و تعاریف در مراکز پیش‌ازدبستان[1]

ردیف	عنوان	توصیف
۱	**مؤسس**	به شخص حقیقی یا حقوقی اطلاق می‌گردد که پس از طی مراحل پیش‌بینی شده موفق به دریافت موافقت اصولی و سپس پروانه فعالیت می‌گردد.
۲	**مسئول فنی**	فرد مؤنث واجد شرایطی است که از طرف مؤسس (حقیقی یا حقوقی)، به سازمان بهزیستی استان معرفی تا پس از تأیید کمیسیون استان برای آن فرد پروانه مسئول فنی صادر و در مهدکودک مربوط مطابق با این دستورالعمل انجام وظیفه کند.
۳	**مدیر داخلی**	فردی است که مسئولیت حسن انجام و اجرای برنامه‌های مرکز پیش از دبستان و هماهنگ‌کنندهٔ فعالیت‌های کارکنان مرکز را براساس اصول و قوانین مربوط برعهده دارد.
۴	**مربی**	فردی است که مسئول طرح‌ریزی، هدایت برنامه‌های آموزشی و رشدی مناسب، و نظارت بر فعالیت‌های مربی‌یار و مراقب کودک در نحوه ارایهٔ خدمات و مراقبت بر کودکان خردسال را در مهدکودک و مراکز پیش‌دبستانی بر عهده دارد.
۵	**مربی‌یار**	فردی است که تحت نظارت و راهنمایی مربی اصلی و متخصص در هدایت برنامه آموزشی مناسب برای یک کلاس یا یک گروه از کودکان کار می‌کند. آنها می‌توانند بسیاری از زمینه‌های فنی تدریس را تحت راهنمایی و نظارت مربی انجام دهند و قابلیت و توانایی کار مؤثر و سودمند با کودکان را دارند. معمولاً دارای دیپلم هستند.
۶	**مراقب**	فردی است که تحت نظارت مربی به نگهداری کودکان شیرخوار، رفع نیازهای به موقع آنان، تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شست‌وشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم فعالیت می‌کند.
۷	**روان‌شناس**	فردی است که در زمینهٔ ارزشیابی کودکان از طریق مشاهده و یا انجام آزمون‌ها و تدارک اطلاعات ضروری یا توصیه و پیشنهاد استفاده از منابع دیگر در کنار مربی به تأمین سلامت روانی کودک کمک می‌کند.
۸	**کارکنان بهداشت**	پزشکان، دندان‌پزشکان و پرستاران که به نوعی در برنامه‌های سلامت کودکان در مرکز پیش از دبستان فعالیت دارند و معاینات دوره‌ای کودکان و ثبت نتیجه در پرونده سلامت را برعهده دارند.
۹	**کارشناس تغذیه**	فردی است که با دارا بودن تخصص در زمینه دانش تغذیه‌ای، بر تنظیم، خرید و تهیه موادغذایی، طبخ بهداشتی موادغذایی و اجرای برنامه‌های غذایی کودکان با توجه به حساسیت‌های غذایی کودکان، در مرکز پیش از دبستان نظارت دارد.
۱۰	**سرایدار**	فردی است که به‌صورت شبانه‌روزی در محل مرکز پیش از دبستان مراقب ایمنی و تأمین خدمات بهداشتی محیط مرکز پیش از دبستان و سایر خدمات مورد نیاز را عهده‌دار است.

۱ـ اطلاعات جدول ۴ با استفاده از آئین‌نامه‌های سازمان بهزیستی کشور تهیه شده است.

وظایف کارکنان در مراکز پیش از دبستان[1]

به منظور آشنایی و تأکید بیشتر در این قسمت به شرح و معرفی وظایف مربی، مربی‌یار و مراقب پرداخته شده است.

مهم‌ترین وظایف مربی

۱ حضور منظم در مهدکودک و مراقبت، پرورش و آموزش کودکان در طی ساعات کار تعیین شده.
۲ برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های مناسب رشدی برای پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی، عاطفی، جسمی ـ حرکتی، شناختی و کلامی کودکان.
۳ توجه به حضور و غیاب کودکان، و اعلام غیبت آنها به مسئول فنی مهدکودک.
۴ جدا کردن کودک بیمار از سایر کودکان و اطلاع موضوع به مسئول فنی در صورت مشاهدهٔ کودک بیمار.
۵ اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان تحت مسئولیت و حضور در تمام ساعات صرف غذای کودکان.
۶ نظارت بر چگونگی بهداشت فردی کودکان.
۷ تأمین محیطی ایمن و مطمئن برای کودکان و اطمینان از بهداشت و ایمنی تجهیزات و امکانات.
۸ نظارت بر خواب و استراحت کودکان و کنترل شرایط لازم.
۹ طرح مسائل و مشکلات کودکان با مدیر مهدکودک همراه با پیگیری آنها.
۱۰ اجتناب از هر نوع تنبیه کودکان.
۱۱ گزارش فوری به مدیر مهدکودک در صورت احتمال وقوع کودک‌آزاری و مورد قصور و غفلت قرارگرفتن کودک.
۱۲ کنترل وضع اتاق، وسایل و تجهیزات مربوط، هنگام بروز حوادث غیرمترقبه و اطلاع فوری به مسئول فنی مهدکودک و مراکز امدادی برحسب مورد.
۱۳ حضور در دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزهٔ فعالیت به تشخیص مسئول فنی مهدکودک.
۱۴ مراقبت از سلامت جسم و روان کودک.

وظایف مربی‌یار و مراقب

۱ کمک به مربی در امر آموزش کودکان.
۲ نگهداری و زیرنظر گرفتن کودکان به منظور رفع نیازهای آنان با هماهنگی مربی مربوط.
۳ تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شست‌وشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم.
۴ کمک در اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان با نظارت مربی و دادن غذا به کودکان شیرخوار و نوپا.
۵ هدایت کودکان به توالت و دست‌شویی و شست‌وشوی آنان با دستکش یکبار مصرف جداگانه در هر نوبت تعویض یا شست‌وشوی هر کودک.
۶ رعایت بهداشت فردی کودکان.
۷ کنترل کامل وضع اتاق و وسایل خواب و بازی کودکان از لحاظ ایمنی و بهداشتی زیر نظر مربی.
۸ ارائه گزارش به مربی مربوط در صورت مشاهده هرگونه تغییرات خاص عاطفی و جسمی در کودک.

۱ـ وظایف مربیان و کارکنان از آئین‌نامه تأسیس و انحلال مهدکودک‌های بهزیستی استخراج و شرح کامل آن در کتاب همراه هنرجو درس مراقبت از سلامت کودک آورده شده است.

۹ همکاری با مربی در حفظ و نگهداری وسایل و تجهیزات مهدکودک و آماده نگهداشتن آنها برای فعالیت‌های مربوط.
۱۰ همکاری با مربی در امر پذیرش و ترخیص کودکان.
۱۱ نظافت اتاق‌ها، وسایل و مسیر تردد کودکان زیر نظر مربی مربوط.
۱۲ اجرای دستورات محوله از سوی مقام مافوق در چهارچوب وظایف کاری.

فعالیت ۸

با هماهنگی هنرآموز خود از یک مهدکودک بازدید کنید و فعالیت‌های زیر را انجام دهید:
☐ فهرستی از عناوین کارکنان در مرکز تهیه کنید.
☐ گزارشی از شرح وظایف شغل‌های موجود در آن مرکز ارائه دهید.

نکته

وظیفهٔ مهم مربیان آماده کردن کودکان برای ورود به دبستان است و به‌طور کلی اهداف آموزش‌وپرورش در کانون‌های آموزش قبل از دبستان بر محور آموزش‌هایی چون امور بهداشتی، آشنایی با طبیعت و محیط کودک، زبان‌آموزی، نقاشی، کارهای دستی، قصه‌گویی، آموزش موسیقی و پرورش ذوق هنری و بازی، ایجاد عادات مفید اجتماعی و فردی و نظم‌بخشی به رفتار کودکان استوار است.

مشاغل مرتبط با رشتهٔ تربیت کودک

فعالیت ۹

در گروه‌های کلاسی، با توجه به گزارش‌های بازدید خود در فعالیت ۸ و با توجه به رشتهٔ تحصیلی خود، در مورد مشاغلی که بعد از فراغت از تحصیل می‌توانید انجام دهید، گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۱ به‌عنوان مربی‌یار در مراکز پیش از دبستان فعالیت کند.
۲ مربی‌یار پس از ۳ سال کار تجربی به عنوان مربی فعالیت کند.
۳ مربیان به صورت گروه‌های کارآفرین می‌توانند مراکزی را تأسیس کرده و خدماتی در زمینه‌های قصه‌گویی، نمایش خلاق، مهارت کلامی، خودآگاهی کودک، ارتباط و مشارکت، اجرای انواع بازی‌ها و... به مراکز پیش از دبستان ارائه دهند.
۴ مربیان به صورت گروهی، می‌توانند مرکز پیش از دبستان تأسیس کنند.
۵ به‌عنوان پرستار کودک در منزل می‌توانند خدمات خود را ارائه دهند.

فعالیت ۱۰

در گروه‌های کلاسی بروشوری از مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی پایانی پودمان اول

۱ اهمیت آموزش‌وپرورش پیش از دبستان را توضیح دهید.
۲ فهرستی از اهداف آموزش‌وپرورش پیش از دبستان تهیه کنید.
۳ فهرستی از پیشگامان آموزش و پرورش در ایران ارائه دهید.
۴ فهرستی از پیشگامان آموزش و پرورش در جهان ارائه دهید.
۵ عناصر برنامه درسی فروبل را شرح دهید.
۶ باغچه‌بان در رشد آموزش‌وپرورش پیش از دبستان در ایران، چه نقشی داشت؟ توضیح دهید.
۷ خدمات توران میرهادی به آموزش‌وپرورش پیش از دبستان در ایران را فهرست کنید.
۸ جدول زیر را کامل کنید.

نام اندیشمند	نام الگو	روش
مونته سوری	.....	.....
.....	والدورف	.....
.....	.....	پروژه محور، اکتشافی و مشارکتی
.....	های اسکوپ	.....

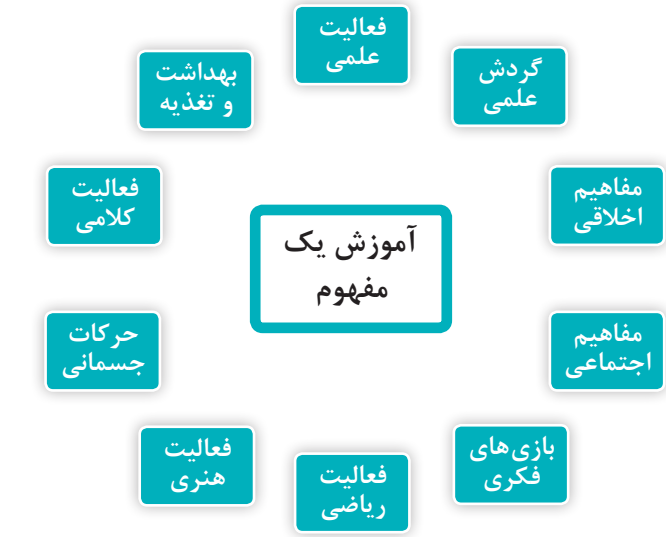
۹ فهرستی از عناوین مراکز پیش از دبستان در ایران تهیه کنید.
۱۰ فهرستی از وظایف مربی در مراکز پیش از دبستان تهیه کنید.
۱۱ وظایف مربی و مربی‌یار را با هم مقایسه کنید و نتیجه را به‌صورت خلاصه در چهار سطر بنویسید.
۱۲ بعد از فارغ‌التحصیل شدن به‌عنوان یک مربی‌یار، در چه مشاغلی می‌توانید خدمت کنید؟ فهرست کنید.

ارزشیابی شایستگی کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان (پودمان ۱)

عنوان پودمان ۱	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان	تحلیل آموزش و پرورش پیش از دبستان	تحلیل کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان با استفاده از منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	بالاتر از حد انتظار	۱ـ تحلیل اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستان ۲ـ کاربرد اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان در فعالیت‌های آموزشی ۳ـ مقایسه تاریخچهٔ آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران و جهان ۴ـ مقایسه انواع مراکز پیش از دبستان با یکدیگر ۵ـ تهیه فهرست وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان ۶ـ تعیین تشابهات و تفاوت‌های نظرات پیشگامان آموزش پیش از دبستان در جهان و ایران	۳
	تحلیل عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان		درحد انتظار	۱ـ تحلیل اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستان ۲ـ کاربرد اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان در فعالیت‌های آموزشی ۳ـ مقایسه تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران و جهان ۴ـ تهیه فهرست وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان	۲
			پایین‌تر از انتظار	توانایی انجام دو شاخص از شاخص‌های درحد انتظار	۱
نمره مستمر از ۵					
نمره شایستگی پودمان از ۳					
نمره پودمان از ۲۰					

پودمان ۲

اصول و مفاهیم آموزش‌وپرورش پیش از دبستان

شایستگی‌های پودمان

۱ به‌کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه‌ها در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

۲ طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان

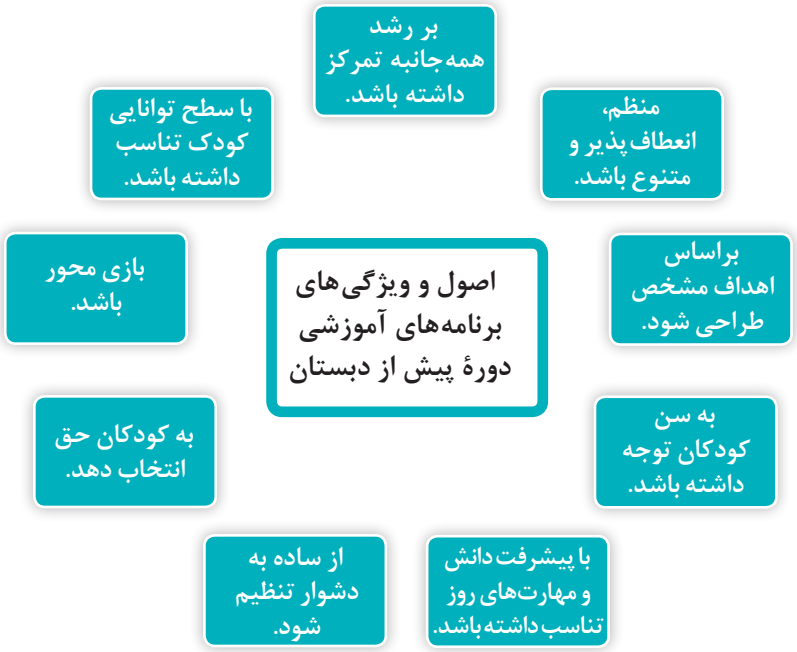
۳ به‌کارگیری روش‌های مختلف در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش‌از دبستان

اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دورهٔ پیش از دبستان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
مربی برای آموزش یک مفهوم به کودکان به چه نکاتی باید توجه کند؟

برای برنامه‌ریزی مناسب کودکان در سنین پیش از دبستان اصول و ویژگی‌هایی وجود دارد که مهم‌ترین آنها در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

نمودار ۱ــ اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دورهٔ پیش از دبستان

۱ برنامهٔ آموزشی با سن کودکان تناسب داشته باشد: برنامهٔ آموزشی با توجه به سن خاصی طراحی می‌شود تا مسیر کار را برای مربی تعیین کند و برنامه‌های آموزشی خود را براساس آن تنظیم کند.

۲ برنامه آموزشی براساس هدف‌های مشخص طراحی شود: برنامه آموزشی به‌طور لحظه‌ای تدارک دیده نمی‌شوند، بلکه بر اساس هدف‌های کلی و مشخص شکل می‌گیرند و تضمین‌کنندهٔ میزان موفقیت مربی در آموزش به کودکان است.

۳ برنامهٔ آموزشی منظم، انعطاف‌پذیر و متنوع باشد: مربی با تنظیم برنامه براساس نیاز کودکان و با توجه به علاقه و خستگی‌پذیری آنان، برنامه‌ای منظم و انعطاف‌پذیر طراحی می‌کند. برنامه‌های منظم به کودکان احساس ایمنی و امنیت می‌دهد، انعطاف‌پذیری برنامه‌ها تفاوت‌های فردی آنها را درنظر می‌گیرد و تنوع برنامه‌ها، باعث برانگیختن علاقه و انگیزه در آنها می‌شود و فرصتی برای کسب تجربه‌های گوناگون توسط آنها را فراهم می‌کند.

۴ برنامهٔ آموزشی رشد همه‌جانبه تمرکز داشته باشد: کودک موجودی یکپارچه و دارای ابعاد مختلف جسمانی، عاطفی، اجتماعی، شناختی و خلاق است؛ بنابراین یک برنامهٔ آموزشی متناسب با همه ابعاد وجودی او باید باشد. پرداختن به جهات مختلف رشد، در شکل‌دهی شخصیت کودک در این دوران نقش مهمی دارد.

۵ برنامهٔ آموزشی با سطح توانایی‌های کودکان تناسب داشته باشد: آموزش و یادگیری کودکان با توجه به سطح چیرگی و مهارت کودکان شروع می‌شود. بنابراین هنگام تنظیم برنامه و تعیین محتوا برای کودکان پیش از دبستان میزان رشد و پیشرفت یعنی حد شروع و نهایت قابلیت‌ها و توانایی آنها را باید مشخص کرد.

۶ برنامهٔ آموزشی «بـازی» را محور قرار دهد: تحقیقات نشان می‌دهد که یادگیری کودکان از طریق رویکردهای عینی و بازی محور به مؤثرترین وجه میسر است.

۷ برنامهٔ آموزشی حق انتخاب به کودکان دهد: دادن حق انتخاب در فعالیت‌ها و امور مختلف باعث پرورش استقلال، اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری و خودسازی کودکان می‌شود.

۸ برنامهٔ آموزشی از ساده به دشوار تنظیم شود: تنظیم برنامهٔ آموزشی از ساده به دشوار، باعث می‌شود که کودک با کسب موفقیت در انجام فعالیت‌های ساده به تدریج بتواند فعالیت‌های دشوار را انجام دهد.

۹ برنامهٔ آموزشی با پیشرفت دانش و مهارت‌های روز تناسب داشته باشد: محتوی برنامه‌های آموزشی باید با دانش و تکنولوژی نوین هماهنگی داشته باشد.

فعالیت ۲

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
با توجه به اصول برنامه‌های آموزشی، کدام اصل تأثیر بیشتری بر برنامه‌های آموزشی دارد؟

نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان

توجه به نکات زیر در طرح‌ریزی برنامه‌های پیش از دبستان مورد تأکید است:

۱ رشد، نتیجه یادگیری و رسش است: یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که کودکان از نظر رشدی آمادگی داشته باشند. یعنی برنامهٔ آموزش‌وپرورش کودکان پیش از دبستان باید آمادگی‌های رشدی و پیشینهٔ تجربی کودک را مورد توجه قرار دهد.

۲ کودکان از نظر توانایی‌ها، علائق و نیازها با یکدیگر تفاوت دارند: هرچند روند رشد در همه کودکان مراحل یکسانی را دنبال می‌کند؛ اما کودکان به‌دلیل عواملی چون خانواده، عوامل ارثی، شرایط اقتصادی ـ اجتماعی، تفاوت‌های شهری ـ روستایی، آداب و رسوم و ... با یکدیگر از نظر رشد همه‌جانبه حتی در گروه‌های سنی مشابه با هم تفاوت دارند.

۳ کودکان به‌طور ذاتی کنجکاوند: بهترین یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که انگیزهٔ لازم در کودک به وجود آید؛ بنابراین باید در ایجاد انگیزه و پرورش کنجکاوی کودکان در برنامه‌ریزی، طرح‌هایی تنظیم کرد.

۴ یادگیری کودکان در ارتباط با یکدیگر افزایش می‌یابد: کودکان همهٔ مفاهیم شناختی، اجتماعی، عاطفی و... را در جریان تعامل با یکدیگر، با بزرگترها و برخورد با محیط پیرامون خود کسب می‌کنند. بنابراین در برنامه‌ریزی به طراحی فعالیت‌های گروهی باید توجه کرد.

۵ دوران اولیه کودکی دوره‌ای حساس برای رشد شایستگی‌های ارتباطی کودکان است: شایستگی در ابراز وجود خود، شناخت و درک دیگران از طریق تدارک فعالیت‌های ارتباطی و گفت‌وگوهای فعال در

کودکان تقویت می‌شود.

۶ **یادگیری کودکان بیشتر از طریق پژوهش فعال و دست‌ورزی در محیط صورت می‌گیرد:** بازی و فعالیت جسمانی، هنری و... بهترین راه یادگیری کودکان است. بهترین برنامه‌های آموزشی بر پایه بازی‌های متنوع و شرکت دادن کودکان و استفاده از انرژی و روحیه فعال کودکان در سنین پیش از دبستان صورت می‌گیرد.

فعالیت ۳

در گروه‌های کلاسی در مورد تأثیر هرکدام از نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی

فعالیت ۴

در گروه‌های کلاسی در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ☐ برنامه‌ریزی، در انجام فعالیت‌ها چه نقشی دارد ؟
- ☐ برای یک برنامه‌ریزی موفق، به چه عواملی باید توجه شود؟

تعریف: هدف از برنامه‌ریزی کمک به رشد و تکامل یکپارچه کودک است. برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی، پیش‌بینی کلیه فعالیت‌هایی است که کودکان تحت هدایت و راهنمایی مربی در محیط آموزشی برای رسیدن به اهداف معین باید انجام دهند. برنامه‌ریزی با توجه به‌هدف، شامل برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت است.

برنامه‌ریزی بلندمدت: در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به‌گونه‌ای سازماندهی می‌شود که کودکان را به اهداف آموزشی موردنظر در درازمدت مثلاً یک سال یا پایان یک دوره آموزشی برساند. به‌طور مثال آموزش گیاهان و حیوانات در برنامه‌ریزی درازمدت منظور می‌شود.

برنامه‌ریزی کوتاه مدت: در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به‌گونه‌ای سازماندهی می‌شوند که کودکان را به اهداف آموزشی موردنظر در کوتاه مدت (یک روز یا پایان یک ساعت آموزشی) برساند؛ مثلاً در یک روز در مورد بهداشت دهان و دندان با کودکان گفت‌وگو می‌شود.

اهمیت و ضرورت ارائه یک برنامه‌ریزی آموزشی برای کودکان پیش از دبستان

برنامهٔ آموزشی برای کودکان پیش از دبستان به دلایل زیر یک ضرورت است:

۱ بهترین سن یادگیری، دوره پیش از دبستان است.

۲ کودکان در دوره پیش از دبستان میل شدیدی به یادگیری دارند.

۳ آموزش‌پذیری کودکان در یک محیط مناسب و با برنامه‌های تدوین شده براساس رشد همه‌جانبه افزایش می‌یابد.

۴ تغییر رفتار کودک با رعایت اصول یادگیری، طراحی برنامه آموزشی مناسب، اجرای برنامه و ارزشیابی آن امکان‌پذیر است.

برای ارائه بهتر و مؤثرتر درس، به یک طراحی منظم

آموزشی نیاز است تا براساس آن به یادگیری پایدارتر و اثربخش‌تر فراگیرنده کمک کند و زمینه‌های رشد او را فراهم سازد. در واقع فرایند یادگیری به عوامل مختلفی نیاز دارد، که مهم‌ترین آنها برنامهٔ آموزشی است. برنامه آموزشی نیز از عناصر خاصی تشکیل شده است.

عناصر تشکیل دهندهٔ برنامهٔ آموزشی

عناصر تشکیل‌دهنده برنامه آموزشی شامل موارد زیر است:

- اهداف
- محتوی
- روش های یاددهی ـ یادگیری
- زمان بندی
- مواد و رسانهٔ آموزشی
- فضای یادگیری
- ارزشیابی

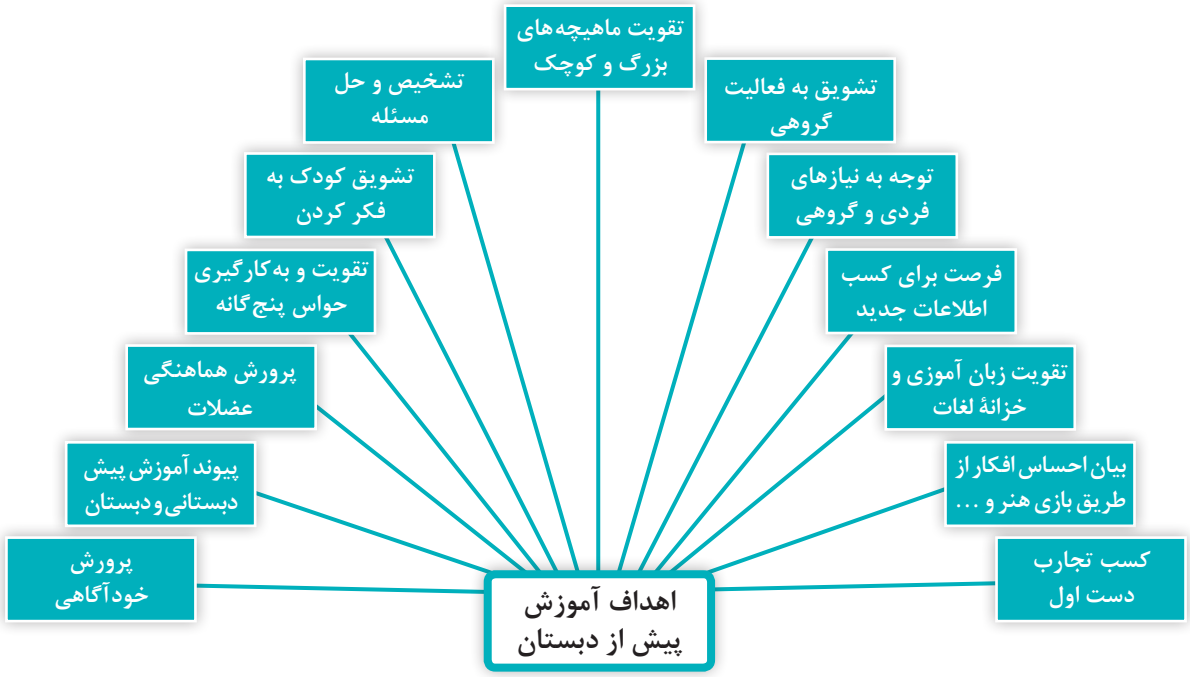

نمودار۲ـ عناصر برنامهٔ درسی

در فرایند برنامه‌ریزی آموزشی، این عناصر به‌صورت یک سیستم و در ارتباط متقابل با هم درنظر گرفته می‌شوند.

۱ـ اهداف آموزشی در دوره‌های پیش از دبستان

به منظور اجرای برنامه‌های آموزشی باید هدف‌های بنیادین آموزشی و راه‌های رسیدن به آنها را شناخت. هدف‌ها در تعیین و هماهنگ ساختن برنامه‌ها و فعّالیت‌های آموزشی و پرورشی، مشخص کردن راه و روش‌های آموزش، ارزشیابی برنامه‌ها، کار و کوشش معلم و شاگرد و میزان پیشرفت، نقش اساسی دارند.
مهم‌ترین اهدافی که در زمینهٔ آموزش کودکان در دوره‌های پیش از دبستان باید درنظر گرفت در نمودار ۳ نمایش داده شده است.

نمودار ۳ـ اهداف آموزش به کودکان پیش از دبستان

نکته

برنامه‌های آموزشی با توجه به سن کودکان و تفاوت‌های فردی آنها، نیازها و علائق فردی و گروهی آنها، امکانات و تجهیزات، توانایی‌های مربی، رشد همه جانبه ... براساس سال، ماه، هفته و روز تنظیم و اجرا می‌شود. آموخته‌های روزانه کودک با آموخته‌های قبلی او ارتباط دارد (نمودار ۳) .

فعالیت ۵

در گروه‌های کلاسی، در مورد اهداف پیش از دبستان و نقش آنها در برنامه‌ریزی آموزشی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۲ـ محتوای آموزشی در دوره‌های پیش از دبستان

محتوا دانش سازمان یافته‌ای است که با توجه به اهداف و موضوع آموزش تهیه می‌شود. به عبارت دیگر، محتوا توصیفی است از آنچه که باید آموزش داده شود، لذا انتخاب محتوای مناسب نه تنها موجب تحقق اهداف برنامه آموزشی می‌شود بلکه باعث رشد توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌های فراگیرنده خواهد شد.

فعالیت ۶

در گروه‌های کلاسی، در مورد تعیین محتوی برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان و نقش آنها در آموزش کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

نکته

با برنامه‌ریزی درست و با اختیار گذاشتن امکانات و مواد آموزشی مناسب و با استفاده از فعالیت‌های بدنی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی به کودک فرصت داده می‌شود تا ببیند، بشنود، بپرسد، جست‌وجو کند و استدلال کند، عمل کند پاسخ خود را بدست آورد و آموزش ببیند.

۳ـ روش‌های یاددهی ـ یادگیری

برای یادگیری مؤثر توجه به اصول زیر ضروری است:

۱ **ایجاد انگیزه :** مربی برای موفقیت در اجرای برنامه آموزشی باید در کودکان انگیزه ایجاد کند. بدون انگیزه، فراگیرنده برای یادگیری آمادگی ندارد.

۲ **یادگیری فعال:** معلم با ارائه تکالیف و تمرینات متنوع فراگیران را برای یادگیری عمیق‌تر تحریک می‌نماید.

۳ **راهنمائی و نظارت:** در آموزش‌وپرورش امروز، مربی در مقام مشاور، راهنما و هدایت‌گر ایفای نقش می‌نماید و زمینه را برای آموزش بهتر فراهم می‌سازد.

۴ **مواد آموزشی مناسب:** مواد آموزشی باید متناسب با ویژگی‌های فراگیران باشد. همچنین اثرگذار و سودمند باشند تا فراگیران با این مواد آموزشی و با انجام فعالیت‌های گوناگون بتوانند اطلاعات بیشتری کسب کنند.

۵ **زمان‌بندی آموزشی:** ایجاد فرصت مناسب با توجه به محتوی آموزشی بسیار ضروری است. هرچه فرصت تمرین، تکرار و سنجش بیشتر باشد حاصل یادگیری بیشتر خواهد بود.

۶ **روش‌های آموزش:** هر محتوای آموزشی روش آموزشی خاصی دارد. بنابراین باید از روش‌های گوناگونی مانند بازی، پرسش‌وپاسخ، روش دیداری، روش شنیداری، تمرین و تکرار، اجرای نقش، شبیه‌سازی، ... با توجه به محتوی آموزشی استفاده کرد تا اجرای فعالیت را در قالب واحد کار یا ارائه پروژه تسهیل کرد.

۷ **تقویت رفتار درست:** مربی باید با دقت کار فراگیران را دنبال کند و آنها را ارزیابی و درستی آنها را اعلام نماید و با توجه به شناخت فراگیران آنها را تقویت کند. نوع تقویت به تفاوت‌های فردی بستگی دارد.

۸ **معیار عملکرد:** تهیه کننده مواد آموزشی با توجه به آنچه از فراگیران انتظار دارد باید معیاری داشته باشد تا فراگیر بتواند میزان آموخته‌هایش را در آن چهارچوب ارزیابی کند و میزان تلاش خود را برای رسیدن در حدّ مطلوب مشخص کند.

روش‌های یاددهی ـ یادگیری باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

۱ اکتشافی بوده یعنی کودک در محیط و فضای فعالیت‌ها به جست‌وجو بپردازد.

۲ متناسب با سن و نیاز باشد، کودک باید توانایی درک و اجرای فعالیت‌ها را داشته باشد.

۳ متناسب با اهداف آموزشی باشد، گاه در مواردی علاقه‌مندی و موقعیت‌های خاص ذهن را به سمت موضوعی خاص می‌کشاند.

از روش‌های اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان دو روش زیر معرفی می‌شود:

الف) واحدکار: واحد کار یکی از روش‌های آموزش کودکان پیش از دبستان است و در بیشتر مراکز پیش از دبستان در کشور ما مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش یک موضوع برای کار با کودکان برای یک دوره زمانی مشخص انتخاب می‌شود و فعالیت‌های زیر توسط کودکان و مربی در ارتباط با آن موضوع انجام می‌گیرد:

- پرسش و پاسخ بین مربی و کودکان
- نقاشی به صورت گروهی و فردی
- کاردستی به صورت گروهی و فردی
- قصه‌گویی توسط کودک و مربی
- شعر و سرود
- بازی‌های فردی و گروهی

- چیستان و معما
- آموزش مفاهیم علوم
- آموزش مفاهیم ریاضی
- آموزش مفاهیم اجتماعی و اخلاقی
- آموزش مفاهیم عاطفی ـ اجتماعی
- تصویرخوانی
- زبان آموزی (یادگیری کلمات مرتبط با واحد کار)
- گردش علمی و بازدید از مراکز مرتبط با موضوع

در اجرای روش واحد کار لازم است به نکات زیر توجه شود:

۱ انتخاب موضوع واحد کار در مراکز پیش از دبستان معمولاً از طرف مربی با توجه به علائق و نیازهای کودکان صورت می‌گیرد، لازم است والدین نیز در انتخاب موضوعات واحد کار مشارکت داده شوند.

۲ در انتخاب موضوعات واحد کار، سن کودکان باید درنظر گرفته شود. از این روش معمولاً برای کودکان بالای ۳ سال استفاده می‌شود.

۳ از نظر زمانی و اجرا، موضوعات واحد کار به دو گروه تقسیم می‌شوند:

- موضوعات گسترده مانند فصول که آموزش آن حدود دو ماه طول می‌کشد.
- موضوعات کوتاه مدت مانند درخت که آموزش آن حدود یک هفته زمان لازم است.

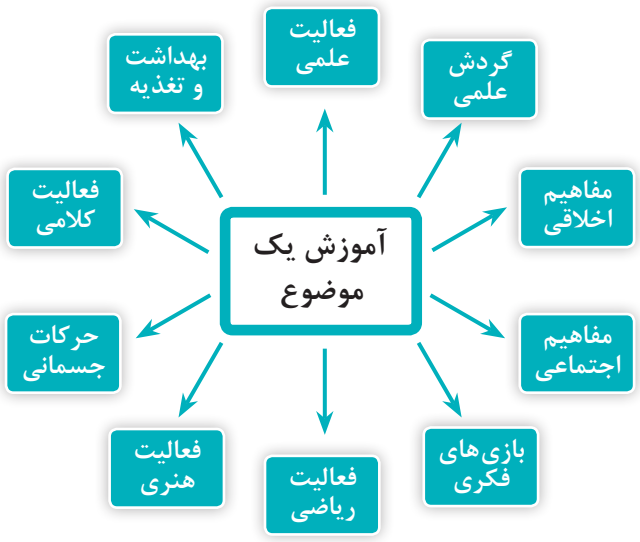
۴ موضوع واحد کار، چه گسترده و چه کوتاه مدت، به والدین اطلاع داده می‌شود تا در زمان اجرای واحد کار والدین همراهی و همکاری لازم را داشته باشند.

۵ در اجرای واحد کار، به مشارکت کودکان و فعالیت‌های گروهی آنان تأکید می‌شود.

۶ موضوعات واحد کار برای گروه‌های سنی متنوع بوده و تکراری نباشد.

ارائه یک برنامهٔ آموزشی

ارائه یک برنامه صحیح آموزشی در پیش دبستان با توجه به اصول، ویژگی‌های برنامه و رشد همه جانبهٔ کودک باید شامل تجارب گوناگونی مانند: پرورش مهارت‌های جسمانی، پرورش حواس، کشف محیط و طبیعت، پرورش هوش استعداد و توانایی‌ها و زبان‌آموزی باشد. این مفاهیم در قالب فعالیت‌هایی برای افزایش یادگیری کودکان و دادن معنای بهتر و کامل‌تر ارائه می‌شود. نمودار ۴ این فعالیت‌ها را نشان می‌دهد.

نمودار ۴ـ آموزش یک موضوع

فعالیت ۷

در گروه‌های کلاسی، به نمودار ۴ با دقت نگاه کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

□ فعالیت آموزشی چه نقشی در آموزش کودکان پیش از دبستان دارد؟

□ برای آموزش یک مفهوم به کودکان چه مراحلی لازم است، انجام شود؟

جدول ۱ــ نمونهٔ واحد کار ۱

نمونهٔ واحد کار **موضوع آموزش:** حمل و نقل **هدف:** معرفی وسایل نقلیه به کودکان و شناخت علائم ایمنی برای آنها □ **هنر** کولاژ از تصاویر ماشین‌های مختلف استفاده از لاستیک ماشین اسباب‌بازی برای چاپ رنگ کردن عکس ماشین □ **زبان‌آموزی** نام بردن انواع وسایل حمل‌ونقل (ماشین، وانت، کامیون) گفتن مشخصات ماشین و حدس زدن نام آنها خواندن کتاب □ **علوم** ابزار ماشین (چرخ، دنده و ...) فعّالیت‌های آهن‌ربا شناخت قسمت‌های مختلف ماشین □ **ریاضیات** اندازهٔ ماشین‌ها اندازهٔ لاستیک‌ها شمردن ماشین‌ها و تعداد پارکینگ‌ها میزان گنجایش کامیون‌ها و اندازه‌گیری □ **سلامت و ایمنی** علائم راهنمایی و رانندگی چهارراه‌ها و چراغ‌ها	□ **اجتماعی** شناخت محدوده‌های وسایل نقلیه درست کردن جاده و استفاده از علائم درست کردن جاده روی میز شن‌بازی و رعایت نکات راهنمایی نکات مهم در حمل و نقل عمومی □ **حرکات جسمانی** وانمود کردن برای رانندگی وانمود کردن حرکت ماشین‌ها وانمود کردن به‌عنوان چراغ راهنمایی (قرمز، سبز و زرد) ماشین بازی خیالی نوار صدای وسایل نقلیه و حدس زدن □ **فعّالیت‌های گروهی** فعّالیت گروهی برای حمل وسایل با واگن‌های بازی (بازی واگن: دو گروه که هریک به عنوان یک واگن گروه دوم را می‌کشد) شناخت علائم ایمنی کار وسایل نقلیهٔ عمومی □ **تصاویر کلاسی** علائم رانندگی ماشین‌های گوناگون راننده تعمیرکار

جدول ۲ـ نمونه واحد کار ۲

موضوع انتخابی: سیب **هدف آموزش**: کودک بتواند سیب را ببیند و طعم و بوی آن را تشخیص دهد. **ابزار مورد نیاز**: چند نمونه گوناگون سیب، تصویر یک درخت سیب، شکر، آب، چاقو، رنگ گواش ☐ **هنر** نقاشی سیب چاپ با استفاده از سیب کولاژ سیب ☐ **زبان آموزی** انتخاب یک شعر یا قصه در مورد میوه‌ها، سیب و میوه فروش ☐ **علوم** چگونگی رشد گیاه چگونگی رشد درخت سیب ☐ **ریاضیات** عددآموزی اندازه سیب شمردن سیب ☐ **نکات اخلاقی** شکرگزاری از خداوند	مراقبت از درختان میوه ☐ **نکات اجتماعی** تشکر کردن تمیز غذا خوردن تعارف کردن ☐ **نکات بهداشتی و تغذیه** توجه به نکات ایمنی استفاده از چاقو شستن میوه و درست کردن کمپوت سیب ☐ **فعالیت‌های جسمانی** شعرخوانی همراه با حرکات بدنی ☐ **گردش علمی** بردن کودکان به پارک یا مزرعه سیب یا گلدان درخت سیب ☐ **فعّالیت‌های گروهی** نقاشی گروهی نمایش گروهی بازی گروهی با سیب ☐ **تصاویر کلاسی** انواع سیب در رنگ‌های مختلف مراحل رشد درخت سیب

فعالیت ۸

در گروه‌های کلاسی، با انتخاب یکی از موضوعات زیر، واحد کار آن را طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

☐ میوه‌های فصل

☐ غذای سالم

ب) پروژه: پروژه، یک روش اکتشافی است، که زمینهٔ گستردگی ذهن کودک را برای رشد اجتماعی، علمی، ادبی، اخلاقی و هنری ممکن می‌سازد و نگاه او را نسبت به موضوع وسعت می‌بخشد.

مشخصات پروژه

■ عنوان بر اساس علائق کودکان، مشاهده بازی‌ها، پرسش‌ها، نیازها از طریق شنیدن مکالمات داستان‌های بازگو شده و رویدادهایی که در محیط رخ می‌دهد تعیین می‌شود.

■ در انتخاب موضوع هر پروژه باید به ویژگی‌های زیر توجه کرد:

۱ به اندازهٔ کافی، علاقه و کنجکاوی را برمی‌انگیزد و

ذهن را درگیر می‌کند؟

۲ آیا امکان ایجاد فعالیت‌های متنوع را دارد؟

۳ این پروژه چقدر برای کودکان آشناست؟

۴ دسترسی به منابع امکان‌پذیر است؟

۵ با زمینه‌های فرهنگی، جغرافیایی تا چه‌حد همخوانی دارد؟

۶ ...

■ در اجرای پروژه بچه‌ها به‌صورت گروهی روی موضوع کار می‌کنند، هر گروه ۲ تا ۵ نفر کودک با توانایی‌ها و علائق مشترک کار را ادامه می‌دهند و نتیجه را به‌صورت نقاشی، کاردستی، بازی نمایشی، شعر و... در معرض نمایش می‌گذارند.

■ مدت زمان متغیر است، نوع موضوع، شکل و شیوهٔ ارائه و... از عوامل تعیین‌کننده زمان اجرای پروژه است.

پروژه در سه مرحله صورت می‌گیرد:

- مرحله۱ چگونگی آغاز پروژه
- مرحله۲ تحقیق و جست‌وجو به منظور یافتن پاسخ پرسش‌ها و جمع‌آوری اطلاعات و دسته‌بندی آنها
- مرحله۳ نتیجه‌گیری نهایی (و به نمایش گذاشتن مستندات و آنچه کودکان به چند زبان ارائه داده‌اند.)

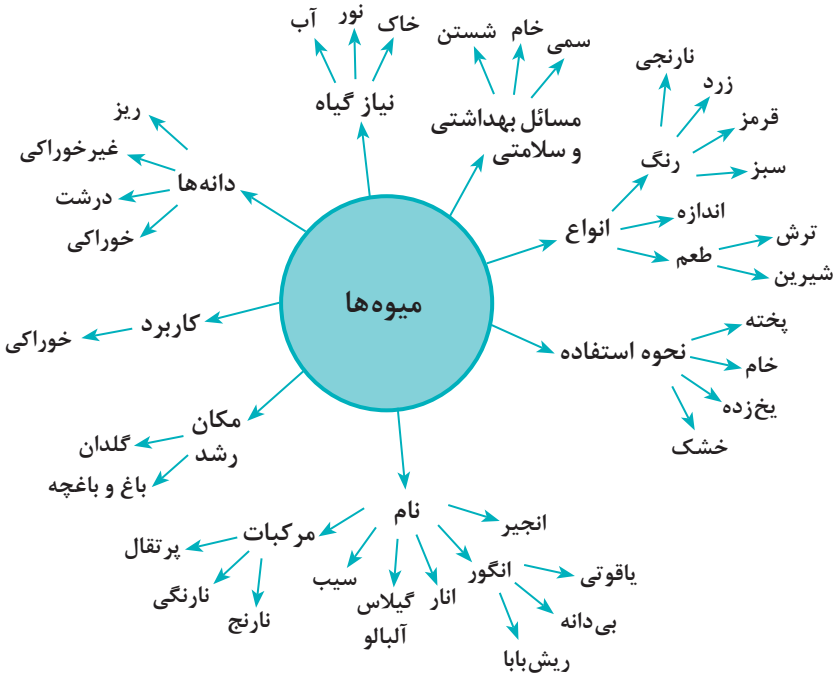
نقش مربی به‌عنوان یک محقق همراه با کودکان است که به ضبط گفتار، رفتار و تولیدات می‌پردازد. او بین والدین و کودکان ارتباط برقرار می‌کند و بدون تعصب به‌عنوان یک تسهیل‌گر به کودکان در امر اکتشاف، سؤال‌سازی، ساختن فرضیه کمک می‌کنند.

نمونه پروژه

■ **انتخاب موضوع (میوه‌ها)**

میوه‌ها از چند جهت (انواع، نحوهٔ استفاده، نام) قابل بررسی هستند؟

شما چه نکاتی را می‌توانید برای این موضوع در نمودار ۵ اضافه کنید؟

نمودار ۵ــ پروژه میوه‌ها

نمودار را با کمک کودکان کامل‌تر کنید (کار را با رنگ‌های مختلف نشان دهید). بگذارید کودکان تمام مواردی را که درخصوص میوه در ذهن دارند، به طرح اولیه شما اضافه کنند.

مفاهیمی را که نهایتاً کودکان از این موضوع (میوه‌ها) خواهند آموخت، بنویسید. این مفاهیم **هدف آموزشی‌ای** خواهد بود که با توجه به ویژگی‌های سن موردنظر، تنظیم می‌شود.

اهداف

نام میوه، انواع، کاربرد، نحوهٔ ارائه / نیاز گیاهان، محل رشد گیاه / مراقبت‌های خاص (شستن میوه، خام نخوردن، پوست کندن)

با توجه به اهداف، برنامه‌ریزی می‌تواند به مسائل خاص اختصاص یابد، در واقع مفاهیمی که کودکان یاد خواهند گرفت.

میوه‌های گوناگونی وجود دارد. اغلب آنها توسط دانه زیاد می‌شوند. بعضی را با پوست و بعضی را بدون پوست می‌خوریم.

بعضی خام و بعضی پخته مصرف می‌شوند.

از کودکان بخواهید همچنین مواردی را برای آموزش اضافه کنند.

۱ برای آموزش مفهوم میوه، با توجه به اهداف، فعالیت **علمی** انجام دهند، مثل:

نشان دادن انواع میوه‌ها و نام بردن و طبقه‌بندی کردن آنها / بریدن میوه و خوردن (طعم و مزه و بو) / کاشتن دانه‌ها / شناخت میوه‌های فصول مختلف

۲ برای آموزش همین مفهوم از کودکان بخواهید فعّالیت‌های **هنری** انجام دهند مثل:

کولاژ تصاویر میوه‌ها/کولاژ دانه‌ها/استفاده از فیبر

کودکان را تشویق کنید فعّالیت‌های هنری بیشتری پیشنهاد کنند.

۳ از کودکان بخواهید چندین فعّالیت برای استفاده **کاربردی** از میوه‌ها با بزرگترها انجام دهند؛ به‌طور مثال:

درست کردن کمپوت/ درست کردن مربا

۴ از کودکان بخواهید در خصوص **سلامتی و بهداشت** فعّالیتی را انجام دهند به طور مثال:

طرز خوردن میوه / شستن آن و پوست کندن / پرورش حواس

در این نوع فعّالیت‌ها می‌توانند از کتاب یا نمایش خلّاق نیز استفاده کنند.

۵ در راستای همین پروژه از کودکان بخواهید در خصوص مسائل **اجتماعی و اخلاقی** نیز فعّالیتی را اجرا کنند، به طور مثال:

صحبت صاحبان مشاغل (راننده کامیون، باغ‌دار، کشاورز)/ صحبت مغازه‌دارها (قصابی، نانوایی، میوه‌فروشی)/ بازدید از یک مرکز یا ...

نقش‌آفرینش / شکرگزاری و اسراف نکردن

۶ در راستای همین پروژه چند فعالیت برای مفاهیم **ریاضی** اجرا کنند، به‌طور مثال:

ترسیم و شکل میوه (اشکال هندسی) / طبقه‌بندی براساس رنگ، فرم، شکل

۷ ارائه کتاب‌های پیشنهادی برای این پروژه، همچنین

شعر و سرود

گفت‌وگوی درختان / درخت بخشنده

۸ طراحی **بازی و حرکت** براساس همین پروژه

حدس بزن چه میوه‌ای هستم؟ / نام بردن میوه‌ها براساس عروسک میله‌ای از میوه‌ها / پازل یا دومینوی میوه‌ها.

به این ترتیب کودک گام به گام می‌تواند به‌هدف کلی، که نگاه همه‌جانبه به مفهوم میوه است، برسد. درواقع پیامد حاصل از آموزش، که با توجه به‌هدف طراحی شده است، کودکان با مفاهیم گوناگونی در مورد میوه‌ها آشنا شده‌اند (شکل، رنگ، مزه، کاربرد و...). آنها مهارت در مورد شناخت میوه‌ها، کاربردشان و حتی تهیه بعضی از آنها را یاد گرفته‌اند (از طریق شعر، کاردستی، کسب تجارب دست اول، دست ورزیده)

خزانه لغات : خاک، نور، آب، پختن، خشک کردن، ریشه، ساقه، میوه، باغبان و ...

فعالیت ۹

در گروه‌های کلاسی، با انتخاب یکی از موضوعات زیر، پروژه طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

- ☐ حیوانات
- ☐ گیاهان

تفاوت پروژه با واحد کار

ویژگی‌های زیر، پروژه را از واحد کار جدا می‌کند:

۱ گستردگی موضوع در پروژه

۲ پراکندگی مطالب مربوط

۳ جمع‌آوری مطالب در مدت زمان طولانی‌تر

۴ همراهی کودکان با توجه به علائق فوری

۵ اجرای گروهی پروژه

نکته

اجرای یک برنامهٔ آموزشی مؤثر نیاز به خلاقیت مربی دارد و بیش از هر چیز اهمیت کار مربیان را در آموزش کودکان روشن می‌کند.

۴ـ زمان‌بندی

یکی از عناصر مهم برنامه‌ریزی آموزشی درنظر گرفتن زمان آموزش است. زمان‌بندی به توالی منطقی زمان و محتوا اطلاق می‌شود و برای اجرای فعّالیت‌ها و تجارب یادگیری باید به فراگیران، فرصت کافی داده شود. سازماندهی زمان فعّالیت‌های آموزشی با عوامل مهمی از جمله هدف، محتوا، شرایط رشدی فراگیران، رویکردهای آموزشی، روش تدریس، مواد و ابزار آموزشی ارتباط دارد.

فعالیت ۱۰

در گروه‌های کلاسی در مورد زمان‌بندی و روش اجرای برنامه آموزشی و نقش آنها در برنامه‌ریزی آموزشی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۵ـ مواد و ابزار آموزشی

در هر طرح درس مواد و ابزار آموزشی نیز از عناصر تأثیرگذار در تنظیم برنامه‌ریزی است. با ابزار انتخابی (تخته، سی‌دی، فیلم...، بازی، تابلوهای آموزشی، کتاب‌های مرتبط، کارت‌های قصه، وسایل انجام فعالیت‌های هنری، وسایل عملی و...) برنامه آموزشی مؤثرتر اجرا می‌شود.

۶ـ فضای یادگیری

فضا و محیط، معلم سوم است. فضا پیام مهمی را القا می‌کند، درواقع حرف می‌زند و به ما می‌گوید که در اینجا می‌توان سخن گفت یا سکوت کرد، می‌توان پرید یا نشست. فضا، نور و دمای کلاس هریک به‌گونه‌ای غیرمستقیم در یادگیری کودکان و به‌طورکلی برافرادی که زیر پوشش آنها قرار دارند تأثیر می‌گذارند.

علاوه بر فضای فیزیکی، ایجاد فضای عاطفی در مراکز پیش از دبستان ضرورت دارد. این فضا شامل چگونگی رفتار مربی و سایر کارکنان با کودکان است که باعث ایجاد احساس امنیت عاطفی در کودکان می‌شود. (برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد فضای آموزشی به پودمان ۴ مراجعه نمایید)

۷ـ ارزشیابی

ارزشیابی عبارت از جمع‌آوری اطلاعات از آموخته‌های

فراگیران و قضاوت در مورد حدود آن آموخته‌ها با توجه به اهداف آموزشی است. این فعّالیت آموزشی جزء مهارت‌های آموزشی بعد از تدریس مربی است و ابزاری است که به وسیلهٔ آن، مربی میزان موفقیت و شکست خود را شناسایی می‌کند و متوجه می‌شود در فرایند یاددهی ـ یادگیری شرایط آموزشی ایجاد شده مطلوب بوده است یا نه؟ آیا کودکان با کسب تجارب و انجام دادن فعالیت‌های تعیین شده به هدف‌های آموزشی رسیده‌اند یا نه و دانش‌آموزان به چه کمکی نیازمند هستند. ارزشیابی مستمر از فرایند تدریس در یادگیری امری ضروری است و نحوه ارزشیابی باید براساس نوع هدف، شرایط فعالیت‌های انجام شده تعیین گردد.

بعد از برنامه‌ریزی آموزشی که با توجه به موضوع، هدف، رشد همه‌جانبه، توانایی شناختی و ... تنظیم شد و با روش‌های مختلف اجرا گردید باید برای اطمینان از رسیدن به نتیجه مؤثر به سؤالات زیر پاسخ داد:

❖ در مورد کودکان

- کدام‌یک از فعالیت‌ها بیشترین توجه کودکان را به خود جلب کرد؟
- کدام‌یک از کودکان علاقه بیشتری به فعالیت داشتند؟
- کدام‌یک از کودکان بیشتر سؤال کرده و اظهارنظر کردند؟
- کدام‌یک از کودکان در برنامه‌های گروهی شرکت نکردند؟
- چه بخش‌هایی از فرایند آموزش بیشتر مورد توجه قرار گرفت؟
- کدام‌یک از کودکان از موضوع اطلاع بیشتر یا کمتری داشتند؟

❖ در مورد اجرای برنامه

- چه قسمت‌هایی از برنامه نیاز به تصاویر یا محتوای آموزشی بیشتری داشت؟
- کدام‌یک از سؤالات کودکان را نتوانستید پاسخ دهید؟
- چه‌مدت زمان صرف بحث‌های خارج از برنامه شد؟
- در اجرای کدام فعالیت نیاز به تکمیل مهارت و اطلاعات دارید؟
- تا چه حد به‌هدف کلی برنامه رسیدید؟
- چگونه یادگیری کودکان را ارزیابی کردید؟

نکته

با توجه به اهداف آموزش‌وپرورش پیش از دبستان و ویژگی‌های این گروه سنی، برنامه‌ریزی برای آموزش آنان لازم است. در این برنامه به سؤالات زیر باید پاسخ داد:

- ☐ چه می‌خواهید یاد دهید؟
- ☐ چرا این موضوع را برای آموزش انتخاب کرده‌اید؟
- ☐ آیا به استعداد و توانایی ذهنی گروه کودکان توجه نموده‌اید؟
- ☐ کودکان در حال حاضر از این موضوع چه می‌دانند؟
- ☐ اطلاعاتی که منتقل خواهید کرد تا چه حدی است؟
- ☐ چه روشی برای آموزش این موضوع مناسب است؟
- ☐ به چه ابزار و تجهیزاتی برای آموزش موضوع نیاز دارید؟
- ☐ آیا این ابزار شما را به‌هدفتان می‌رساند؟
- ☐ آیا اطلاعات جمع‌آوری شده در سطح درک کودکان این گروه سنی است؟
- ☐ چه فعالیت‌هایی را برای آموزش این موضوع در نظر گرفته‌اید؟
- ☐ در برنامه‌ریزی به خواست‌ها و علائق کودکان توجه نموده‌اید؟
- ☐ آیا فضا را با توجه به موضوع و محتوای آموزشی آن انتخاب و طراحی کرده‌اید؟

فعالیت ۱۱

در گروه‌های کلاسی با توجه به سؤالات کلیدی برای برنامه‌ریزی، واحد کار و پروژه طراحی شده گروه خود را بررسی کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۲

با هماهنگی مربی، خود ضمن بازدید از یک مرکز پیش از دبستان، برنامه آموزشی یک روز در آن مرکز را مشاهده کنید و با توجه به آنچه در مورد برنامه‌ریزی آموخته‌اید آن را بررسی کنید و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.

ارزشیابی پایانی پودمان دوم

۱ فهرستی از اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان را با یک نمودار نمایش دهید.
۲ در مورد نکات ضروری در طراحی برنامه درسی پیش از دبستان، گزارشی تهیه کنید.
۳ اهمیت برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان را با بیان دلایلی توضیح دهید.
۴ عناصر برنامه درسی را فهرست کنید.
۵ فهرستی از اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان ارائه دهید.
۶ فهرستی از روش‌های یاددهی-یادگیری آموزش پیش از دبستان ارائه دهید.
۷ اصول یادگیری در برنامه‌ریزی آموزشی را توضیح دهید.
۸ یک واحد کار با موضوع دلخواه تهیه کنید و در کلاس ارائه نمایید.
۹ آموزش یک موضوع را با استفاده از روش پروژه طراحی کنید.
۱۰ آموزش یک مفهوم را با رسم یک نمودار نمایش دهید.

ارزشیابی شایستگی اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان (پودمان ۲)

عنوان پودمان ۲	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان	تحلیل اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دورهٔ پیش از دبستان	تحلیل اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان با استفاده از منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	بالاتر از حد انتظار	۱ـ به‌کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه‌ها در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۲ـ طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان ۳ـ به‌کارگیری روش‌های مختلف در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۴ـ تحلیل عناصر تشکیل‌دهندهٔ برنامهٔ آموزشی	۳
	برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی		درحد انتظار	۱ـ به‌کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه‌ها در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۲ـ طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان ۳ـ به‌کارگیری روش‌های مختلف در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان	۲
			پایین‌تر از انتظار	توانایی انجام یک شاخص از شاخص‌های درحد انتظار	۱
نمره مستمر از ۵					
نمره شایستگی پودمان از ۳					
نمره پودمان از ۲۰					

پودمان ۳

کاربرد بازی، اسباب‌بازی، فعّالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان

شایستگی‌های پودمان

۱ استفاده از بازی در آموزش مفاهیم پیش از دبستان

۲ استفاده از ورزش در آموزش مفاهیم پیش از دبستان

۳ استفاده از فعّالیت هنری در آموزش مفاهیم پیش از دبستان

بازی‌های کودکان

فعّالیت ۱

در گروه‌های کلاسی، یک بازی مانند گرگم به هوا یا توپ بازی را مطرح کنید و در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ☐ اهداف بازی
- ☐ تأثیرات بازی بر رشد همه جانبهٔ کودک

تعریف بازی: فعّالیتی است که آزادانه انتخاب شود و هدفش در خود آن نهفته، رضایت خاطر و خوشحالی از انجام دادن آن وجود داشته باشد. در بازی، بازیکن فعالانه از لحاظ جسمی و ذهنی درگیر است و با تخیل و تقلید مدت زیادی از وقت خود را صرف آن می‌کند. بازی‌ها به دو شکل انفرادی و گروهی انجام می‌شوند.

ضرورت و اهمیت بازی

بازی زمینه‌های رشد کودک را فراهم می‌آورد و در زندگی آنها نقش اساسی دارد. آنان نیازها و احساسات خویش را از این طریق آشکار می‌سازند. کودکان از بازی لذت می‌برند و همین به یادگیری آنان کمک می‌کند. بنابراین انتخاب فعّالیت‌های مناسب با اهداف آموزشی می‌تواند به نیازهای روحی، روانی، اجتماعی و جسمانی کودک پاسخ دهد. از این‌رو ارزش بازی در برآوردن این نیازها بارز می‌شود. امروزه، برنامه‌های آموزشی بازی‌محور مورد توجه خاص قرار گرفته است و بیشتر برنامه‌های پیش‌دبستانی بر این اساس بنا شده‌اند.

ارزش بازی

بازی یکی از فعّالیت‌های اساسی کودکان است. آنان از این طریق دنیای اطرافشان را می‌شناسند، دیدگاه‌ها و احساساتشان را بروز می‌دهند و به توانایی‌های جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی خود پی‌می‌برند. مهم‌ترین ارزش‌های بازی شامل ارزش‌های جسمی، شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی است.

۱ ارزش جسمانی بازی

فعّالیت ۲

در گروه‌های کلاسی:

- ☐ چند بازی سنتی نام ببرید.
- ☐ تأثیرات این بازی‌ها را بر رشد جسمانی بیان کنید.

فعّالیت‌های جسمانی کودک از بدو تولد آغاز می‌گردد. لذت‌بخش بودن این فعّالیت‌ها هدف برتری است که بازی را ایجاد می‌کند، کودک از آن لذت می‌برد و از آن احساس رضایت می‌کند. فعّالیت‌های جسمانی، رشد اندام‌ها، افزایش قدرت بدنی، هماهنگی و تعادل بین اندام‌ها، ظرافت حرکات، افزایش استقامت و مقاومت بدن در مقابل بیماری‌ها و خطرات محیطی را در پی‌دارد.

برنامه‌ریزی تجارِب حرکتی برای کودکان باید با توجه به ویژگی‌های رشدی هر گروه سنی باشد و فضا، مکان، تجهیزات و نوع بازی‌ها براساس آن انتخاب شوند. در عین حال به تنوع، زیبایی، مقاومت و ایمن بودن تجهیزات بازی توجه گردد. بازی‌های دوران کودکی، مانندِ دویدن، پریدن، خم شدن، سرخوردن، بالا رفتن و ... در رشد جسمانی و سلامت اندام‌های کودک بسیار حائز اهمیت است(شکل ۱).

شکل۱ـ بازی جسمانی

۲ ارزش اجتماعی بازی

فعّالیت ۳

در گروه‌های کلاسی:
- ☐ دو بازی گروهی نام ببرید.
- ☐ قوانین هر بازی را فهرست کنید.
- ☐ ارزش‌های اجتماعی هر بازی را بیان کنید.

با مطرح شدن قانون در بازی، رعایت شدن قوانین اجتماعی به کودکان مانند در انتظار نوبت بودن، سکوت، رعایت نوبت و حقوق دیگران و توجه به فرهنگ‌ها آموزش داده می‌شود.

آدلر می‌گوید: «بازی پیش از هر چیز یک تمرین اشتراکی است و کودک در طی این تمرین‌ها فرصت می‌یابد احساسات اجتماعی خود را ارضا کند».

انسان موجودی اجتماعی است و نیاز به گروهی دارد تا

شکل۲ـ بازی اجتماعی

خود را متعلق به آن بداند. کودک با بازی کردن، نخستین گام‌ها را برای اجتماعی شدن برمی‌دارد. او ابتدا قوانین ساده بازی را یاد می‌گیرد، سپس در بازی‌های گروهی از حالت خود محوری خارج می‌شود و پس از ارتباط با دیگران، رعایت حقوق آنان، رعایت آداب و رسوم، همدردی و همدلی، قواعد بازی را درمی‌یابد.

بنابراین کودک در بازی تجربه‌های مفیدی مانند همکاری، پیروزی، شکست، برتری‌طلبی، رقابت، ایجاد رابطهٔ انسانی و دوستانه، حس تعاون، احترام و روش استفاده از وسایل بازی را به‌دست می‌آورند (شکل ۲).

۳ ارزش اخلاقی بازی

فعّالیت ۴

در گروه‌های کلاسی، یک بازی گروهی را در نظر بگیرید و در موارد زیر گفت‌وگو کنید.

- ☐ صفات قهرمانان ورزشی را فهرست کنید.
- ☐ فهرستی از ارزش‌های اخلاقی در این بازی گروهی را ارائه دهید.

بازی یکی از مهم‌ترین عوامل در تربیت اخلاقی کودک به شمار می‌آید. کودک در خانه و مدرسه یاد می‌گیرد که چه چیز خوب و چه چیز بد است. ولی تثبیت معیارهای اخلاقی در این دو (خانه و مدرسه) هرگز به اندازهٔ بازی قوی نیست. بنابراین:

- کودکان در بازی‌ها با بسیاری از مفاهیم اخلاقی از جمله خوب، بد، حق، ناحق، درست، نادرست و نظایر آنها آشنا می‌شوند.
- کودکان هنگام بازی درمی‌یابند که اگر بخواهند در بازی پذیرفته شوند، باید درستکار، حقیقت طلب، مسلط به خود، عادل، صادق، وفادار، مسئولیت‌پذیر و دارای رفتاری پذیرفتنی باشند. اگر صادق نباشند همبازی‌ها خیلی زود آنها را طرد خواهند کرد.
- بازی، ارزش‌های اخلاقی را شکوفا می‌سازد و مسائل و ابعاد آن را پیش چشم کودکان قرار می‌دهد. از این طریق می‌توان، فعّالیت‌ها و اندیشه‌های نادرست کودک را اصلاح کرد و آنها را به سوی صلاح و خوبی سوق داد.
- کودکان در بازی درس دفاع از خود، تلاش برای احیای حق، پاک‌سازی محیط، مهرورزی، همکاری، حق‌جویی، تعاون و.... را می‌آموزند (شکل ۳).

شکل ۳ــ بازی گروهی

۴ ارزش عاطفی بازی

فعّالیت ۵

در گروه‌های کلاسی، در مورد احساسات کودک هنگام عروسک‌بازی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

کودک در بازی فرصت می‌یابد تا بـه راحتی احساسات و ایده‌های خود را بیـان کند. او بین عواطف و امیال متضادش تعادل ایجاد می‌کند. پیاژه این کار را «بازی جبرانی» می‌نامد. مثلاً کودک به عروسک خود دارو می‌دهد و به او گوشزد می‌کند که باید بخورد. زیرا برای سلامتی‌اش ضروری است. (در واقع به فشارهایی که به او در هنگام خوردن دارو وارد شده است اشاره دارد.)
کودک در زندگی روزمره نیاز دارد تـا از نقش‌هایی که محـدودیت‌های محیطی به او تحمیل می‌کنـد رهایی یابد. بـازی«**نقش**» به کودک فرصت می‌دهد تـا عمل ناخوشایندی را که موجب ناراحتی او شده است تعدیل نماید. در واقع انرژی تحت فشار خود را به‌گونه‌ای بیرون می‌ریزد. مانند زمانی که عروسک خود را کتک می‌زند یا زمانی که کودک از حیواناتی مانند سگ و گربه می‌ترسد با درآغوش گرفتن سگ و گربه پارچه‌ای بر ترس خود غلبه می‌کند و به بازی نقش می‌پردازد.
بازی‌هایی مانند عروسک‌بازی، خانه‌بازی، ماشین‌بازی، نمایش‌هـای عـروسکی و ساختن ماسک‌ها، بـراساس قصه‌های شنیده شده، فرصت خـود بودن را به کودک می‌دهند (شکل ۴).

شکل ۴ــ ارزش عاطفی بازی

۵ ارزش شناختی بازی

فعّالیت ۶

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوعات زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
□ دو بازی که کودکان می‌توانند با وسایلی مانند توپ، سنگ،آب، انجام دهند را ارائه دهید.
□ ارزش‌های شناختی هر بازی را بیان کنید.

بازی در رشد و توسعه مهارت‌های شناختی مانند مشاهدهٔ دقیق، جمع‌آوری، دسته‌بندی اطلاعات، حدس‌زدن و... نقش مهمی دارد. کودکان از طریق بازی به درک درستی از مفاهیم اندازه، حجم، شکل، وزن و نظایر آنها دست می‌یابند.

کودک از راه عمل و تجربه، در محیط به ابداع می‌پردازد و با پدیده‌ها و مسائل جدید آشنا می‌شود. می‌کوشد به دقت مشاهده کند، تجربه به‌دست آورد و قدرت انتخاب بهترین راه‌حل را کسب کند و از محیط اطراف خود شناخت صحیح‌تری به‌دست آورد.

کودک در هنگام بازی، استدلال می‌کند، به قضاوت می‌پردازد، مسائل را حل و در نهایت از فعّالیت‌های خود نتیجه‌گیری می‌کند. این فعّالیت‌ها به او یاری می‌دهد تا در آینده بتواند متکی به نفس، مستقل و در حل مشکلات توانمند باشد (شکل۵).

شکل۵ــ ارزش شناختی بازی

تحول بازی‌های کودکان

بازی براساس مراحل رشد کودک به انواع زیر تقسیم می‌شود:

۱ــ بازی‌های تمرینی (تقلیدی)

این بازی‌ها نخستین بازی‌هایی هستند که کودکان تا ۲ سالگی به آنها می‌پردازند و بیشتر برای لذت بردن از حواس، آنها را انجام می‌دهند از جمله این بازی‌ها، می‌توان بازی با دست (دست دسی)، بازی با وسایل صدادار، تولید صدا، هل دادن اسباب‌بازی و کشیدن آنها را نام برد.

۲ــ بازی‌های رمزی(نمادین)

این بازی‌ها، بازی‌هایی هستند که در آن کودکان واقعیت را تغییر شکل می‌دهند و شیئی که وجود ندارد را با شیئی که وجود دارد نمایش می‌دهند. مانند قطعه چوبی که سرباز می‌شود یا جارو که یک اسب وحشی می‌شود. این بازی‌ها دنیای کودک را از ۲ سالگی تا ۵ سالگی دربرمی‌گیرد. در این دوره بازی‌های انفرادی، موازی و مشارکتی مجموعه‌ای از دنیای اجتماعی کودک را به نمایش می‌گذارد و به او چگونگی برخورد با دنیای بزرگسالان را می‌آموزد.

۳ـ بازی‌های با قاعده

این بازی‌ها، سبب ایجاد درک، نسبت به تقسیم کردن و سهیم شدن، رعایت نوبت، بی‌طرفی، رفتار منصفانه و ثبت صحیح نتایج می‌شود و معمولاً به ندرت قبل از سن ۴ سالگی تا ۷ سالگی انجام می‌شود. در این مرحله بازی‌ها بیشتر به سمت ورزش سوق داده می‌شوند زیرا که قانون و قاعده وارد آن می‌شود. از جمله این بازی‌ها می‌توان بازی قایم باشک، لی‌لی و... را نام برد.

نمونهٔ فعالیت برای آموزش یک بازی

موضوع فعّالیت: بازی
هدف: تقویت حواس و شناخت (تمرکز، تشخیص، زبان‌آموزی و غیره)
نوع فعّالیت: تشخیص با چشم بسته
تأکید بر رشد: حس لامسه و شناخت
محل: فضای باز یا بسته
تعداد کودکان: حداکثر ۱۰ نفر
زمان: ده دقیقه برای هر بازیکن
سن: ۵ ساله
وسایل لازم: وسیله بازی خاصی ندارد. تنها یک روسری یا پارچه تمیز برای بستن چشم‌ها لازم است و صندلی و زیرانداز برای فضای باز
زمینه‌سازی: کودکان در صندلی‌های خود یا در فضای باز به صورت دایره روی زیراندازی که قبلاً انداخته شده است، می‌نشینند.
روش کار: این بازی در حیاط مهد یا در کلاس درس قابل اجراست. ابتدا محیط را آماده می‌کنیم و کودکان در سر جایشان قرار می‌گیرند. سپس یکی از کودکان انتخاب می‌شود. چشم او را با یک پارچه تمیز می‌بندیم و از او می‌خواهیم دور خودش بگردد تا جهت را تشخیص ندهد. حال جای کودکان را با یکدیگر عوض می‌کنیم. کودک چشم بسته باید با دست و از راه لمس کردن، اسم هم‌کلاسی خود را بگوید.
پیامد حاصل از آموزش: کودک از طریق جست‌وجو، تمرکز، لمس و تطابق با مفاهیم ذهنی می‌تواند با چشم بسته دوستش را تشخیص دهد.
مهارت: کودک می‌تواند با استفاده از حواس دیگر در فعّالیت‌ها و بازی‌ها شرکت کند.

فعّالیت ۷

در گروه‌های کلاسی، برای هر کدام از انواع بازی مطابق نمونه، یک فعالیت طراحی کنید.

اسباب‌بازی

اسباب‌بـازی در یـادگیری و شکل‌دهـی بـه شخصیت و رفتـار کودکان نقش دارد. بـازی و اسباب‌بـازی بـرای کودکان بسیار مهم است. آنان بیشترین اوقات خود را به بازی و فعّالیت می‌پردازند. کودکان زمـان بازی را بسیار دوست دارند و این زمان را بر هر چیز دیگری مقدم می‌شمارند. انتخاب اسباب‌بـازی مناسب بـرای کودکان در هـر سنی بسیـار حائـز اهمیت است. اسباب‌بـازی‌ها موجب پرورش تفکـر، تخیل، سرگرمی، لذت و مهم‌تـر از همه موجب یـادگیری در کودک می‌گردند و او را بـا مفاهیم و دنیای پیرامون آشنا می‌سازند.

فعّالیت ۸

در گروه‌های کلاسی، هر هنرجو یک اسباب‌بازی از منزل به کلاس بیاورد و در موارد زیر گفت‌وگو کنید.

- ☐ انواع بازی با این اسباب‌بازی را فهرست کنید.
- ☐ ارزش‌های بازی هر اسباب‌بازی را بیان کنید.

فعّالیت ۹

در گروه‌های کلاسی:

- ☐ تصاویری از اسباب بازی‌ها را جمع آوری کنید و به صورت کولاژ روی مقوا بچسبانید.
- ☐ در مورد ویژگی‌های این اسباب‌بازی‌ها گفت‌وگو کنید.
- ☐ جدول زیر را در مورد این اسباب‌بازی‌ها کامل کنید.

ویژگی‌ها / اسباب‌بازی	جنس	شکل و رنگ	ایمنی	همخوانی با فرهنگ	نزدیکی با واقعیت	آفرینندگی (خلاقیت)	کاربرد
جغجغه							
توپ							

در انتخاب اسباب‌بازی باید به ویژگی‌های رشد جسمی، عقلی، عاطفی و اجتماعی کودک توجه نمود. همچنین معیارهای دیگری در انتخاب آنها مدنظر قرار می‌گیرد. مـانند نـوع جنس و مـواد ساخت اسبـاب‌بازی، رعـایت بهداشت و ایمنی، همخوانی با فرهنگ جامعه، نزدیک‌بودن اسباب‌بـازی بـا واقـعیت زندگی کـودک و اثـرگـذاری اسباب‌بـازی بـر رشد فکری و آفـرینندگی و سازنـدگی که باید به همه آنها توجه نمـود. جدول ۱ ارتباط بین ویژگی‌های همه جانبهٔ رشد کودک و اسباب‌بازی‌هایش را نشان می‌دهد.

جدول ۱ــ وسایل بازی با توجه به سن و ارزش بازی با آنها

سن	حسی وحرکتی	تقلیدی و اجتماعی	تجسمی و فکری
تولد تا ۱۸ ماهگی	جغجغه، زنگوله، دایره‌های زنگی حلقه‌های پلاستیکی اسباب‌بازی‌های فشاری صدادار اشیای شناور برای آب جاری وسایل کشیدنی و هل‌دادنی رورونک، توپ پارچه‌ای	عروسک پارچه‌ای جانوران پلاستیکی یا پارچه‌ای تلفن کوچک وسایل نقلیه برای حمل بار	مکعب‌های سوراخ دار انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر(پازل) با ۲ تا۳ قطعه کتاب پارچه‌ای یا مقوایی
۱۸ماهگی تا ۳سالگی	ماسه، سطل، بیلچه و الک پیچ و مهرهٔ پلاستیکی چکش و میخ پلاستیکی سه چرخه توپ‌های بزرگ و کوچک وسایل کششی و هل دادنی	عروسک‌های قابل شست وشو عروسک‌های پارچه‌ای حمام و وسایل شستن عروسک جانوران پلاستیکی وسایل خانهٔ عروسکی وسایل نقلیهٔ چوبی	انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) ۳ تا۵ قطعه مکعب‌های درشت چوبی و پلاستیکی برای ساختمان‌سازی وسایل نقاشی کتاب تصویری با ورق‌های ضخیم
۳ تا ۵ سالگی	الاکلنگ سرسره تاب نردبان‌های فلزی وسایل کششی و هل‌دادنی وسایل باغبانی ساده توپ در اندازه‌های مختلف وسایل ساده خیاطی سه‌چرخه	عروسک با همهٔ لوازم (تختخواب، خانه، ظرف و مانند آنها) جانوران گوناگون پلاستیکی و پارچه‌ای وسایل نقلیه گوناگون (تراکتور، ماشین آتش‌نشانی و مانند آنها) انواع لباس‌های تقلیدی (لباس پرستار، پزشک، پلیس و مانند آنها)	انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) ۹ تا۱۵ قطعه وسایل نقاشی و خمیرسازی دومینو مکعب‌های ساختمانی در اندازه‌های بزرگ و متوسط کتاب تصویری
۵ تا ۸ سالگی	طناب توپ وسایل خیاطی وسایل پیچ و مهره دوچرخه کوچک	وسایل اندازه‌گیری (ساعت، متر، خط‌کش و مانند آن) عروسک و همهٔ لوازم مربوط به آن انواع وسایل نقلیه و لوازم مربوط به آن وسایل نمایش عروسکی	وسایل نقاشی انواع تصویرهای تقسیم شده به چند قطعه برای بازسازی تصویر (پازل) با ۲۰ قطعه و بیشتر مکعب‌های ساختمانی در اندازه‌های کوچک بازی‌های چند نفرهٔ شمارشی، کارت‌های مصور بازی (مجموعه گل، هواپیما و مانند آنها)

اهمیت فعّالیت‌های ورزشی برای کودکان

ورزش یکی از مهم‌ترین بخش‌های زندگی و یکی از روش‌های حفظ سلامتی در تمام سنین به شمار می‌رود. بیشتر افرادی که از دوران کودکی به فعّالیت و ورزش عادت می‌کنند، در سنین بزرگسالی نیز، علی‌رغم مشغله و نوع کار خود، زمانی را به ورزش اختصاص خواهند داد. ورزش‌های همراه با بازی، بهترین روش برای تبدیل کردن تمرین‌های بدنی به کاری مفرح است.

تأثیر ورزش بر کودکان:

- آمادگی جسمانی را افزایش می‌دهد.
- کسب مهارت و موفقیت و اعتماد به نفس شخص را افزایش می‌دهد.
- به کودکان می‌آموزد که چگونه محرک‌های آنی را در خود کنترل کنند. این توانایی نه تنها در ورزش بلکه در مناسبات اجتماعی نیز مفید خواهد بود.
- به یافتن دوستان تازه کمک می‌کند.
- در کشف علایق و شیوه صحیح زندگی به کودک کمک می‌کند.
- به کودک می‌آموزد که قوانین را رعایت کرده و منصفانه عمل کند.
- کنار آمدن با پیروزی و شکست را به او می‌آموزد.

شکل ۶ـ بازی و ورزش

کارشناسان ورزش و روان‌شناسی کودک توصیه می‌کنند که کودکان تا قبل از رسیدن به سن ۸ تا ۱۰ سالگی نباید در ورزش‌های رقابتی که در آن امتیاز محاسبه می‌شود، شرکت کنند. زیرا اگر کودکان قبل از رسیدن به سنی که از نظر احساسی و فیزیکی آماده شده باشند به ورزش‌های رقابتی بپردازند، احتمال اینکه فشار روانی دوران تمرین و زمان مسابقه و همچنین یأس ناشی از باخت تأثیرات ناگواری بر آنان بگذارد بسیار زیاد است و می‌تواند به کنار گذاشتن دائمی ورزش منتهی شود (شکل ۶).

نکته

مهم‌ترین هدف ورزش کودکان، کمک به تکامل جسمی و روانی آنان است. بی‌توجهی به مهم‌ترین انگیزه کودکان برای ورزش یعنی لذت و سرگرمی، آثار منفی مانند افزایش فشار روانی و کناره‌گیری آنها از ورزش را به همراه دارد.

فعّالیت ۱۰

در گروه‌های کلاسی، در مورد نکات مهمی که مربیان در بازی و ورزش کودکان باید بدانند را از منابع علمی جست‌وجو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

انواع فعّالیت‌های ورزشی کودکان

این فعّالیت‌ها به دو نوع تقسیم می‌شوند:

۱ـ آرام و کم‌تحرک مانند اتل متل توتوله، تاب تاب خمیر، جم جمک

۲ـ پرتحرک مانند دستش‌ده، توپ بازی، گرگم به‌هوا

در زیر به دو نوع بازی از این فعّالیت‌ها اشاره می‌شود.

بازی آرام و کم‌تحرک

۱ **نوع بازی:** آرام و کم‌تحرک

۲ **نام بازی:** تاب تاب خمیر

۳ **تعداد بازیکنان:** حداقل ۳ و حداکثر ۶ نفر و یک مربی

۴ **سن بازیکنان:** ۳ تا ۵ سال

۵ **وسایل بازی:** ندارد

۶ **محل بازی:** فضای بسته مثل اتاق بازی و فضای باز مانند حیاط مهدکودک

۷ **هدف بازی:** شادی و نشاط، رشد مهارت‌های جسمانی ـ حرکتی، رشد اجتماعی، هوشیاری و دقت

۸ **شرح بازی:** مربی یکی از کودکان را به پشت، روی زمین می‌خواباند و به او می‌گوید که چشم‌هایش را ببندد. بعد دست یکی از کودکان را بالا می‌آورد و درحالی که آرام به پشت او می‌زند این شعر را می‌خواند.

تاب تاب خمیر شیشه پر پنیر دست کی بالا؟

در این موقع کسی که به پشت خوابیده باید اسم آن کودک را حدس بزند. اگر حدس او درست باشد، برنده است و بلند می‌شود و یکی دیگر به پشت می‌خوابد. اما اگر اشتباه بگوید خود او باید دوباره بخوابد و بازی به‌همین صورت ادامه می‌یابد. این بازی را می‌توان تا زمانی که کودکان خسته نشده‌اند، ادامه داد.

بازی پرتحرک

۱ **نوع بازی:** پرتحرک

۲ **نام بازی:** دستش ده

۳ **تعداد بازیکنان:** دو دسته ۱۰ نفری و یک مربی

۴ **سن بازیکنان:** ۳ تا ۵ سال

۵ **وسایل بازی:** توپ

۶ **محل بازی:** فضای بسته مثل اتاق بازی و فضای باز مانند حیاط مهدکودک

۷ **هدف بازی:** شادی و نشاط، تقویت عضلات دست و پا، گسترش حس تعاون و حرکت، دقت و سرعت عمل

۸ **شرح بازی:** ابتدا بازیکنان به دو گروه مساوی تقسیم می‌شوند. بعد قرعه‌کشی می‌کنند تا مشخص شود توپ متعلق به کدام دسته است. هر دو گروه وارد زمین بازی می‌شوند. سپس گروهی که صاحب توپ است به محوطه‌بازی می‌روند و توپ را به همدیگر پاس می‌دهند به طوری که به‌دست اعضای گروه مقابل نیفتد. تا وقتی که یکی از بازیکنان حواسش پرت شود و توپ را ندانسته به یکی از اعضای گروه مقابل

دهد.گاهی نیز افراد گروه دوم توپ را هنگام پاس دادن آنها به یکدیگر در هوا می‌گیرند. در نتیجه این گروه بازی را به گروه دوم واگذار می‌کند و توپ به گروه دوم می‌رسد آنها نیز بازی را به سبک گروه اول ادامه می‌دهند. ممکن است بارها و بارها توپ بین دو گروه رد و بدل شود.

فعّالیت ۱۱

در گروه‌های کلاسی، برای هر کدام از انواع فعالیت‌های ورزشی کودکان، یک فعالیت طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

فعّالیت‌های هنری

هنر از نظر کودکان با آنچه بزرگسالان می‌پندارند تفاوت دارد. تعریف هنر هرچه باشد، از نظر کودک وسیله‌ای جهت بیان احساسات و افکار به‌طرز ناخودآگاه است. هیچ دو کودکی از نظر احساسی و فکری به یکدیگر شبیه نیستند. در واقع کودک امروز با کودک دیروز تفاوت زیادی دارد. به همین دلیل نقاشی‌های آنان نیز متفاوت است.

کودک محیط اطراف خود را آن‌گونه که می‌بیند ترسیم نمی‌کند، بلکه ترسیم‌های وی مبتنی‌بر برداشت او از پدیده‌های خارجی است و با رشد کودک و تغییر نگرش‌ها و تفکر وی ترسیم‌هایش نیز تغییر می‌یابد.

ضرورت استفاده از هنر برای آموزش

هنر به منزلهٔ روشی برای آموزش است که به بیان افکار، احساسات، نیازها، خصوصیت‌های اخلاقی، حرکت‌های بدنی، آفرینندگی و خلاقیت کودک (رشد همه جانبه) کمک می‌کند. در جریان فعّالیت‌های هنری از سوی کودکان باید توجه داشت که فعّالیت‌های هنری مانند نقاشی، کاردستی، شعر و سرود و...، یک وسیلهٔ آموزشی و سرگرمی برای کودکان است و اصل (لذّت و آزادی) از اصول بسیار مهم و اساسی این فعّالیت‌هاست. در اثر آزادی و لذت ناشی از پرداختن به‌هنر است که احساسات مثبت در کودکان بیدار و استعدادهای نهفته آنان به‌کار گرفته می‌شود.

فعّالیت ۱۲

در مورد اثر هنر بر رشد همه جانبهٔ کودکان از منابع علمی‌جست‌وجو کنید و نتیجه را به‌صورت کارت آموزشی در کلاس ارائه دهید.

مواردی که والدین باید برای توسعهٔ فعّالیت‌های هنری کودکان رعایت کنند:

- فراهم آوردن وسایل و موقعیت‌های مناسب تا کودک از ۱ سالگی، که میل به علامت‌گذاری دارد، برایش کسب تجربه امکان‌پذیر شود.
- نقاشی کودکان را مشاهده کنند امّا برای کودکان نقاشی نکنند.
- محل مناسبی را برای فعّالیت‌های هنری کودک فراهم آورند.
- نقاشی او را تصحیح نکنند و از او در مورد اینکه در

نقاشی‌ها و خط‌خطی کردن‌ها چه کشیده‌اند، سؤال نکنند.

- نقاشی کودکان خود را نام‌گذاری نکنند.
- فعّالیت‌های هنری او را با ذکر تاریخ در پوشه‌ای قرار دهند.
- به کودک فرصت دهند تا آنان (والدین) را در هنگام نقاشی و درست کردن کاردستی مشاهده کند.
- کودک را برای دیدن نمایشگاه‌های هنری همراهی کنند.

نکاتی که مربیان باید رعایت نمایند:

- فضای مناسبی برای فعّالیت‌های هنری در نظر گرفته شود تا کودکان به راحتی و آزادانه بتوانند فعّالیت خود را انجام دهند.
- برای انجام فعّالیت‌های هنری، مـواردی مانند نـور، صدا، وسیع بودن فضا، چیدمان کلاس، وسایل مـورد نیاز فعّالیت‌های هنـری و دست‌شویی بـرای شستن دست‌ها که بعد از فعّالیت هنری لازم است را فراهم نمایند.
- به تفاوت‌های فردی و خستگی کودکان در انجام فعّالیت‌های هنری توجه نمایند.
- از کودکان بخواهنـد قصه نقـاشی‌شان را بگوینـد و نقاشی خود را تعریف کنند. (قضاوت صحیح فعّالیت‌های هنری کودکان)
- تحسین و تشویق فعّالیت‌های هنری کودکان را به‌جا و در جهت رشد استعدادهای آنها انجام دهند.
- برجمع‌آوری فعّالیت‌های هنری کودکان توسط خودشان و با نظارت مربی تأکید نمایند.
- مربی هنر از ویژگی‌های لازم مانند داشتن علاقه، پشتکار، روحیه شاد و خلّاق، برخوردار باشد.
- به رعـایت نکات ایمنی و بهداشتی در فعّالیت‌هـای کودکان مانند استفاده از پیش‌بند در انجام فعّالیت‌های هنـری، قیچی‌هـای نـوک گـرد، رنگ و خمیـربـازی غیرشیمیایی و بهداشتی توجه کنند.

مراحل رشد هنری کودکان

فعّالیت‌های هنری کودکان، مانند سایر فعّالیت‌های آنان، از نظر جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی تابع رشد کلی آنها است و به تدریج و در سنین مختلف شکل می‌گیرد. در این میان نقاشی از اهمیت بیشتری برخوردار است و پژوهشگران برای آن مراحلی در نظر گرفته‌اند این مراحل در جدول ۲ نشان داده می‌شود.

جدول ۲ــ مراحل رشد هنری کودکان

مرحله	شرح
حرکات عضلانی و اثرگذاری	کودکان، از حدود ۱ سالگی بر روی سطوح، با هر وسیله‌ای که در دستشان باشد، اثرگذاری می‌نمایند.
مرحلهٔ خط‌خطی	این مرحله حدود ۲ سالگی شروع می‌شود و تا ۴ سالگی ادامه دارد. خط‌خطی آنها، ابتدا نامنظم است اما به تدریج خطوط بهتر کنترل می‌شود و نظم مشخصی پیدا می‌کنند.
مرحلهٔ طرح‌ریزی	این مرحله از ۳ سالگی شروع می‌شود و کم کم از میان خط‌خطی‌های کودکان اَشکالی پدیدار می‌شود که شباهت کمی با اشیای واقعی دارند و تنها خود کودک باید توضیح دهد که چه کشیده است.
شکل‌سازی یا تصویرگری	در این مرحله، کودکان تصاویر مشخصی می‌کشند که با واقعیت شباهت دارد و حتی اگر نقاشی را تعریف نکنند تصاویر برای ما قابل تشخیص است. اما این شباهت کامل و منطبق با واقعیت نیست.

انواع فعّالیت‌های هنری

فعّالیت‌های هنری شامل موارد زیر است:
۱ـ فعّالیت‌های ترسیمی (نقاشی، چاپ)
۲ـ فعّالیت‌های کاردستی (کولاژ، دورریختنی، کار با خمیر، ماسک و شکل‌سازی)
۳ـ فعّالیت‌های نمایشی (عروسک‌های نمایشی)

۱ـ ترسیمی

الف) نقاشی

نقاشی آزاد: کودک با توجه به موضوعی ملموس که برداشت از محیط زندگی‌اش و یا واحد کار است با تجربه شخصی خود اقدام به کشیدن نقاشی می‌کند. موضوعات باید برای کودک شناخته شده باشد. مثل خانوادهٔ من، درخت‌ها، حیواناتی که دوست دارم. گاهی نیز نقاشی آنها با موضوعی مشخص آغاز می‌شود. کودکان تا ۳ سالگی می‌توانند این فعّالیت‌های هنری را انجام دهند.

فعّالیت ۱۳

در گروه‌های کلاسی، طی بازدید از یک مهدکودک، نمونه‌هایی از نقاشی‌های علامت‌گذاری‌شده، خط‌خطی و طرح‌ریزی کودکان را، مشاهده کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

انواع نقاشی‌های کودکان

۱ **نقاشی با انگشت:** کودک با آغشته‌کردن انگشت یا دست خود به رنگ، نقاشی‌های جالبی را روی کاغذ می‌کشد[۱] (شکل ۷).

شکل ۷ـ نقاشی با انگشت

۲ **نقاشی با لکه:** رنگ‌های مختلفی روی کاغذ می‌ریزیم. از کودک می‌خواهیم تا کاغذی روی رنگ‌ها بگذارد و آن را با دست فشار دهد یا کاغذ را تا کند. حالا کاغذها را بردارید. شکل‌های جالبی روی کاغذ دومی نیز افتاده است (شکل ۸).

۱ـ از کودکان بخواهید نقاشی خود را تعریف کنند.

شکل ۸ــ نقاشی با لکه

۳ نقاشی با فوتک: چند قطره رنگ روی کاغذ می‌ریزیم تا کودک به وسیلهٔ فوتک (نی نوشابه، خودکار توخالی، قلم نی و....) روی آنها فوت کند (شکل ۹).

شکل ۹ــ نقاشی با فوتک

۴ نقاشی حرکتی: روی کاغذ، چند قطره از رنگ‌های مختلف می‌ریزیم. حال کاغذ را با دست به اطراف حرکت می‌دهیم. شکل‌های جالبی روی آن ظاهر می‌شود (شکل ۱۰).

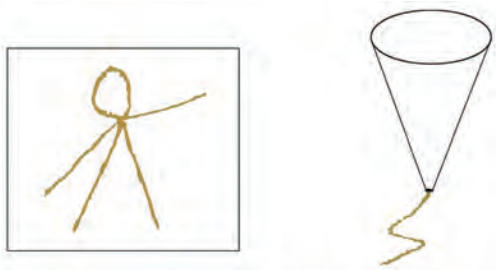
شکل ۱۰ــ نقاشی حرکتی

۵ نقاشی با مرکب سیاه: با استفاده از مرکب و قلم‌مو شکل‌هایی روی کاغذ می‌توان کشید (شکل ۱۱).

شکل ۱۱ــ نقاشی با مرکب سیاه

۶ نقاشی با شن: روی یک ورق کاغذ را چسب بزنید. با کاغذ دیگر، قیفی بسازید و در داخلش شن بریزید و با پاشیدن شن بر روی چسب، شکل‌های جالبی می‌توانید بکشید (شکل ۱۲).

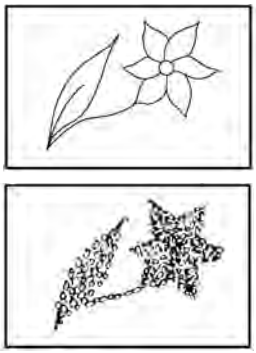
شکل ۱۲ــ نقاشی با شن

۷ نقاشی با قطره چکان: بر روی یک کاغذ و با استفاده از قطره چکان رنگ و یک میز شنی، شکل‌های جالبی را می‌توانید خلق کنید (شکل ۱۳).

شکل ۱۳ــ نقاشی با قطره چکان

۸ نقاشی با گلوله‌های کاغذی: دستمال کاغذی را به تکه‌های کوچک ریز کنید و با دست به شکل گلوله‌های ریز در آورید. یک نقاشی روی کاغذ بکشید و گلوله‌ها را با چسب داخل نقاشی بچسبانید. سپس با رنگ و قلم مو، روی گلوله‌های دستمال را رنگ کنید(شکل ۱۴).

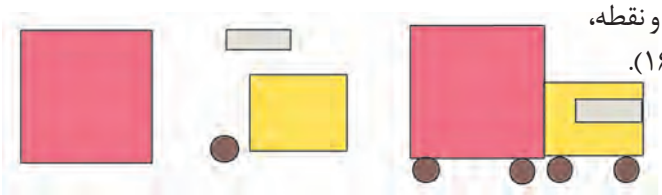
شکل ۱۴ــ نقاشی با گلوله‌های کاغذی

۹ نقاشی با حباب: در داخل یک کاسه رنگ، آب و کمی مایع ظرفشویی بریزید و هم بزنید تا حباب‌ها ظاهر شوند. حالا کاغذ را روی حباب‌ها بگذارید و بردارید. شکل‌های حباب رنگی روی کاغذ دیده می‌شود. برای خشک شدن، آنها را از طناب آویزان کنید (شکل ۱۵).

شکل ۱۵ــ نقاشی با حباب

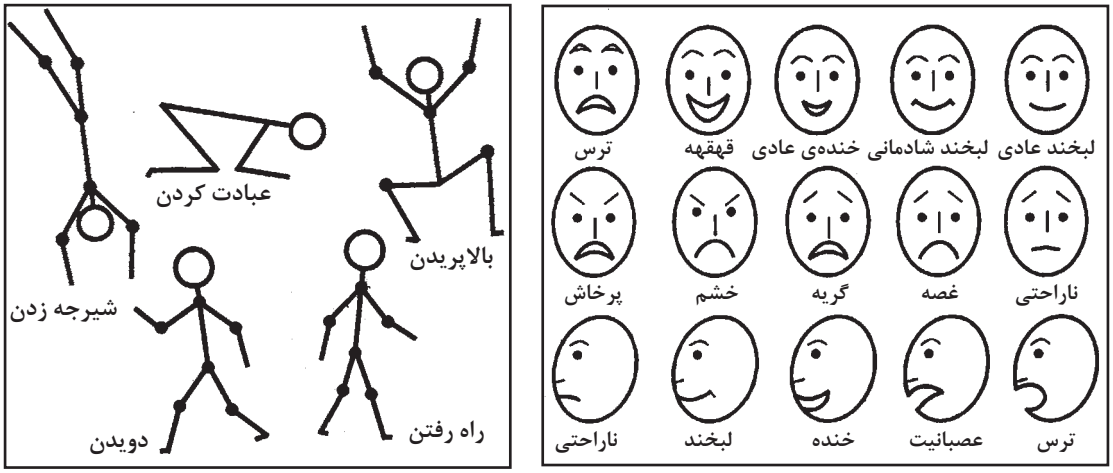
۱۰ نقاشی با خط و نقطه: با ترکیب دو عنصر خط و نقطه، کودک با یک روش نقاشی آشنا می‌شود (شکل ۱۶).

شکل ۱۶ــ نقاشی با خط و نقطه

در نقاشی کودکان به موارد زیر باید توجه کنید:

- مربیان و معلمان در موارد متعدّدی می‌توانند از طرّاحی و نقّاشی‌های ساده، از خط و نقطه استفاده کنند.
- **آدمک‌ها:** (که گاهی به آنها آدمک‌های چوب کبریتی می‌گویند) تصاویری از انسان هستند که با حداقل خطوط کشیده می‌شوند و می‌توانند حالت کلی بدن انسان را، تقریباً در هر حالتی، نشان دهند.
- **صورتک‌ها:** صورت را هم، مثل بدن آدمک‌ها، که به اجزای اصلی، دو تا چشم، دو تا ابرو، یک دماغ و یک دهان محدود می‌شوند، را نشان دهند و تمام حالات را با خطوط ساده روی آنها ایجاد کنند. طوری که لبخند بزنند، عصبانی بشوند، بترسند، فریاد بزنند، از ته دل بخندند، گریه کنند،... و خلاصه تمام حالت‌هایی را که کودکان به خوبی می‌شناسند، با استفاده از همین صورتک‌ها طراحی می‌شود (شکل۱۷).

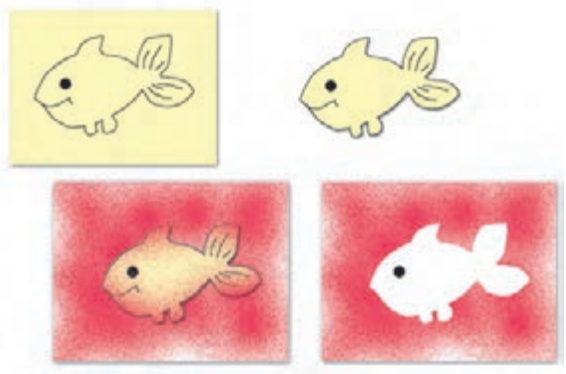
شکل۱۷ــ نقاشی با خط و نقطه

۱۱ نقاشی گروهی: کودکان با همکاری هم برای خلق یک نقاشی کمک می‌کنند. هدف مهم این کار، کمک متقابل، بحث دسته‌جمعی، مطرح شدن در گروه و پرورش خلاقیت است (شکل۱۸).

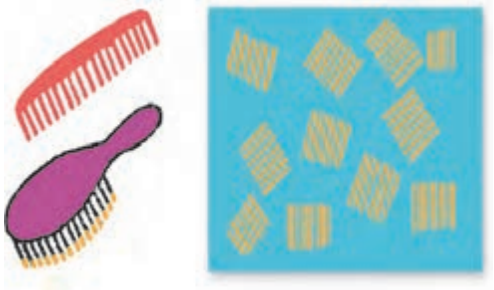

شکل۱۸ــ نقاشی دیواری گروهی

۱۲ نقاشی با شانه و برس پلاستیکی(افشانگری): شکل دلخواهی را از مقوا قیچی کنید و روی کاغذ قرار دهید. سپس مسواک را به رنگ آغشته کنید و با دست یا روی تور سیمی‌ای که بالای تصویر نگه داشته‌اید بکشید. حال شکل مقوایی را بردارید. همچنین برای نقاشی با شانه، دندانه‌های شانه را در داخل رنگ قرمز قرار دهید. بعد شانه را روی کاغذ بکشید (شکل‌های ۱۹و ۲۰).

شکل۱۹ـ افشانگری

شکل ۲۰ـ نقاشی با شانه

فعّالیت ۱۴

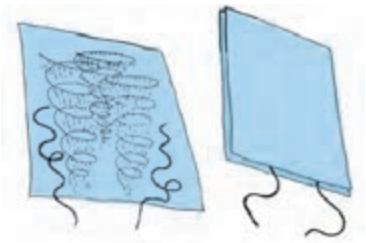
فعّالیت‌های زیر را انجام دهید:

۱ با استفاده از انواع شکل‌ها و نقاشی‌های ساده یک پیام آموزش را طراحی کنید.

۲ مجموعه‌ای از انواع نقاشی را تمرین کنید و در کلاس ارائه دهید.

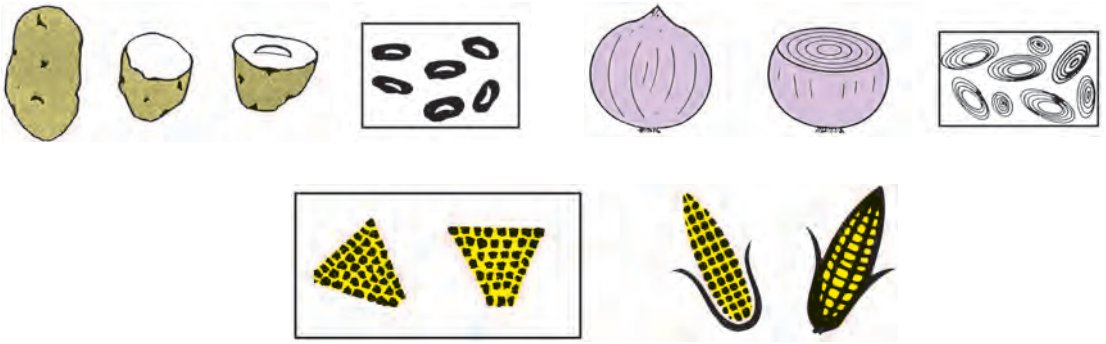
ب) چاپ

۱ چاپ با استفاده از نخ و پر: برای اجرای این کار انواع نخ‌ها، طناب‌ها، رشته‌ها و پر را به رنگ آغشته کنید و لای دو برگ کاغذ بگذارید و با دست روی کاغذ فشار دهید. با این روش می‌توانید به یک چاپ قرینه دست پیدا کنید و کودکان را به راحتی متوجه دو شکل قرینه و اجزای متناظر نمایید (شکل۲۱).

شکل۲۱ـ چاپ با نخ و پر

۲ چاپ با استفاده از سبزیجات (سیب‌زمینی، هویج و...): برای چاپ با سیب‌زمینی، هویج، ابتدا باید نقش ساده‌ای را روی آن ایجاد کرد. از بلال، کلم و.... نیز می‌توان به‌خاطر شکل سطح مقطع آنها، برای چاپ استفاده نمود (شکل۲۲).

شکل ۲۲ـ چاپ با سبزیجات

۳ چاپ با استفاده از قالب (شابلن) : برای این کار، می‌توان از قالب‌هایی که در اطراف خود دارید و یا وسایلی که دارای سوراخی به شکل خاص هستند و یا از قالب‌هایی که شکل‌های ساده‌ای چون اشکال هندسی و چیزهای دیگر در آنها ایجاد کرده‌اید، استفاده کنید. پس از تهیهٔ قالب، آن را روی یک کاغذ ضخیم یا مقوا بچسبانید تا ثابت بماند. برای پاشیدن رنگ و رنگ‌آمیزی نمودن، می‌توان از ابزاری چون مسواک آغشته به رنگ، اسفنج آغشته به رنگ، پودر رنگ یا مداد رنگی استفاده نمود (شکل ۲۳).

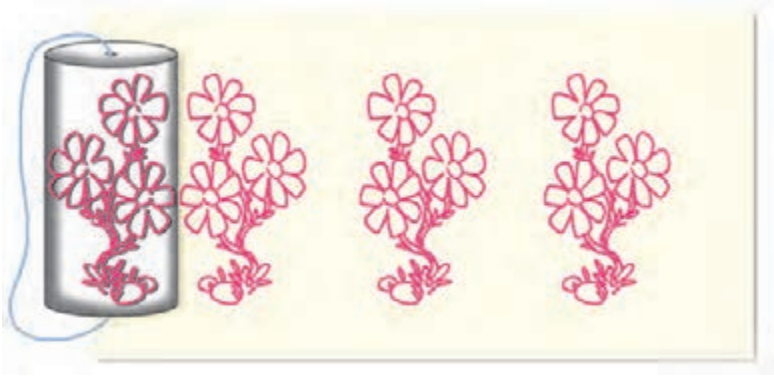
شکل ۲۳ـ چاپ با شابلن

۴ چاپ با استفاده از قوطی کبریت: ابتدا، رویهٔ قوطی کبریت را به رنگ آغشته کنید. سپس آن را به روی کاغذ فشار دهید. به‌جای قوطی کبریت می‌توانید از شکل‌های مقوایی بریده شده نیز استفاده کنید (شکل ۲۴).

شکل ۲۴ـ چاپ با قوطی کبریت

۵ چاپ با استفاده از غلتک: قوطی خالی کنسرو را از دو طرف سوراخ کنید و با یک وسیلهٔ نوک تیز یا میخ، شکل‌های مختلفی بر روی آن بکشید. حال غلتک را به داخل رنگ بزنید و روی کاغذ حرکت دهید (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ـ چاپ با غلتک

۶ چاپ با استفاده از برگ: قسمت پشت برگ‌ها را که برجسته هستند، به رنگ آغشته کنید و روی کاغذ فشار دهید (شکل ۲۶).

شکل ۲۶ـ چاپ با برگ

۷ چاپ بـا استفـاده از پـوست درخت: پـوست درخت‌های مختلف را پس از جمع‌آوری و آغشته نمودن با رنگ، روی کاغذ چاپ کنید. این کار را با اشیای دیگری مثل پارچهٔ توری، کاغذ مچاله شده، مهرهای مختلف، پاشنهٔ کفش، دست و پا می‌توان انجام داد (شکل ۲۷).

شکل ۲۷ـ چاپ با پوست درخت

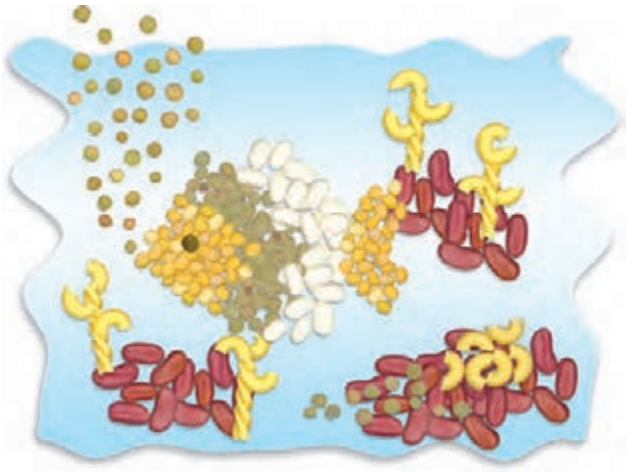
فعّالیت ۱۵

انواع فعالیت چاپ را انجام دهید و در کلاس ارائه نمایید.

۲ـ کاردستی

الف) کولاژ

کولاژ (کلاژ)، که کلمه‌ای فرانسوی است (به معنی بریدن و چسباندن)، یک هنر تجریدی (آبستره) است که در آن به‌جای رنگ کردن از چسب‌کاری استفاده می‌شود. در این کار، از چسباندن هر نوع ماده‌ای که قابل چسباندن باشد می‌توان استفاده نمود. مانند انواع کاغذ، انواع پارچه، حبوبات، مواد خوراکی و دور ریختنی(شکل‌های ۲۸و ۲۹).

شکل ۲۸ـ کولاژ حبوبات

شکل۲۹ـ کولاژ پارچه

ب)کار با خمیر

کودکان کار با خمیر را دوست دارند و نسبت به ابداع، ساختنی و قالب‌گیری اشیاء علاقه نشان می‌دهند. کودک دوست دارد با خمیر بازی کند و آن را به صورت‌های مختلفی درآورد (شکل ۳۰).

شکل ۳۰ـ کار با خمیر

طرز تهیهٔ خمیر بازی

شکل۳۱ـ خمیر بازی

مواد لازم برای تهیهٔ خمیر بازی خانگی:

۲/۵ فنجان آرد

۱ فنجان نمک

۱ فنجان آب

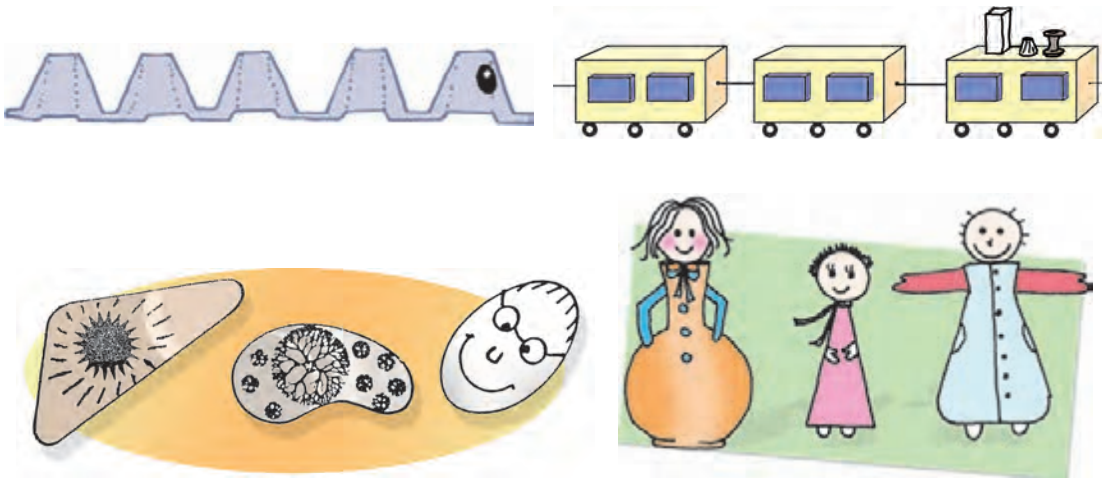
۱ قاشق غذاخوری روغن مایع خوراکی

نصف قاشق چایخوری پودر رنگ خوراکی

روش تهیهٔ خمیر: برای تهیهٔ این خمیر، ابتدا مواد خشک یعنی آرد و نمک را با هم مخلوط کنید و در قابلمه نچسبی بریزید. بعد هم روغن و آب و مقداری رنگ را اضافه کنید. بعد از اینکه مواد مخلوط شدند، روی حرارت متوسط قرار دهید و شروع به هم زدن کنید. رنگ را در ابتدا کم اضافه کنید و کم کم مقدارش رو زیاد کنید تا به رنگ دلخواهتان برسید. وقتی مواد کم‌کم بسته شد و به شکل یک توپ خمیری در گوشه قابلمه جمع شد. خمیر رو داخل ظرفی بگذارید تا کمی خنک شود. بعد هم حدود ۵ دقیقه خمیر رو کاملاً ورز بدهید(شکل۳۱).

ج) کار با دور ریختنی‌ها

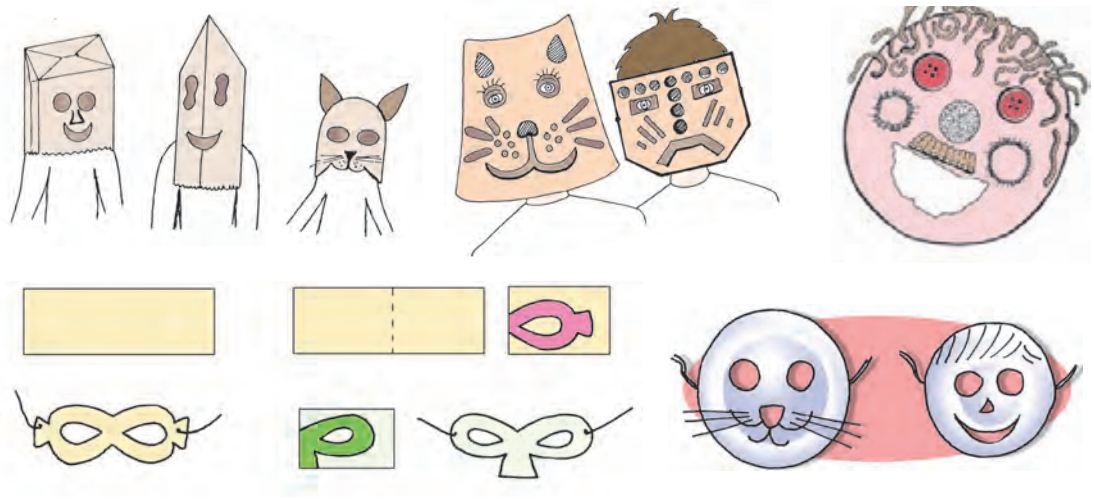
جمع‌آوری اشیاء و مواد دور ریختنی، یکی از سرگرمی‌های مورد علاقهٔ کودکان است. دختران بیش‌تر از پسران به‌این کار علاقه نشان می‌دهند. وقتی کودکان وسایل را جمع‌آوری می‌کنند باید، با دادن اطلاعات و امکانات کم، این مواد و وسایل را به وسایل بازی و سرگرمی تبدیل کنند. وسایلی که می‌تواند به‌دست خود آنها تهیه شود و خلاقیت آنان را شکوفا کند. موادی از قبیل سنگ، سنگ‌ریزه، پر،صدف، گوش‌ماهی، هستهٔ میوه‌ها، پوست آجیل، برگ درختان، گل‌ها، حبوبات چرب (پسته ـ گردو)، شانهٔ تخم‌مرغ خالی، قوطی‌های خالی، جعبه‌های شیرینی، کفش، لوله‌های خالی استوانه‌ای مقوایی، قرقره‌های خالی، در نوشابه و شیشهٔ شیر، چوب بستنی و... . البته کودکان ضمن جمع‌آوری مواد گوناگون و شناخت آنها، تخیل و تصور خود را هرچه بیشتر در این مسیر به کار خواهند گرفت (شکل۳۲).

شکل۳۲ـ کار با دور ریختنی‌ها

د) ماسک‌ها و شکل‌سازی

یکی از هیجان‌انگیزترین بازی‌ها، بازی‌های تقلیدی و تخیلی است. برای این منظور استفاده از ماسک‌ها بسیار مناسب به نظر می‌رسد. کودکان از این نوع بازی‌ها لذت می‌برند و اجرای این فعّالیت‌ها، قوهٔ تخیل آنها را تحریک و تقویت می‌کند. ماسک‌هایی که توسط کودکان می‌تواند تهیه شود معمولاً از جنس کاغذ و مقوا و یا ترکیبی از آنها است (شکل ۳۳).

شکل ۳۳ـ ماسک‌ها و شکل‌سازی

فعّالیت ۱۶

انواع کاردستی‌ها را انجام دهید و در کلاس ارائه نمایید.

۳ـ عروسک‌های نمایشی

فعّالیت‌های نمایشی، یکی از مؤثرترین امکانات آموزشی و تربیتی برای کودکان است و دارای ارزش‌های فراوانی است. بازی‌های نمایشی، ابزار و عامل تکامل کودک و پرورش ادراک، حافظه و تخیلات او می‌شود و نیروی عضلانی کودک را تقویت می‌کند. استفاده از مهارت‌های حرکتی در فعّالیت‌های نمایشی، باعث نشاط و شادمانی کودک می‌گردد. اجرای نمایش‌های عروسکی برای کودکان، فرصتی است تا آنچه را که روزانه برایشان اتفاق افتاده و آنان را تحت تأثیر قرار داده است، ابراز نمایند و در نتیجه از فشارهای روزانه خود بکاهند.

انواع عروسک‌های نمایشی:

۱ـ انگشتی

۲ـ دستکشی

۳ـ میله‌ای

۴ـ متحرک با نخ

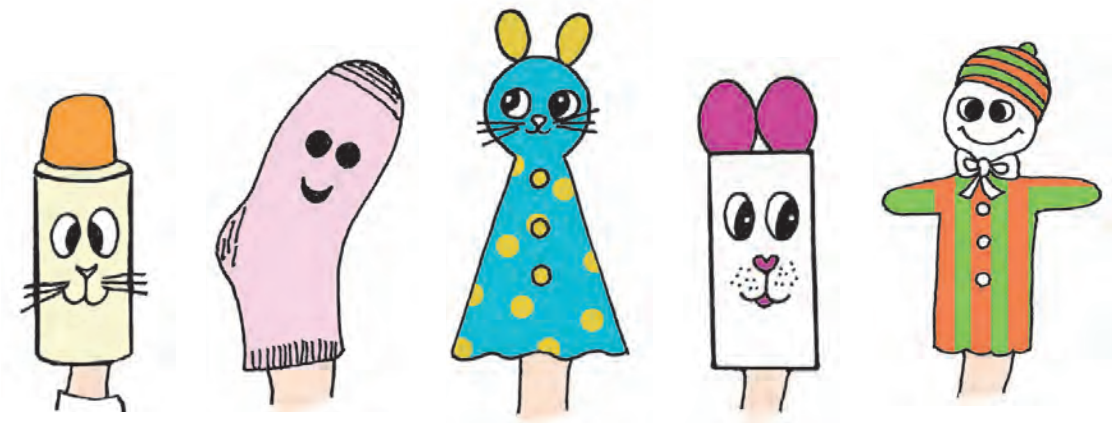
۱ عروسک‌های انگشتی: با استفاده از مقوا، قوطی کبریت، تخم‌مرغ شکسته، بطری خالی، قاشق و دورریختنی‌ها می‌توانید عروسک‌های جالبی بسازید.

از این عروسک‌ها می‌توانید در نمایش، کتابخوانی و قصه‌گویی استفاده کنید. سپس مربی با یک یا دو انگشت آنها را هدایت کند.(شکل ۳۴).

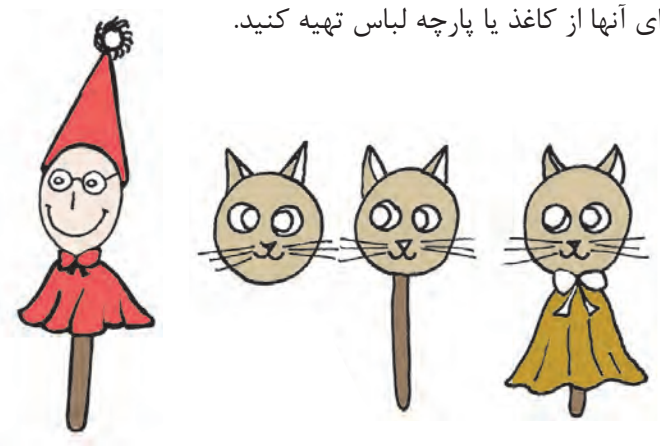
شکل ۳۴ـ عروسک‌های انگشتی

۲ عروسک‌های دستکشی: عروسک‌هایی هستند که با استفاده از پاکت، جوراب و غیره آنها را به‌صورت نمادی از یک شخصیت درمی‌آوریم سپس با فروکردن تمام دست درون جوراب و درگیر کردن سه انگشت شست، اشاره و وسطی، عروسک را هدایت کنید (شکل ۳۵).

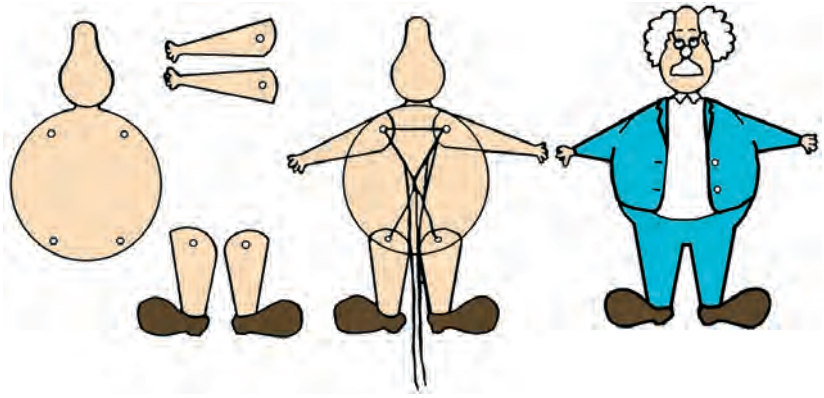
شکل ۳۵ـ عروسک‌های دستکشی

۳ عروسک‌های میله‌ای: با استفاده از ماسک‌ها صورت‌های مختلف حیوانات را بسازید و در بالای آن تکه چوبی بچسبانید و برای آنها از کاغذ یا پارچه لباس تهیه کنید.

شکل ۳۶ـ عروسک‌های میله‌ای

۴ عروسک متحرک: از یک تکه مقوا، قطعات سر و تنه، دو پا و دو تا دست ببرید. قسمت بالای دست‌ها و پاها را با سوراخ‌کن طوری سوراخ کنید که از بالا یک سانتی‌متر فاصله داشته باشد. چهار قسمت تنه (شانه‌ها و ران‌ها) را نیز با سوراخ‌کن، سوراخ و به وسیلهٔ دکمهٔ فشاری یا گیرهٔ دو شاخ کاغذ به‌هم متصل کنید. حالا دست‌ها و پاها را با نخ، یکی‌یکی وصل کنید. سپس از وسط نخ، دست‌ها و پاها را محکم به هم ببندید. حالا نخ اضافی را بکشید، عروسک حرکت خواهد کرد (شکل ۳۷).

شکل ۳۷

فعّالیت ۱۷

انواع عروسک‌های نمایش را درست کنید و در کلاس ارائه دهید.

فعّالیت ۱۸

از فعّالیت‌های هنری انجام شده، نمایشگاهی در کلاس برگزار کنید.

نمونهٔ فعّالیت هنری

موضوع فعّالیت: انواع رنگ
هدف: آشنایی با انواع رنگ
نوع فعّالیت: آموزش هنر
تأکید بر رشد: همه جانبهٔ کودک
محل اجرا: فضای باز و بسته
تعداد کودکان: ۱۵ تا ۲۰ نفر
زمان: یک هفته
سن: ۴ ساله
مواد لازم: پودر رنگ، مداد رنگی، پارچه‌های رنگی، میوه‌های رنگی، کارت‌های شناخت رنگ
وسایل نقاشی: قلم مو، کاغذ و...
زمینه‌سازی قبل از اجرا: وسایل مورد نیاز را قبل از اجرا آماده کنید و آنها را در فضای مناسب فعّالیت‌های هنری قرار دهید.
روش کار مربی: ابتدا از کودکان بخواهید در مورد رنگ‌ها هرچه می‌دانند بیان کنند (انواع رنگ‌ها را در لباس‌ها و محیط نشان دهد). انواع مدادهای رنگی را در اختیار کودک قرار بدهید و نام رنگ هر کدام را تمرین کنید.
میوه‌های رنگی، مانند سیب، پرتقال، انگور و... را روی میز قرار دهید تا کودکان با رنگ آنها آشنا شوند.
از کارت‌هایی که بر روی آنها نقاشی شده است استفاده کنید و از کودکان بخواهید نقاشی را رنگ کنند.
پارچه‌های رنگی را در اختیار کودکان قرار دهید و از آنان بخواهید هر کدام از پارچه‌های رنگی را ببرند و بر روی مقوا بچسبانند و رنگ آنها را بیان کنند.
سپس از پودر رنگ برای درست‌کردن انواع رنگ و ترکیب آنها استفاده کنید و از کودکان بخواهید با لمس، دستکاری و مشاهده، با رنگ‌ها آشنا شوند.
پیامدهای حاصل از آموزش:
مفاهیم: کودک می‌تواند انواع رنگ را بیان کند. با روش درست کردن رنگ آشنا شود.
مهارت: کودک می‌تواند، علاوه بر شناخت رنگ‌ها، آنها را با یکدیگر مقایسه و از آنها انتخاب کند.

ارزشیابی پایانی پودمان سوم

۱ اهمیت و ضرورت بازی در دورهٔ پیش از دبستان را توسط نمودار نشان دهید.
۲ کاربرد بازی در آموزش مفاهیم پیش از دبستان را در قالب یک فعالیت نشان دهید.
۳ فهرستی از ارزش‌های بازی تهیه کنید.
۴ برای هر ارزش بازی با توجه به الگوی بازی، یک بازی طراحی کنید.
۵ جدول زیر را کامل کنید.

نام بازی	ویژگی بازی	سن کودک	هدف بازی
	برای لذت بردن از حواس استفاده می‌شود	تولد تا دو سالگی	
با قاعده			سهیم شدن، رعایت نوبت و ...
رمزی		۲ـ۵ سالگی	

۶ یک بازی کم‌تحرک برای کودکان ۳ تا ۵ ساله طراحی کنید.
۷ جدول زیر را در مورد مراحل رشد هنری کامل کنید.

نام مرحله	ویژگی مرحله	سن کودک
		۱ سالگی
خط‌خطی		
		۳ سالگی به بعد
شکل‌سازی	تصاویر شباهت با واقعیت دارند	

۸ برای هر فعالیت هنری، یک نمونه فعالیت درست کنید.
۹ سه عروسک نمایشی (انگشتی،میله‌ای، متحرک) درست کنید.
۱۰ با عروسک‌های نمایشی یک نمایش با موضوع بهداشت فردی اجرا کنید.

ارزشیابی شایستگی کاربرد بازی، اسباب‌بازی، فعالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان (پودمان ۳)

عنوان پودمان ۳	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
کاربرد بازی، اسباب‌بازی، فعالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان	کاربرد بازی و اسباب‌بازی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان	کاربرد بازی، اسباب‌بازی، فعالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان با استفاده از منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	بالاتر از حد انتظار	۱ـ طراحی بازی‌های آموزشی برای کودکان پیش از دبستان ۲ـ طراحی فعالیت‌های هنری برای کودکان پیش از دبستان ۳ـ ساخت کاردستی برای انجام فعالیت‌های هنری کودکان ۴ـ طراحی فعّالیت‌های ورزشی برای کودکان پیش از دبستان	۳
	کاربرد فعّالیت‌های هنری و ورزشی در برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان		درحد انتظار	۱ـ طراحی بازی‌های آموزشی برای کودکان پیش از دبستان ۲ـ طراحی فعالیت‌های هنری برای کودکان پیش از دبستان ۳ـ طراحی فعّالیت‌های ورزشی برای کودکان پیش از دبستان	۲
			پایین‌تر از انتظار	توانایی انجام یک شاخص از شاخص‌های درحد انتظار	۱
نمره مستمر از ۵					
نمره شایستگی پودمان از ۳					
نمره پودمان از ۲۰					

پودمان ۴

سازماندهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)

شایستگی‌های پودمان

۱ سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان

۲ سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان

سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد نسبت هنرآموز به تعداد هنرجویان کلاس، بر اساس تجربیات تحصیلی خود گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

با گسترش آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی، کارکنان و افراد تعلیم‌یافته بسیاری برای کار با کودکان در مراکز پیش از دبستان سازماندهی شده‌اند و سیاست‌هایی در تقسیم‌بندی وظایف و مسئولیت‌های آنها در همه کشورها صورت گرفته است.

این نوع سازماندهی تفاوت‌هایی را بین مراکز پیش از دبستان و مراکز دبستانی و دوره‌های بالاتر به‌وجود می‌آورد.

ترکیب و تعداد نیروی انسانی مورد نیاز مهدکودک

۱ یک نفر مسئول فنی به عنوان مدیر.

۲ یک نفر مربی مهدکودک به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار، ۱۵ کودک نوپا، یا ۱۵ کودک نوباوه.

۳ یک نفر کمک‌مربی مهدکودک به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار، ۱۵ کودک نوپا، یا ۱۵ کودک نوباوه.

۴ به ازای هر ۱۰ کودک شیرخوار یک نفر مراقب.

۵ یک نفر خدمتگزار به ازای هر ۵۰ کودک.

۶ یک نفر آشپز برای مهدهای کودک تمام‌وقت، شبانه، شبانه‌روزی و ....

۷ یک نفر کمک‌آشپز برای مهدهای کودک تمام‌وقت، شبانه، و شبانه‌روزی با ظرفیت بیش از ۱۰۰ کودک.

۸ روانشناس و کارشناس بهداشت به‌صورت پاره‌وقت یک بار در ماه.

نکته

در مهدکودک در صورت وجود کودکان محروم با نیاز ویژه[1]، ممکن است دو مربی و دو کمک‌مربی برای یک گروه ۱۵ نفره کودکان خدمت نماید. در کودکستان در صورت وجود کودکان محروم با نیاز ویژه، تعداد کودکان کمتر شده و افراد کمکی، بیشتر می‌شوند.

فعالیت ۲

در گروه‌های کلاسی، گروه‌های سنی زیر ۳ سال در یک مهدکودک فرضی که شامل ۵ کودک شیرخوار، ۱۵ کودک نوپاست را در نظر بگیرید و تعداد نیروی موردنیاز آن (مربی، کمک‌مربی) را محاسبه کنید.

سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز

فعالیت ۳

در گروه‌های کلاسی درباره موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- ☐ تأثیر فضاهای آموزشی بر یادگیری کودکان
- ☐ ویژگی‌های فضای آموزشی

۱ـ کودکان محروم با نیاز ویژه، کودکانی هستند که در یک یا چند جنبه از رشد نسبت به گروه همسن، همانند معلولان جسمی ـ حرکتی، ناشنوا، نابینا، عقب‌ماندگان ذهنی و غیره، رشد کندتری دارند.

با توجه به دستاوردهای علوم ارتباطات، آموزش یک نوع اطلاع‌رسانی است با این نگرش کودکان و سایر آموزش‌گیرندگان تنها تحت تأثیر «کلام» معلم نیستند، بلکه عناصر متعددی در این انتقال پیام نقش دارند و چه‌بسا آموزش‌های غیرکلامی و رفتارهای غیربیانی بیش از سایر عوامل در این انتقال پیام نقش داشته باشند. برهمین اساس «ادوارد تی‌هال»[1] در نظریهٔ مهم خود «زبان صامت» معتقد است: «فضا سخن می‌گوید و زمان حرف می‌زند».

بنابراین فضاهای آموزشی مثل معلم و کتاب حامل پیام هستند و با کودکان و فراگیران حرف می‌زنند. دیوارهای بلند و خاکستری، راهروهای تاریک، اتاق‌های بدون پنجره و... فراگیر را به اسارت می‌گیرند و بالعکس فضاهای روشن و راهروهای پهن شادی‌آفرین هستند. از این رو فضا را معلم سوم بعد از والدین و مربیان می‌دانند.[2]

نکاتی را که باید در طراحی فضاهای آموزشی مراکز پیش از دبستان رعایت کرد عبارت‌اند از:

الف) شرایط استقرار یا محل مرکز آموزشی پیش از دبستان

ب) ویژگی‌های مکانی (معماری داخلی)

ج) تقسیم‌بندی فضا و تجهیزات بر اساس فعالیت‌ها.

هرکدام از موارد در این قسمت توضیح داده می‌شود.

الف) شرایط استقرار یا محل مرکز آموزشی

مطلوبیت فضا یکی از اصول استقرار یک مرکز آموزشی می‌باشد. این مطلوبیت فضا از دو جهت مهم است:

- وضعیت جغرافیایی[3]
- شرایط اقلیمی

منظور از وضعیت جغرافیایی یعنی میزان سازگاری محل با کاربری آن.

بنابراین مسیرهای رودخانه‌های فصلی، سیل، حریم گسل، زلزله، محل آلاینده‌های محیطی مانند فاضلاب‌ها، کشتارگاه‌ها، دامداری، انباشت زباله، آلاینده‌های صوتی مانند فرودگاه‌ها، راه آهن و جایگاه‌های سوخت‌گیری و کارخانه‌های صنعتی و شیمیایی با احداث چنین مراکزی سازگاری ندارند.

منظور از شرایط اقلیمی برخورداری محل از نظر تابش نور آفتاب و بادهای مزاحم و... است.[4]

فعالیت ۴

در گروه‌های کلاسی، در مورد ویژگی‌های کف و دیوارها و سقف ساختمان یک مهدکودک گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

ب) ویژگی‌های مکان

دیوارها، سقف، کف، در و پنجره و راهروها فضاهایی هستند که در کل مکان زندگی ما را شکل می‌دهند. با شناخت هر چه بیشتر نیازهای کودکان و با در نظر گرفتن اندازه‌های مناسب برایشان می‌توان با تغییراتی فضا را برای کودک دلنشین کرد تا بتواند جدایی از خانه را راحت‌تر بپذیرد و ساعات خوشی را بگذراند.

۱ کف‌ها

کف، مهم‌ترین قسمت از فضای یک مرکز پیش از دبستان را تشکیل می‌دهد و دارای مشخصات زیر است:

- جنس کف‌پوش‌ها در فضای بسته می‌توانند سنگ، آجر، سرامیک، چوب، مکالئوم[5]، موکت و در فضای باز، سنگ‌ریزه، شن و سیمان یا پلاستیک‌های فشردهٔ مخصوص (فوم) باشد.

۱ـ Edward T.Hall کارشناس علوم ارتباطات

۲ـ لوریس مالاگاتزی ـ رئیس مرکز آموزشی رجیو امیلیا

۳ـ Topology

۴ـ سازمان نوسازی و تجهیزات مدارس ـ اصول و مهارت‌های فضاهای آموزشی و پرورشی، بهرام قاضی‌زاده، چاپ اول تابستان ۸۰

۵ـ کف‌پوش پلاستیکی

■ در مهدهای کودک با توجه به نوع فعالیت‌ها، از پوشش‌های گوناگون استفاده می‌شود: مثلاً در بخش نوزاد و نوپا، کف‌پوش‌های نرم چسباندنی (موکت‌های نرم) استفاده می‌شوند. در بخش‌هایی از کف‌پوش‌های غیرچسباندنی برای روی آن استفاده می‌شود که قابل شستشو و تعویض باشند.

■ کف‌پوش‌های کتابخانه‌های کودکان قسمتی مکالئوم است و بخشی از آن با موکت پوشانده می‌شوند تا کودک به راحتی روی آن بنشیند و یا بالشتک‌های خود را روی آن قرار دهد.

■ برای فضاهای هنری باید از کف‌پوش‌های قابل شستشو استفاده نمود.

■ کف‌پوش‌های سطوح شیب‌دار علاوه بر اینکه نباید لغزنده باشند، نباید زیاد ناهموار بوده یا با سنگ‌ریزه‌های بزرگ مفروش شود، زیرا چرخ‌های صندلی‌های چرخدار (ویلچر) یا کالسکه و یا سه‌چرخه کودکان در فضای باز نمی‌توانند به راحتی از آن عبور کنند.

تعیین رنگ این پوشش‌ها نیز اهمیت خاصی دارد و علاوه‌بر داشتن هماهنگی با رنگ دیوار و قفسه‌ها، بهتر است کمی طرح‌دار باشد تا لکه‌ها و رنگ‌های ریخته‌شده کمتر به چشم بخورد. رنگ‌های ملایم سرد بهتر از رنگ‌های تند گرم هستند.

۲ سقف

سقف اتاق‌ها و کلاس بسیار اهمیت دارد و کاربردش همراه با کف معنا پیدا می‌کند و از آنجا که قابل جابه‌جا شدن نیست و دور از دسترس است، آن را به مکانی برای گچ‌کاری، نقاشی، کاشی‌کاری و... بدل ساخته‌اند:

■ به محکم بودن آجرهای سقف و چکه نکردن آن که موجب ریختن سقف می‌شود توجه شود[1].

■ محل اتصال چراغ‌های سقفی و خطر سقوط آویزها که هر یک به نوبهٔ خود می‌توانند خطرآفرین باشند، کنترل شود.

■ در مراکز آموزشی هرگز نباید از گلدان‌های آویز سقفی استفاده کرد، زیرا تجمع آب زیرگلدان خطر افتادن و کنده‌شدن از سقف را دارد.

■ معمولاً رنگ سقف را سفید مات انتخاب می‌کنند، که انعکاس نور کمتر است.

■ از گذاشتن وسایل بی‌مصرف روی بام و راه‌پله‌هایی که به پشت‌بام متصل می‌شوند (خرپشته) باید اجتناب کرد زیرا در مواقع بحران می‌توانند خطرآفرین باشند. (زلزله، آتش‌سوزی و...)

۳ دیوارها

دیوارها برای تحمل وزن سقف، جداسازی، محصور کردن، مرزبندی و حفاظت می‌باشند که وجودشان در یک مرکز پیش از دبستان ضروری است. دیوارها حرکت ما را هدایت می‌کنند و با تغییر جای آن می‌توان فضا را بزرگ‌تر و یا کوچک‌تر کرد.

در مراکز آموزشی با توجه به وضعیت فضا، دیوارها می‌توانند کاربردهای گوناگون داشته باشند:

■ به‌عنوان صداگیر مانع نفوذ صدا از کلاسی به کلاس دیگر شوند.

■ با استفاده از دیوارهای غیرثابت[2] فضای داخلی کلاس را براساس فعالیت‌ها جداسازی می‌کنند. در این صورت پایه دیوارهای غیرثابت باید به زمین اتصال داشته یا به دیوار محکم شده باشند.

■ فضای مناسبی برای تزئین یا نمایش فعالیت کودکان و یا ارائه اطلاعات استفاده می‌شود. در نصب تابلوها به دیوار علاوه بر عدم استفاده از سوزن و پونز باید محل آویختن استحکام داشته و در سطح زاویه دید کودکان باشد. علاوه بر آن هدف تابلوها و مفید بودن آن برای کودکان باید در نظر گرفته شود.

■ در شکل ۱، هیچ‌گونه تصویری به دیوارها آویخته نشده است، بنابراین کودک چیزی برای نگاه کردن و فکر کردن به آن ندارد و دیوار بدون استفاده است.

در شکل۲، با استفاده از پوسترها، تصاویر و کلاژها فصل پاییز را به نمایش گذاشته، چنانچه کلاس برای

۱ـ به چکه‌کردن کولرهای آبی که روی پشت‌بام قرار دارند، توجه شود.

۲ـ Partition

شکل۱ـ دیوار خالی مهد کودک

شکل۲ـ دیوار با پوستر

گروه‌های ۳ ساله باشد، مفهوم ارائه‌شده (ویژگی‌های فصل، ماه و...) برایشان چندان قابل درک نیست. در واقع فقط تزئین است نه آموزش اما برای گروه‌های سنی بالاتر همین تصاویر روی دیوار می‌تواند برای آموزش مفهوم فصل پاییز بسیار مناسب باشد.

■ از آنجا که کلیدهای برق روی دیوار نصب می‌شوند، لذا رعایت ایمنی در این مورد ضروری است. ارتفاع کلید و پریز از کف اتاق ۱۱۵ تا ۱۲۵ سانتی‌متر و حتماً باید از حفاظ استفاده شود.

■ رنگ‌های روشن دیوار، فضا را بزرگ‌تر و رنگ‌های تیره، فضا را کوچک‌تر می‌کنند.

شکل ۳ـ ویژگی‌های مکانی (سقف، کف، دیوار ...)

۴ پنجره‌ها

یکی دیگر از عناصری که در ساختمان مراکز آموزشی تأثیرگذار است، پنجره‌ها می‌باشند. که علاوه بر توری باید از حفاظ محکمی‌برخوردار باشند و در موقع بحران از داخل امکان باز شدن آنها وجود داشته باشد.

۵ فضاهای ارتباطی

منظور از فضای ارتباطی یعنی فضاهای عبور و حرکت و فضاهای توقف پاگردها، که عناصر یک ساختمان را به‌هم پیوند می‌دهد.

فضاهای ارتباطی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

■ دسترسی‌های عمودی شامل راه‌پله‌ها و سطوح شیب‌دار[1]

* **راه‌پله‌ها:** به‌عنوان یک عنصر ارتباطی عمودی نقش مهمی دارند. در موقع پایین و بالا رفتن از پله‌ها، نقطهٔ دید ما نسبت به فضا دائماً تغییر می‌کند و این حرکت باعث پدید آمدن نوعی کنجکاوی می‌شود.

حد فاصل نرده‌ها باید کم باشد و با حصیر و یا طناب فاصله‌ها پر شوند.

استفاده از رنگ‌های سرد و ملایم (آبی و سبز کم‌رنگ) باعث آرامش در این سطوح پرتحرک (پله‌ها) می‌شوند. برای جذابیت فضا می‌توانید از رنگ‌های تندتر و روشن‌تر در سطوح کمتر (نرده‌ها) استفاده کنید.

* **سطح شیب‌دار:** از سطوح شیب‌دار به‌عنوان جایگزینی برای پله‌ها این امکان را می‌دهد که فرد با حرکات نرم‌تر از سطحی به سطح دیگر برود. از سطوح شیب‌دار در داخل فضا و فضای باز استفاده می‌شود.

■ دسترسی‌های افقی شامل راهروها ـ درب ورود و خروج

* **راهروها:** در مراکز یادگیری یکی دیگر از فضاهای ارتباطی راهروها هستند که علاوه بر یادگیری‌های غیررسمی، ارتباطات اجتماعی بین کودکان را افزایش می‌دهند. نصب کارهای کودکان، روزنامه‌های دیواری، علاوه بر جذابیت، می‌تواند به نمایشگاهی از کار کودکان تبدیل شود. استفاده از صفحات آکوستیک[2] در بدنهٔ دیوارها باعث کاهش صدا می‌شود. در بعضی مراکز از راهروهای عبوری به عنوان مکانی برای گذاشتن قفسه‌ها و کمد استفاده می‌کنند. تیزی لبه‌های این کمدها باید با ابر پوشانده شود تا خطری ایجاد نکند.

* **درب‌های ورود و خروج:** درب ورودی به‌عنوان اولین

۱ـ Ramp

۲ـ صفحاتی که در داخل دیوار و سقف ساختمان به‌عنوان صداگیر استفاده می‌شود.

بخش در ساختمان مراکز آموزشی است. که ارتباط دهندهٔ فضای شهری بـا مهـدکودک است. ایـن ورودی اولین مکانی است که کودک هنگام ورود با آن برخورد کرده، از خانواده جدا می‌شود و نهایتاً هنگام خروج از مهد از آن می‌گذرد.

- درب ورودی باید به اندازهٔ کافی بزرگ باشد.
- قفل و دستگیره داشته و پشت در وسایل بی‌مصرف گذاشته نشود.
- درب ورودی در مواقع بحران (آتش‌سوزی، آمبولانس) باید به آسانی قابل باز شدن باشد، اما نباید مستقیماً به بزرگ‌راه‌ها، چهارراه‌ها و یا میدان‌ها باز شود.
- در رنگ‌آمیزی درب ورودی باید از رنگ‌های شاد و جذاب استفاده کرد. کشیدن تصاویر کارتونی شاید برای مدتی خوشایند باشد ولی زود برای کودک خسته‌کننده خواهد شد.
- داشتن سایه‌بان و بـاران‌گیر برای درب‌های ورودی بسیار ضروری است.
- در درب ورودی، می‌تـوان از تابلوهای اعلانـات برای اطلاع‌رسانی به والدین استفاده کرد. بریدهٔ جراید، معرفی کتاب و نمایشگاه‌ها بـرای کودکان، پیام‌های بهداشتی و قوانین مهدکودک از جمله موارد قابل نصب، در تابلوها هستند.

۶ نور

نور یکی از مهم‌ترین عنـاصر در طراحی فضا و تأمین آسایش است.[۱] مقدار و سطح نورپردازی برای برخی از فعالیت‌ها ضروری است. کودکان به طور کلی نور زیاد، طبیعی و شفاف را دوست دارند و در فضاهای کم‌نور و تاریک نگران می‌شوند.

در مراکـز آموزشی معمولاً از نـور طبیعی و مصنوعی توأمان استفاده می‌شود.

نکاتی که در رابطه با نور باید به آن توجه نمود عبارت‌اند از:

- در بخش کتابخانـه نباید از چراغ‌های رومیزی استفاده کرد.
- به جای استفاده از یک منبع نـوری قـوی بایـد از چند منبع نوری استفاده نمود.
- استفاده از دستگاه کم و زیاد کنندهٔ نور (Dimer) در بخش نوپا و شیرخوار و به طور کلی اتاق خواب، مناسب است.
- تابش منبع نور نباید مستقیم به چشم کودکان بتابد (به‌خصوص برای شیرخواران).
- تابش نور باید از سمت چپ باشد، به‌خصوص در مواقع نوشتن و فعالیت‌های هنری.
- چنانچه تابش نور شدید باشد باید از پرده استفاده کرد.
- بـا توجه بـه شرایط جوی ایـران، کلاس‌هـا بایـد شمالی ـ جنوبی باشند.

۷ صدا

شنیدن درست یکی از عناصر در طراحی فضای آموزشی است. زیرا فراگیران در صورت وجود سرو صدا و آلودگی صوتی نمی‌توانند به خوبی تمرکز کنند.

تحقیقات بسیاری در زمینهٔ سروصدای زیاد صورت گرفته و تغییر و آثاری را به‌جا گذاشته‌اند:

- آثار فیزیولوژیک که منجر به افزایش فشار خون و ضربان قلب و بی‌حالی برای مدت طولانی می‌شود.
- آثار انگیزشی که منجر به ناتوانی در آموختن، تمایل کمتر بـه حل مسئله و درگیـری ذهنی (حل پـازل) و دیرانگیختگی می‌شوند.
- آثار شناختی سروصدا مانع تمرکز می‌شود. در بلندمدت توانایی حذف صدای اصلی را از صدای غیراصلی ندارد.

برای حل مشکل صدا، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

(آکوستیک کردن دیوارها، استفاده از پنجره‌های دوجداره، کاشت درختان دور ساختمان، خاکریزها و کف‌پوش‌های ضد صدا)

۸ تهویه

علاوه بر نور و صوت عامل دیگری که در راحتی کودکان در فضاهای داخلی اثر می‌گذارد، شرایط مناسب حرارتی است که بستگی به اقلیم، حرارت، رطوبت، باد و تشعشع خورشید دارد.

۱ـ به کتاب کنترل بهداشت و ایمنی محیط مراکز پیش از دبستان قسمت نور مراجعه شود.

- کمبود هوای مناسب و اکسیژن در فضای آموزشی منجر به کاهش حافظه و یادگیری و تمرکز می‌شود.
- تهویهٔ مناسب هوا و جریان هوای تازه نشاط و سرزندگی می‌دهد.
- هوای داخل اتاق‌ها حدود ۲ الی ۳ بار در ساعت (با باز کردن پنجره‌ها) تعویض شود.
- درجه حرارت مناسب ۱۸ درجه سانتی‌گراد و حداکثر ۲۵ درجه سانتی‌گراد است.

فعالیت ۵

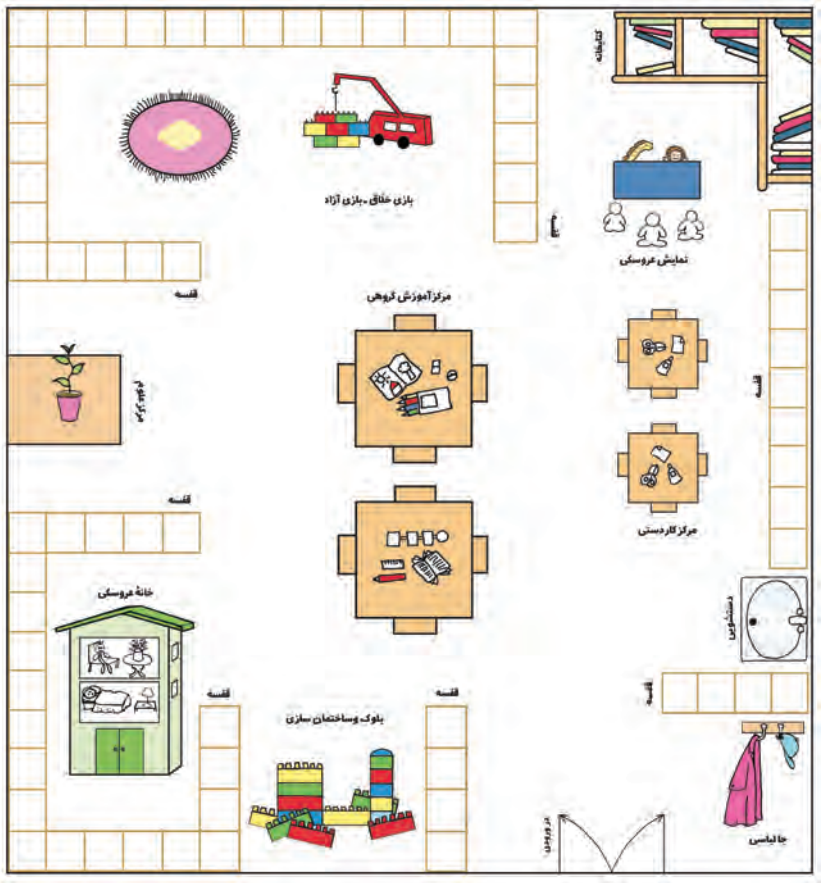
در گروه‌های کلاسی، گزارشی از ویژگی‌های مکان‌های مختلف هنرستان خود (کف، دیوار، سقف و غیره) تهیه کنید.

فعالیت ۶

در گروه‌های کلاسی در مورد ویژگی مکان‌های مختلف یک مرکز پیش از دبستان از منابع علمی جست‌وجو کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

ج) تقسیم‌بندی فضا و تجهیزات براساس فعالیت‌های آموزشی

به تصویر زیر با دقت نگاه کنید.

شکل ۴

فعالیت ۷

در گروه‌های کلاسی با توجه به تصویر صفحه قبل در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- فضای آموزشی به چه قسمت‌هایی تقسیم شده است؟
- هر قسمت از این فضا چه ویژگی‌هایی دارد؟

فضای یک مرکز پیش از دبستان باید به گونه‌ای تنظیم شود که در آن امکان انجام تمامی فعالیت‌های آموزشی وجود داشته باشد. این فضا با توجه به تجهیزاتی که در آن قرار می‌گیرد شامل مراکز یادگیری زیر است:

۱ مرکز ساختمان‌سازی

آجرهای ساختمان‌سازی از جمله وسایلی هستند که کودکان بر اساس سن، علاقه و توانایی‌هایشان از آنها استفاده می‌کنند. به‌طور مثال کودک ۲ ساله آنها را دور خودش می‌چیند و یا با روی هم قرار دادن برج می‌سازد و از فرو ریختن آنها لذت می‌برد، در حالی‌که کودکان بزرگ‌تر ساختمان‌های بزرگ‌تر و پیچیده‌تر می‌سازند.

این آجرک‌ها از نظر اندازه، فرم و جنس متفاوت هستند و شامل دو نوع مکعب‌های اسفنجی و فوم‌های کوچک که روی میز می‌توانند از آنها استفاده کنند و مکعب‌های بزرگ چوبی و پلاستیکی خشک که در فضای باز از آنها بهره می‌گیرند.

از طریق بازی با این مکعب‌ها، کودک به تجارب مفیدی در زمینهٔ مفاهیم (سبک و سنگین، بزرگ و کوچک، بلند و کوتاه) و فرم‌های هندسی (سه‌گوش، چهارگوش، گرد و ...) طبقه‌بندی، جور کردن، تعادل و تقارن و ... دست می‌یابند:

- بازی با آجرک‌ها به‌صورت انفرادی و گروهی است، هیچ‌وقت همهٔ کودکان با هم به ساختمان‌سازی نمی‌پردازند و معمولاً در گروه‌های ۲ و حداکثر ۳ نفره است. در نتیجه فضای زیادی برای بازی نیاز ندارند و مدت بازی طولانی نیست و حدود ۳۰ دقیقه می‌باشد. (شکل۵)
- با توجه به اندازه و فرم‌های مختلف تعداد آجرک‌ها برای کودکان بستگی به سن و تجربه‌شان دارد. در سنین پایین‌تر به تعداد و اشکال محدودتری نیاز دارند، در حالی‌که در سنین بالاتر علاوه بر تعداد بیشتر، اشکال گوناگونی مثل مستطیل، مربع، استوانه، دایره، نیم‌دایره

شکل۵ ـ بازی با آجرک‌ها به صورت انفرادی و گروهی

و... مورد استفاده قرار می‌گیرد(شکل ۶).

■ محل استفاده از این آجرک‌ها علاوه بر تمیز بودن باید مفروش باشد و محل رفت‌وآمد نباشد.

■ مسیرهای ارتباطی مثل در و یا بین چند قفسه که برای فعالیت‌های دیگر منظور شده‌اند مانند قفسهٔ کتاب نمی‌تواند برای این فعالیت مناسب باشد.

شکل ۶ــ شکل‌های گوناگون آجرک‌ها

■ وسایل ساختمان‌سازی با توجه به جنس و انواع آن باید در قفسه‌های جداگانه‌ای طبقه‌بندی شوند تا دسترسی به آن آسان بوده و نیازی به برهم زدن همهٔ آنها نباشد.

■ کودکان برای تجسم فضای ساختمانشان نیاز به استفاده از حیوانات پلاستیکی، آدمک‌ها و حتی ماشین‌های کوچک دارند. لذا می‌توان در کنار قفسه‌های ساختمان‌سازی قفسه‌ای از این وسایل را قرار داد، تا مجبور نشوند از سایر قفسه‌ها وسایل مورد نیاز خود را بردارند.

■ باید کودکان را ترغیب کرد که بعد از بازی وسایل را جمع کرده و در قفسهٔ مخصوص آن قرار دهند.

■ کودک تمایلی به خراب‌کردن ساختمانش ندارد. می‌توانید با عکس گرفتن به او اطمینان بدهید که اثرش ماندگار خواهد ماند.

■ برگزاری نمایشگاهی از سازه‌های کودکان می‌تواند بسیار جالب باشد.

۲ مرکز فعالیت‌های هنری

هنر وسیله‌ای است که کودکان از طریق آن احساسات و یادگیری‌هایشان را به نمایش می‌گذارند. سازمان‌دهی این مرکز در الهام بخشیدن، بیان خود و نوآوری و خلاقیت بسیار اهمیت دارد.

نکاتی که باید در فعالیت‌های هنری کودکان بدان توجه شود در پودمان ۳ به تفصیل بیان شده است. با وجود این یادآوری چند نکته در اینجا ضروری است:

■ محوطه‌ای که این فعالیت در آن انجام می‌شود حتماً باید قابل شست‌وشو باشد تا نگرانی از ریختن رنگ، چسب و... وجود نداشته باشد.

■ محل کار باید نزدیک سینک دستشویی قرار بگیرد تا کودک به آسانی بتواند دست‌هایش را بشوید.

■ ارتفاع میز کار در حالت ایستاده کودک باید ۶۰ سانتی‌متر باشد.

■ سطح میز باید صیقل باشد، در غیر این‌صورت باید از رومیزی پلاستیکی استفاده شود.

■ سه‌پایهٔ نقاشی برای کار در اختیار کودک قرار گیرد (شکل ۷).

درصورت عدم دسترسی به سه‌پایه می‌توانید با استفاده از مقوای ضخیم و چهارپایه، مقوا را به دیوار تکیه بدهید. از سه‌پایه‌ها می‌توان به عنوان دیواره‌ای برای جداسازی فضا نیز استفاده کرد.

■ پوشیدن روپوش کار برای کودکان الزامی است. این روپوش می‌تواند از لباس‌های والدین که آستینش کوتاه شده باشد و یا از کیسهٔ بزرگ زباله که در فاصله گردن برش خورده استفاده شود.

شکل ۷ ــ سه پایهٔ نقاشی

■ نور مناسب و کافی از جمله مواردی است که باید به آن دقت شود، بهتر است این قسمت کنار پنجره باشد تا کودک علاوه بر نور طبیعی، بتواند آسمان، درختان و... را مشاهده کند.

■ قفسه‌های مرکز هنر باید قفسه‌های کوتاه و بدون درب باشند و کلیهٔ ابزارها به‌صورت جداگانه، در معرض دید کودک قرار گیرند. کودکان موظف هستند پس از اتمام کار، وسایل را در جای خود قرار دهند، تا فضای کافی برای فعالیت‌های دیگر وجود داشته باشد (شکل ۸).

شکل ۸ ــ قفسه

■ مربیان می‌توانند سایر ابزارها را در قفسه‌هایی دور از دسترس کودک قرار دهند و در صورت لزوم برای تجارب جدید و یا رفع کمبود به کودکان ارائه دهند.

ابزار مورد نیاز در این بخش با توجه به نوع کار شامل موارد زیر است:

■ **نقاشی:** مداد، مداد رنگی، گچ رنگی، تخته‌سفید[1] یا تخته سیاه، کاغذ، قلم‌موی گرد ۲/۵ cm برای کودکان، قلم موی مسطح و گرد برای کودکان بزرگ‌تر، قلم‌موی بلند برای کار روی سه‌پایه، رنگ برای نقاشی با

۱ـ White board

انگشتان، آبرنگ، مداد شمعی و غیره.

■ **کاردستی**: قیچی، کاردک‌های گوناگون، قالب، وردنه و انواع خمیر (خمیربازی، گل رس، خمیر روزنامه و...) مجموعه‌ای از تکه‌های کاغذ، پارچه، کاغذ دیواری، کاموا، تور، پر، گیرهٔ کاغذ، بند کفش، خلال‌دندان، بشقاب‌های کاغذی، دانهٔ حبوبات، دانه‌های تیرهٔ مغزها (فندق، گردو، بلوط)، هستهٔ میوه‌ها و انواع چسب برای کولاژ و جمع‌آوری وسایل بی‌مصرف مانند درهای بطری، جعبه‌های مقوایی، کارتن‌های خالی، دستمال کاغذی و روزنامه‌ها که می‌توانند به‌عنوان ابزار مفید در این مرکز مورد استفاده قرار گیرند (شکل ۹).

■ به نمایش گذاشتن کار کودکان و نصب آنها بر دیوارها و یا آویختن آنها، خود نوعی آموزش است که بسیار مفید است (شکل ۱۰).

شکل ۹ــ کاردستی با وسایل بی‌مصرف

نکته

پاکیزگی، نظم، مراقبت از ابزار، طرز استفادهٔ درست و بی‌خطر بودن آنها بسیار اهمیت دارد. به‌طور مثال قیچی از جمله ابزاری است که باید استفاده از آن را به کودک آموزش داد. استفاده از قیچی‌های کوچک و نوک‌گرد مناسب می‌باشد. مربیان باید قیچی‌های بزرگ‌تر را جزو ابزار دور از دسترس کودکان قرار دهند و یا در خمیرهای بازی از مواد رنگی صنعتی که خطرناک است استفاده نکنند و یا گواش برای رنگ‌آمیزی و یا چسب‌ها و... از جمله مواردی است که باید به رعایت نکات ایمنی و بهداشتی آنها توجه شود.

فعالیت ۸

با همکاری همه گروه‌های کلاسی، مرکزی برای انجام فعالیت هنری در کارگاه رشته هنرستان خود طراحی کنید.

شکل ۱۰ــ نمایش کار کودکان روی دیوار

۳ مرکز ادبیات (کتاب و کتابخوانی و قصه‌گویی)

کمک به کودکان بـرای نزدیکی به کتاب و لذت بردن از آن گام اولیه برای آشنا شدن و توسعهٔ ادبیات است. این اصل یکی از اهداف مهم برنامه‌های پیش از دبستان است که کودک را برای بلندمدت در طول زندگی به کتاب و استفاده از آن آماده می‌سازد.

برای رسیدن بـه این هدف بایـد به ایـن نکته توجه داشت که در طراحی فضا، کتابخانه صرفاً به‌عنوان فضایی برای نگهداری کتاب نیست، بلکه به‌عنوان یک منبع آموزشی برای جست‌وجو، پی‌گیری، ورق زدن، دیدن، شنیدن باید در نظر گرفته شود.

بنابراین باید اصولی را در آن منظور داشت:

- **فضای آرام**: محیطی که برای کتابخوانی و قرار دادن کتاب‌ها در کتابخانه انتخاب می‌کنید، باید به دور از رفت‌وآمد باشد.
- **نور کافی و مناسب**: زیر پله‌ها، پشت در و نور نامناسب از عوامل بازدارنده است، لذا محلی را باید انتخاب کنید که نور کافی و مناسب داشته باشد.
- **رنگ‌آمیزی و تهویهٔ مطبوع**: استفاده از رنگ‌های گرم و روشن و تهویهٔ مطبوع از دیگر عوامل سازنده درمرکز ادبیات است.
- **کف‌پوش‌ها**: از آنجا که کودک بسیاری از اوقات برای شنیدن قصه و یا گوش‌کردن به کتاب باید بنشیند، می‌تـوان بـا مفروش‌کردن آن قسمت و استفـاده از

شکل ۱۱ ــ فضایی برای قصه‌گویی

بالشتک‌های نرم و رنگارنگ به کودک فرصت داد تا بنشیند، کتابی را ورق بزنـد، تصاویر را نگاه کند و به قصه گوش دهـد (شکل ۱۱).

وسایل مرکز ادبیات:

وسایل لازم برای این مرکز شامل موارد زیر است:

دستگاه ضبط صوت و نوارهای قصه‌گویی، عروسک‌های آماده و دست‌ساز، تخته ماهوتی برای قصه‌گویی، کاغذ و تصاویر مجلات و روزنامه‌ها، قیچی، چسب، قفسه‌ها و کتابخانه.

نکته

در فضای باز نیز می‌توان موکتی را روی زمین پهن کرد تا بچه‌ها روی آن بنشینند، بعضی از مربیان با گچ، خطی دور بچه‌ها می‌کشند تا فضای کتابخوانی و قصه‌گویی را از سایر قسمت‌ها جدا کنند.

شکل ۱۲ــ قفسهٔ مخصوص کتاب

قفسه‌ها و کتابخانه: معمولاً در این بخش از قفسه‌های مخصوص استفاده می‌شود (شکل ۱۲) تا کودکان بتوانند به آسانی به کتاب دسترسی داشته و جلـد کتـاب‌ها را ببینند و کتاب مورد علاقه را انتخاب کنند. در صورتی که امکان دستـرسی بـه کتـابخانـه‌های خـاص نبـاشد می‌توانید با چند سبد و طنابی که به دیوار نصب شده و کتاب‌ها به آن آویخته می‌شوند یک کتـابخانه درست کنید. نیازی نیست که همهٔ کتاب‌هـا هم‌زمان آویخته شوند، شما می‌توانید بـا توجه به محتـوای آموزشی و موادی که هدف برنامه‌های آموزشی شما است، کتاب‌ها را به‌طور چرخشی در معرض دید قرار دهید.

■ **تنوع کتاب‌ها:** در انتخاب کتاب برای این مرکز با توجه به سن کودکان، باید کتاب‌ها متنوع باشند. قصه‌های فانتزی، داستان واقعی، کتاب در مورد زندگی حیوانات (زیستگاه، لانه، غذا و...) حواس پنجگانه، بدن انسان، مردمان گوناگون، مسابقات و بالاخره کتب صرفاً تصویری و ساخت اشیای دور و بـرمان (میز و صندلی، عینک، لیوان و پارچ آب، درست کردن نان و...) آموزش اعداد و اشکال و غیره از جمله این کتاب‌ها می‌باشد.

شما باید فهرستی از تمامی کتـاب‌ها داشته باشیـد تا در صورت لـزوم انتخاب از لیست و یا افزایش کتاب‌ها به این فهرست آسان باشد.

■ **چه‌وقت کتاب بخوانیم و یا قصه بگوییم؟** درست است که در برنامهٔ هفتگی زمانی را برای این فعالیت

اختصاص داده‌اید، اما مهم این است که کودک تمایل برای شنیدن داشته باشد. شما می‌توانید در زمان بازی آزاد، موقع خوابیدن، یا زمانی که احساس کنید شرایط مناسب است، خواندن برای همهٔ گروه‌های کودکان را شروع کنید.

تشویق والدین به خواندن کتاب: در جلسات با والدین، آنها را به خواندن کتاب برای کودکانشان تشویق کنید و حتی فهرستی از کتاب‌های مناسب را در جعبهٔ تابلوی اعلانات نصب کنید. گاهی یک کتاب کوچک می‌تواند مشکل رفتاری کودکی را حل نماید.

■ **تشویق کودک برای درست کردن کتاب یا پوستر:** پس از خواندن و یا گفتن قصه، کودکان را تشویق کنید آنچه را که دوست دارند، کشیده پس از بریدن روی یک تابلو نصب کنند. برداشت‌ها و ایده‌های آنان بسیار زیباست.

فعالیت ۹

با مشارکت همهٔ گروه‌های کلاسی، یک مرکز ادبیات کودکان در کارگاه ایجاد کنید.

۴ مرکز شن و آب بازی

یکی از فعالیت‌های محبوب کودکان شن و آب بازی است که فعالیت‌های گروهی کودکان را فراهم می‌کند. این فعالیت علاوه بر رشد جسمانی، رشد شناختی آنها را در زمینهٔ طبقه‌بندی، مقایسه، سنجش و اندازه‌گیری توسعه می‌دهد.

این فعالیت در فضای بسته و فضای باز قابل استفاده است. در این زمینه نکات زیر را باید مورد توجه قرار داد:

■ کودکان لباسی را بپوشند که نگران خیس‌شدن نباشند و یا از پیش‌بند استفاده کنند.

■ معمولاً ظروف آب و یا شن را روی زمین و یا روی پایه قرار می‌دهند. ارتفاع پایه از زمین معمولاً ۶۰ سانتی‌متر است. عمق ظرف برای آب ۱۵ تا ۲۰ سانتی‌متر و برای شن ۲۰ تا ۳۰ سانتی‌متر که دو سوم آن با شن پر می‌شود.

چنانچه کودکان از آب و شن در فضای بسته استفاده می‌کنند، باید کف اتاق مکالئوم بوده تا به آسانی خشک و تمیز شود و در صورت استفاده از آن در فضای باز باید به چند نکتهٔ اساسی توجه شود:

۱ شن قبل از استفاده شسته شود.

۲ در فضای باز ظروف شن و آب در محلی قرار گرفته باشند که زیر تابش مستقیم نور خورشید قرار نگیرند، در غیر این صورت از سایه‌بان استفاده کنند.

۳ پس از بازی برای جلوگیری از آلودگی روی ظروف پوشیده شود.

شکل ۱۳ــ فضای شن‌بازی

وسایل مورد نیاز برای آب‌بازی عبارت‌اند از:
آب‌پاش، قیف، لیوان‌های اندازه‌گیری، آبکش، شیلنگ‌های پلاستیکی، الک، چوب پنبه، سکه، میخ، کاغذ، بطری (برای آموزش اجسام شناور)، صابون، پودر صابون، مواد رنگی خوراکی (برای آموزش حلال‌ها) عروسک، اسفنج، اشیای پلاستیکی، حیوانات، بیل، بیلچه، قاشق در اندازه‌های گوناگون، وسایل نقلیهٔ کوچک، قالب‌های مختلف الک، حیوانات پلاستیکی و سطل.
کودکان ضمن بازی با آب می‌توانند تجارب مفیدی در زمینهٔ اجسام شناور، حل شدن اجسام، فشار آب و بازگشت‌پذیری، درست کردن حباب و... را بیاموزند. کودکان در حین بازی با شن می‌توانند با شکل‌پذیری، چسبندگی، مفاهیم اندازه‌گیری و هندسی آشنا شوند.

نکته

از آنجا که شن خشک به راحتی در هوا پراکنده می‌شود باید به‌طور مکرر به کودکان تذکر داد که شن را به‌هوا پرتاب نکنند و دست‌های شنی خود را به چشمانشان نمالند (شکل ۱۲). دست‌های کودکان پس از آب و شن بازی حتماً باید شسته شود.

۵ مرکز بازی‌های نمایشی

بازی‌های نمایشی فعالیتی است که علاوه بر تمرین مهارت‌های کلاسی، مهارت‌های اجتماعی‌اش را نیز توسعه می‌دهد.
او چه تنها باشد چه با یک هم‌بازی، در وانمودها از ایده‌ها و برداشت‌ها نیز می‌گوید، در نتیجه قابلیت سازگاری با محیط را نشان می‌دهد.
کودکان معمولاً دوست دارند که این بازی‌ها را به دور از چشم دیگران و در گوشه‌ای خلوت انجام دهند، به‌همین جهت در نظر گرفتن محلی به نام خانهٔ عروسکی بسیار جالب است.
برای ایجاد محلی به نام خانهٔ عروسکی که نمادی از زندگی واقعی است می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
- با تهیهٔ کارتن‌های بزرگ که خود کودکان روی آن نقاشی کرده‌اند و افزودن در و پنجره روی آن با کمک مربی، خانهٔ عروسکی درست کرد.
- می‌توان با استفاده از دیوارک‌های چوبی پیش‌ساخته که سه یا چهار دیواره و در و پنجره دارد برای بخش نوپا و کودکستانی، خانهٔ عروسکی ایجاد کرد (شکل ۱۴).

شکل ۱۴ــ نمونه‌ای از خانهٔ عروسکی دست‌ساز. اندازه برای بخش نوپا ۹۰×۱۲۵cm، اندازه برای بخش کودکستانی ۹۰×۱۵۰cm

■ در بعضی از مراکز از چادرهای آماده برای نیل به این هدف استفاده می‌شود. این چادرها به علت فضای کم، امکان تعامل راحتی برای دو کودک ایجاد نمی‌کند (شکل ۱۵).

شکل ۱۵ــ خانهٔ عروسکی درون چادر

برای ایجاد مرکز بازی نمایشی به موارد زیر باید توجه کرد:

■ پوشش کف باید حتماً با موکت مفروش شود تا کودکان به راحتی روی آن بنشینند.

■ تجهیزات خانهٔ عروسکی الهام گرفته از وسایل منزل است. مثل استفاده از عروسک در اندازهٔ متفاوت، میز و صندلی کوچک، یخچال، اتّو و میز آن، ظروف آشپزی و غذاخوری، لباس، کالسکه عروسک و غیره از جمله این موارد است. (شکل ۱۶)

همچنین از یک آینه نشکن بزرگ به اضافهٔ لباس بزرگسالان، کلاه، کیف، کمربند وسایل زمینی، چادر، روسری و... نیز استفاده شود تا کودک بتواند با استفاده از آنها به بازی نقش بپردازد (شکل ۱۷).

شکل ۱۶ــ وسایل خانهٔ عروسکی

تأکید می‌شود بین مربی و کودک راه ارتباطی باید وجود داشته باشد به‌طور مثال در شکل ۱۸، این کودک در مرکز بین سایر وسایل قرار گرفته و مربی می‌تواند ناظر بر اجرا باشد، از طرفی کودک نیز می‌تواند به بازی دلخواه خود، حتی به تنهایی بپردازد.

شکل ۱۷ــ کف‌پوش و آینهٔ خانهٔ عروسکی

شکل ۱۸ــ محل خانهٔ عروسکی

■ **تنوع وسایل:** چنانچه تنوع وسایل کم و فضا محدود باشد، امکان کمتری برای بیان ایده‌ها و فعالیت به وجود می‌آید و بازی محدودتر و حیطه وانمود کردن، بسته‌تر می‌شود (شکل ۱۹).

■ **سایر فعالیت‌ها:** در این مرکز کودکان می‌توانند فعالیت‌های دیگری مثل مغازه بازی، مرکز پزشکی، رستوران، دامپروری، کشاورزی، رفتن به سینما و ... را انجام دهند و این در صورتی است که مربی با تهیهٔ لوازم هر یک از این فعالیت‌ها او را تشویق به اجرا نماید.

شکل ۱۹ــ بازی با کمبود جا

فعالیت ۱۰

با مشارکت همهٔ گروه‌های کلاسی، یک مرکز فعالیت‌های نمایشی در کارگاه ایجاد کنید و در آن انواع عروسک‌ها و ماسک‌هایی که درست کرده‌اید را قرار دهید.

۶ مرکز اکتشافات و علوم

کودکان ذاتاً کنجکاو هستند و دوست دارند شخصاً هر چیزی را تجربه کنند، هرچند گاهی این رفتار مانند نوشیدن نفت، سوزاندن دست، بریدن و غیره برای آنها خطرناک است. از این‌رو می‌توان در مراکز پیش از دبستان امکاناتی را فراهم ساخت تا کودک زیر نظر مربی به تجارب دست اولی برسد که علاوه بر رفع کنجکاوی از آنها به‌صورت مفید در زندگی روزمره استفاده کند.

- آموزش شناخت محیط اطراف از طریق حواس پنجگانه
- آموزش زمین و محیط زیست (خاک، سنگ، آب و هوا، فصول، روز و شب)
- آموزش علم فیزیک (آهن‌ربا، حرکت، گرما و سرما و...)
- آموزش علوم زیستی (گیاهان، حیوانات، بدن انسان و...)

کودکان در این بخش علاوه بر کسب تجربه می‌توانند در زمینهٔ درک مفاهیم، طبقه‌بندی روابط علت و معلولی و کاربرد وسایل واقعی، آموزش دیده و آگاه شوند. برای طراحی این مرکز می‌توان به نکات زیر توجه کرد:

- **محل مناسب:** در این بخش فعالیت‌های گوناگون صورت می‌گیرد لذا فضای بیشتری را باید به آن اختصاص داد تا کودکان به راحتی کار کنند (شکل ۲۰).

شکل ۲۰ــ محل انجام فعالیت‌های علوم

- **منبع نور طبیعی:** از آنجا که بسیاری از آزمایشات در زمینهٔ کاشتن و مراقبت از گیاهان به نور طبیعی احتیاج دارد، بهتر است گلدان‌ها نزدیک پنجره قرار گیرد (شکل ۲۱).

شکل ۲۱ــ قرار گرفتن گل و گیاه با توجه به منبع نور

■ **کف‌پوش مناسب:** کف‌پوش این مرکز به علت ریختن مواد و یا خیس شدن زمین، باید قابل شست‌وشو باشد. همچنین دسترسی به سینک دستشویی و آب ممکن باشد.

■ **جانشین کردن مواد و تجهیزات:** برای جذاب بودن آزمایشات بهتر است پس از مدتی آنها را جابه‌جا و یا تغییر دهید.

■ میز بزرگ با پایه‌های بلند و چند قفسهٔ کوتاه روباز، که تجهیزات پس از طبقه‌بندی در آنها قرار گیرند.

■ سینی‌های کوچک برای برداشتن و گذاشتن مواد ضروری است.

■ **مواد مورد نیاز**

■ برای علوم زیستی موادی مانند بذر و دانهٔ گیاهان و حبوبات، پیاز گل‌ها، گلدان‌های گلی، سفالی، پلاستیکی برای کاشت گیاه، لانهٔ پرندگان، انواع چوب، برگ، صدف، تخم پرندگان، حیوانات پلاستیکی و غیره.

■ برای زمین و محیط زیست موادی مانند انواع سنگ، شن، انواع گوش‌ماهی، میوهٔ خشک درختان کاج و بلوط.

■ برای علوم فیزیک موادی مانند ذره‌بین، آینه، آهن‌ربا، برادهٔ‌آهن، میکروسکوپ، چرخ‌دنده‌های کوچک و بزرگ، وزنه‌های متفاوت و گوی مانند تیله و غیره.

■ برای شناخت محیط از طریق حواس موادی مانند شیشه‌های یکسان برای مایعات، زنگوله‌های متفاوت و پوسترهای مناسب برای نشان دادن دگردیسی‌های قورباغه، کرم ابریشم و غیره کتاب‌های مناسب در این زمینه و مولاژهای سادهٔ بدن انسان.

برای اکتشاف و آگاهی، کلیهٔ فعالیت‌ها می‌توانند فضایی برای کسب تجربه، آموزش و یادآوری مجدد باشند.

۷ مرکز ریاضیات

کودکان قبل از اینکه با علم ریاضی آشنا شوند، در خلال روز طوطی‌وار اعداد را می‌شمارند. شما را «دوتا» دوست دارند و از شما نوشابه بیشتر می‌خواهند. آنها ماشین‌های بازی‌شان را براساس اندازه مرتب می‌کنند و می‌توانند دگمه‌های چهارسوراخه را از دگمه‌های دوسوراخه جدا کنند.

علاقه‌مندی کودکان به اعداد و مفاهیم ریاضی، مانند طبقه‌بندی، درک شباهت ها و تفاوت ها، الگوبرداری و غیره در خلال تجاربشان حاصل می‌شود بنابراین تا رسیدن به مفاهیم ذهنی قابل درک با ایجاد فرصت‌هایی برای کسب تجارب دست اول می‌توان به آنها کمک کرد.

آموزش ریاضی به کودکان شامل شمارش، اندازه‌گیری، شناخت اشکال و مقایسه مواردی است که به کودک برای نوشتن کمک می‌کند (شکل ۲۲).

شکل ۲۲ــ مرکز فعالیت‌های ریاضی

نکته

ریاضی مسئله‌ای است که در کلیهٔ فعالیت‌ها جریان دارد و کودکان در طی روز چندین بار از آن استفاده می‌کنند. بنابراین مربی می‌تواند در هر فعالیتی برای مفاهیم ریاضی وسایل لازم را در اختیارشان بگذارد و توجه آنها را به آن جلب کند.

وسایل و ابزارها: وسایل و ابزار آموزش ریاضی شامل وسایلی مانند ترازوی ساده و دوکفه‌ای، پازل اشکال، خط‌کش، متر، چرتکه، استوانه‌های طولی، کتاب، لیوان‌های اندازه‌گیری، دو میز، آجرک‌ها، ساعت، کتاب، مهره، استوانه‌های حجمی و ده‌ها مورد دیگر است که کودکان طی آن می‌توانند مفاهیم ریاضی را تمرین کنند.

۸ مرکز بازی در فضای باز

فضای بازی یکی از فضاهای اصلی مراکز پیش از دبستان است که فرصت‌های متعددی برای یادگیری در اختیار کودک قرار می‌دهد، زیرا بازی فرایندی است که کودک از طریق آن، با جهان به تعامل می‌پردازد و در خلال آن خود را کشف می‌کند و به لذت و شادی می‌رسد.

بازی کودکان معمولاً در دو محیط بسته و باز صورت می‌گیرد. کودکان در محیط‌های بسته به بازی‌هایی از قبیل بازی با آجرک‌ها، خانهٔ عروسکی، بازی‌های نقش، بازی‌های نمادین، بازی‌های آموزشی و بازی آزاد می‌پردازند.

این بازی‌ها هر یک در مرکز فعالیت‌ها به‌صورت انفرادی و گروهی صورت می‌گیرد.[1]

شرایط بازی، فضا و وسایل بازی در محیط باز ویژگی‌های خاصی دارد که در طراحی باید مورد توجه قرار گیرد:

- برای طراحی زمین بازی در مراکز پیش از دبستان به ازای هر کودک حداقل ۴ مترمربع زمین در نظر گرفته شود.
- زمین‌های بازی بسته به تعداد کودکان دارای ۳۰ تا ۵۰ درصد فضای باز (بدون وسایل بازی) است و وقتی تعداد کودکان بیشتر باشد فضای اختصاص یافته بیشتر است.
- در انتخاب کف‌پوش باید شرایط اقلیمی در نظر گرفته شود. به طور مثال مسیرهای عبوری و راه‌های ارتباطی وسایل چرخ‌دار باید از بتن و سنگ باشد و سطوح بین لوازم بازی بهتر است از چمن پوشیده شود. در بعضی از مراکز از پوشش‌های جاذب ضربه مانند شن، برادهٔ چوب و... نیز استفاده می‌شود، به‌خصوص اگر ارتفاع سقوط از وسیلهٔ بازی بیش از ۶۰ سانتی‌متر باشد.
- زمین‌های شیب‌دار، فضای جالبی برای بازی‌های کودکان است. سطح این زمین‌ها نباید لغزنده باشد. شیب باید حداکثر ۳۰ درجه باشد.
- **مرزبندی فضا:** یک فضای بازی مناسب باید دارای مناطق مختلف اما با مرزبندی همراه باشد، این مرزبندی می‌تواند به‌صورت استفاده از حصار باشد. ارتفاع حصار ۱/۲۰ تا ۱/۴۰ است که با تور و یا طلق‌های پلاستیکی و یا کاشت درختچه یا نرده‌های چوبی جدا می‌شود.
- کاشت گیاهان برای ایجاد فضایی زیبا و رفع آلودگی هوا بسیار مؤثر است. همچنین در برنامه‌های آموزشی کودکان به عنوان ابزاری برای توجه به موجودات زنده و گیاهان است، بنابراین کاشت گیاهان می‌تواند برای نیل به اهداف گوناگون باشد.

در مورد کاشت گیاهان و محل آن باید به نکات زیر توجه کرد:

- خودداری از کاشت گیاهان سمی، تیغ‌دار و شیره‌دار.
- خودداری از کاشت گیاهان و گل‌های حساسیت‌زا (عرعر و صنوبر و کاج).
- خودداری از کاشت درختان بزرگ با شاخه‌های آویزان در مسیر راه‌ها و فضای بازی شن و آب.

۱ـ در مناطق سردسیر و یا روزهای بارانی باید فضای داخلی برای فعالیت‌های ورزشی چیده شود.

- خودداری از کاشت گیاهان و گل‌های جاذب زنبور عسل.
- استفاده از جعبه‌های گل متناسب با تغییر فصل.
- اختصاص زمینی برای کاشت سبزیجات توسط کودکان.

وسایل بازی در فضای باز

۱ـ تاب: یکی از متداول‌ترین وسایل در فضای باز است که در اکثر زمین‌های بازی وجود دارد. ارتفاع تاب (از محل آویز تا زمین حداکثر ۲۰۰ سانتی‌متر است و ارتفاع محل نشستن تا کف زمین حداقل ۴۰ سانتی‌متر است. عرض محل نشستن حداقل ۳۵ سانتی‌متر است) نوع پوشش سطح زیر تاب باید قابل ارتجاع باشد. محل نشستن و محل آویزها باید مدام مورد بررسی قرار گیرد. در اطراف تاب نباید درختان با شاخه‌های بلند وجود داشته باشد. محل اتصال به زمین باید در بلوک سیمانی قرار داشته باشد.

۲ـ سرسره: یکی دیگر از اسباب‌بازی‌های مورد علاقهٔ کودکان سرسره است که به اشکال گوناگون از جنس فلز و یا فایبرگلاس دیده می‌شود. به‌طور متوسط زاویهٔ انحنای سطح شیب‌دار سرسره ۴۰ درجه و قسمت بالا و پایین آن مسطح است. زیر سرسره باید چمن یا فوم باشد.

در مناطق سردسیر طرز قرار گرفتن سرسره رو به جنوب است تا حداکثر حرارت خورشید را جذب کند. در حالی که در مناطق گرمسیر، سطح فلزی سرسره رو به سمت شمال باید باشد.

۳ـ چرخ‌فلک: یکی دیگر از وسایل بازی کودکان چرخ‌فلک است که به اشکال گوناگون تک‌نفره و چندنفره وجود دارد. پوشش زمین، چمن یا فوم است و باید به زمین متصل باشد. سطح گذاشتن پا باید بسته باشد تا پای بچه‌ها در آن گیر نکند. ترکیب چرخ‌فلک، با تاب، سرسره و الاکلنگ در کنار هم و بدون رعایت فاصله خطرناک است [۱] (شکل ۲۳).

شکل ۲۳ـ نامناسب بودن کف‌پوش و محل استقرار سرسره و چرخ‌فلک

۴ـ آب و شن: آب و شن دو بازی محبوب کودک است که در فضای بسته نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند. محل این فعالیت به‌خصوص شن نباید در معرض جریان باد باشد و زیر تابش مستقیم نور خورشید قرار نگرفته باشد حتی می‌توان از سایه‌بان استفاده کرد. بعد از بازی روی آن باید پوشانده شود. چنانچه حوضچه‌ای را بخواهید برای این بازی فراهم کنید، عمق حوضچه باید حداقل ۳۰ سانتی‌متر و لبهٔ آن حداقل ۳۰ سانتی‌متر از سطح شن باید بالاتر باشد. محل ماسه‌ها باید به گونه‌ای باشد تا قبل از ورود به

۱ـ به‌طورکلی نباید در فضا تعداد تاب، سرسره و .... زیاد باشد.

مرکز ماسه از لباس و کفش جدا شود.

۵ـ بالارونده‌ها: بالارونده‌ها معمولاً از جنس چوب یا طناب هستند. فاصلهٔ بالارونده‌ها باید از ۱۲۰ سانتی‌متر بیشتر نبوده و سطح زیر آن از مواد قابل ارتجاع باشد.

۶ـ سایر وسایل: مثل توپ‌های مختلف، تخته‌های چوبی برای تعادل، لاستیک و...

■ **راه‌های ارتباطی:** در فضای باز بسیار اهمیت دارد. زیرا دسترسی آسان و در دید قرار گرفتن وسایل بسیار مهم است. همیشه باید مقداری فضای خالی برای دویدن، پریدن، استفاده از آجرک‌ها و غیره وجود داشته باشد. همان‌گونه که بین تاب، سرسره و... باید فواصل ایمنی برای جلوگیری از برخورد را در نظر داشت.

تمیزی، نظافت و آموزش به کودکان در رابطه با استفاده از وسایل جدید و کمک به آنها برای رشد روابط اجتماعی (مشارکت دوستانه، منتظر نوبت بودن) از جمله مواردی است که توسط مربی باید به طور مداوم صورت گیرد.

۹ سالن‌های چندمنظوره

در بعضی از مراکز پیش از دبستان، فضای بزرگی برای کلیهٔ فعالیت‌های آموزشی اختصاص می‌یابد. در این فضا کودکان به فعالیت‌های گوناگون برای آموزش، تجربه‌آموزی و یادگیری می‌پردازند که به آن سالن چندمنظوره می‌گویند. تجهیزات این مرکز، وسایل و ابزار مناسب برای انجام فعالیت‌های گوناگون است. (شکل ۲۴) برای استفادهٔ مناسب از این فضا به نکات زیر باید توجه کرد:

■ **چیدمان:** فعالیت‌ها باید به گونه‌ای باشد که یک فعالیت مانع فعالیت دیگر نشود. فعالیت‌های آرام و فعالیت‌های شلوغ و پر سروصدا به‌گونه‌ای قرار گیرند که کار یک گروه برای گروه دیگر مسئله‌ای ایجاد نکند. مثلاً مرکز کتابخانه کنار مرکز آجرک‌ها یا خانهٔ عروسکی نباشد.

شکل ۲۴ـ سالن چندمنظوره

■ **راه‌های ارتباطی:** راه‌های دسترسی به فعالیت‌ها برای کودکان آسان باشد و مربی بتواند علاوه بر دسترسی به آنها، ناظر فعالیت و گفت‌وگوها باشد و به آسانی بین مراکز حرکت کند. این مسئله برای کودکان نیز صادق است، زیرا مربی و کودک نمی‌توانند به‌راحتی در فضا حرکت کنند و مربی امکان دیدن کودکان را ندارد.

■ **چیدمان قفسه‌ها:** چیدمان ابزار در قفسه‌ها برای هر فعالیتی باید از نظم و ترتیب خاصی پیروی کند. یک قفسهٔ نامرتب و روی هم قرار گرفتن ابزار، کار را برای کودک دشوار می‌سازد و باعث می‌شود او برای پیدا کردن یک وسیله تمام قفسه را به‌هم بریزد.

در حالی که یک قفسه با تجهیزات مرتب به کودک این فرصت را می‌دهد که وسایل را به راحتی انتخاب کند و مورد استفاده قرار دهد (شکل ۲۵).

شکل ۲۵ــ نمونه‌هایی از قفسه‌های کوتاه مرتب

■ **شروع فعالیت‌ها:** فعالیت‌ها گاهی توسط مربی از قبل روی میزها مشخص می‌شوند. او با گذاشتن رنگ و کاغذ در بخش هنر یا قرار دادن چند کتاب روی میز و غیره می‌تواند کودکان را ترغیب به انجام یک فعالیت نماید. معمولاً همهٔ کودکان به یک فعالیت نمی‌پردازند، آنها می‌توانند آزادانه فعالیتی را آغاز و پس از انجام آن، به فعالیت دیگری مشغول شوند. نکتهٔ مهم در اینجا اعتمادی است که بین مربی و کودک وجود دارد و کودک می‌داند که نوبت او هم خواهد شد.

به کودکان بیاموزید که پس از هر فعالیت، باید ابزار مورد استفاده را در جای خود قرار دهند و نظم را رعایت کنند. تمیز نگاه داشتن فضا از جمله مواردی است که مدام باید گوشزد شود.

یک سالن چندمنظوره با چیدمان درست و قفسه‌های مرتب، فضای دلچسبی است که کودک و مربی توأمان از آن لذت خواهند برد.

فعالیت ۱۱

در گروه‌های کلاسی، با هماهنگی هنرآموز خود از یک مهدکودک بازدید نمایید و موارد زیر را انجام دهید:
فهرستی از تجهیزات موجود در مرکز تهیه کنید.
گزارشی از وضعیت فضاهای موجود در آن مرکز ارائه دهید.

ارزشیابی پایانی پودمان چهارم

۱ ترکیب و تعداد نیروی انسانی مورد نیاز در یک مهدکودک را فهرست کنید.
۲ نکاتی را که باید در طراحی فضاهای آموزشی مراکز پیش از دبستان رعایت شوند، نام ببرید.
۳ کف‌پوش‌های مناسب مراکز پیش از دبستان را نام ببرید.
۴ هدف مراکز اکتشاف در یک مرکز پیش از دبستان را توضیح دهید.
۵ فعالیت‌هایی را که در مراکز اکتشاف علوم می‌توان برنامه‌ریزی کرد، توضیح دهید.
۶ مواردی را که در چیدمان یک کتابخانه باید در نظر گرفته شود، نام ببرید.
۷ با تهیهٔ یک فهرست وارسی، گزارشی از وضعیت کف، دیوار و سقف یک مرکز پیش از دبستان ارائه دهید.
۸ با تهیهٔ یک فهرست وارسی، گزارشی از مرکز یادگیری در یک کلاس پیش از دبستان ارائه دهید.
۹ فهرستی از وسایل و ابزار مراکز یادگیری تهیه کنید.

ارزشیابی شایستگی سازمان‌دهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)

عنوان پودمان ۴	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
سازماندهی منابع آموزشی (انسانی، فضا، مواد و تجهیزات)	سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز	سازماندهی منابع آموزشی (انسان، فضا، مواد و تجهیزات) براساس منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	بالاتر از حد انتظار	۱ـ سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان ۲ـ تحلیل شرایط استقرار یا محل مرکز آموزشی برای انجام فعالیت‌های آموزشی ۳ـ تحلیل ویژگی‌های مکانی مرکز پیش از دبستان برای انجام فعالیت‌های آموزشی ۴ـ سازماندهی فضای آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان ۵ـ سازماندهی تجهیزات آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان	۳
	سازماندهی فضا و تجهیزات آموزشی مورد نیاز		درحد انتظار	۱ـ سازماندهی نیروی انسانی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان ۲ـ سازماندهی فضای آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان ۳ـ تحلیل ویژگی‌های مکانی مرکز پیش از دبستان برای انجام فعالیت‌های آموزشی ۴ـ سازماندهی تجهیزات آموزشی مورد نیاز در مراکز پیش از دبستان	۲
			پایین‌تر از انتظار	توانایی انجام یک شاخص از شاخص‌های درحد انتظار	۱
نمره مستمر از ۵					
نمره شایستگی پودمان از ۳					
نمره پودمان از ۲۰					

پودمان ۵

مستندسازی

شایستگی‌های پودمان

۱ تهیهٔ گزارش از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

۲ کاربرد انواع روش‌های ثبت مشاهده از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

۳ کاربرد انواع رسانه در مستندسازی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

۴ تهیهٔ کارپوشه از مجموعهٔ فعالیت‌های آموزشی

۵ مستندسازی از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد سؤالات زیر گفت‌وگو کنید:

- ☐ تا به حال مجموعه‌ای از عکس‌های مورد علاقهٔ خود یا فیلم‌های مشاهده شده و... را تهیه کرده‌اید؟
- ☐ مزایای تهیهٔ این مجموعه را فهرست کنید؟

تعریف مستندسازی

مستندسازی تهیهٔ مجموعهٔ اسناد و مدارکی است که انجام یک فعالیت، از شروع تا خاتمه آن و چگونگی بهره‌برداری و نگهداری را با تحلیل و ارزیابی مربوط نشان می‌دهد.

ضرورت و اهمیت مستندسازی

ثبت تجربیات یادگیری بسیار اهمیت دارد. ضرورت آن به‌طور خلاصه شامل موارد زیر است:

- نگهداری سوابق فعالیت‌های انجام‌شده
- حفظ منابع اطلاعاتی استفاده‌شده در فعالیت‌ها
- جلوگیری از پراکندگی و تکرار فعالیت‌ها
- آشکار کردن نقص‌ها و نیازها و برنامه‌ریزی براساس نیازها
- تحلیل علمی تجارب یادگیری
- امکان بازخوانی تجربیات
- ابزاری برای الگوبرداری از تجربیات علمی

فعالیت ۲

در گروه‌های کلاسی از کارگاه‌های آموزشی سایر رشته‌های هنرستان خود بازدید کنید و مستندات آنها را از فعالیت‌های آموزشی فهرست کنید و در کلاس ارائه دهید.

ویژگی‌های مستندسازی

فعالیت ۳

با مرور فهرست مستندهای تهیه‌شده از کارگاه‌ها، در مورد روش‌های تهیه آنها با هم‌گروهی‌های خود گفت‌وگو و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

برای مستندسازی تجربیات یادگیری ویژگی‌های زیر لازم است:

- داشتن هدف
- رعایت ساختار صحیح
- ذکر جزئیات رفتار و تصمیمات
- استفاده از جداول، نمودارها، اعداد و ارقام برای نشان دادن واقعیت
- خودداری از قضاوت ذهنی
- ایجاد فرصت‌های یادگیری در مستندات تهیه‌شده
- جذاب بودن کار و ایجاد انگیزه
- نوآوری و خلاقیت در کار
- قابل ارزشیابی بودن مستندات

روش‌های مستندسازی

نمودار ۱ــ روش‌های مستند سازی

مستندسازی را با استفاده از روش‌های زیر انجام می‌دهند:

۱ نوشتاری مانند گزارش‌نویسی
۲ کارپوشه مانند تهیهٔ مجموعه‌ای از فعالیت‌های عملی
۳ مشاهده مانند ثبت رفتار مشاهده‌شدهٔ یک کودک
۴ رسانه‌های آموزشی

شکل ۱ــ نمایشگاه در مرکز پیش از دبستان

فعالیت ۴

در گروه‌های کلاسی به تصاویر بالا با دقت نگاه کنید و در مورد روش مستندسازی آنها گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۱ـ نوشتاری: گزارش‌نویسی

تعریف: گزارش‌نویسی عبارت از شرح، تفسیر و تحلیل منطقی و متوالی حقایق، علل و مسائل برای رسیدن به راه‌حل صحیح است که بر دو اصل ساده‌نویسی و سالم‌نویسی استوار می‌باشد.

هدف از گزارش‌نویسی: ارائهٔ گزارش و رساندن پیام با سرعت، درستی و روشنی است. نویسندهٔ گزارش قادر است تصویری روشن از فکر و هدف خود را در ذهن تجسم نموده و آن را ارائه دهد.

مراحل گزارش‌نویسی: گزارش‌نویسی شامل چهار مرحله زیر است:

۱ **برنامه‌ریزی:** برنامه‌ریزی برای تهیهٔ گزارش برحسب نوع آن متفاوت است. در مواردی می‌توان تمام روند برنامه‌ریزی را در ذهن خود آماده و متمرکز کرد. در واقع اکثر گزارش‌ها مختصر و توضیحی است.

۲ **تنظیم و سازماندهی گزارش (موضوع، مقدمه، بدنه و پایان):** نحوه تنظیم گزارش، عاملی مهم در پذیرش گزارش است. ساختار و سازمان هر گزارش به‌طور کلی بر چهار اصل موضوع، مقدمه، بدنهٔ اصلی (متن) و پایان قرار دارد.

۳ **نگارش:** در نگارش به چند نکته باید توجه نمود:

- **مرتبط بودن:** گزارش در رابطه با موضوع باشد.
- **قابل فهم بودن:** برای خواننده قابل فهم و بامعنی باشد.
- **جذابیت:** در خواننده علاقه ایجاد کند.
- **خلاصه‌نویسی:** نوشتن یک متن در قالبی کوتاه‌تر است بدون آنکه خللی به محتوای آن وارد شود. خلاصه‌نویسی بیان مقصود با کوتاه‌ترین عبارت است که منظور اصلی نویسنده آشکار شود.

خلاصه‌نویسی به دلایل زیر مهم است:

۱ـ کمک در به خاطر سپردن و از یاد نرفتن مطالب
۲ـ صرفه‌جویی در زمان
۳ـ کمک به تمرکز فکر و یادگیری بهتر
۴ـ تقویت بینش و رشد فکری
۵ـ بهره‌گیری از یادداشت خلاصه در مراجعات بعدی

مراحل خلاصه‌نویسی:

مراحل خلاصه‌نویسی شامل پنج مرحله زیر است:

۱ـ بررسی موضوع اولیه
۲ـ مطالعهٔ پاراگراف به پاراگراف
۳ـ یادداشت از برداشت‌های شخصی
۴ـ مقایسه یادداشت‌ها با متن اصلی

روش خلاصه کردن کتاب

خلاصه کردن بر اساس مراحل زیر انجام می‌شود:

۱ـ اعلام منبع کامل کتاب (نام مؤلف، نام کتاب، سال انتشار، محل انتشار، نام ناشر، تعداد صفحات کتاب)
۲ـ معرفی کلی کتاب (موضوع کلی، اهمیت کتاب، تعداد فصل‌ها و بخش‌ها)
۳ـ خلاصهٔ هر فصل به صورت جداگانه

نکته

در رابطه با کودکان خلاصه کردن با دو هدف زیر انجام می‌شود:

- ☐ تهیهٔ خلاصه‌ای از کتاب‌های کودکان (تهیهٔ کارت کتاب)
- ☐ آموزش خلاصه کردن به کودکان

- **پایان گزارش:** در پایان گزارش نتیجه‌گیری، ارائه پیشنهادات و راه‌حل‌ها همراه با خلاصهٔ نکات عمده آورده شود.

۴ **تجدیدنظر، اصلاح و تهیهٔ متن نهایی:** در این مرحله، گزارش تهیه‌شده مورد بررسی و تجدیدنظر قرار می‌گیرد و در صورت لزوم اصلاح و متن نهایی تهیه می‌شود.

فعالیت ۵

- ☐ در گروه‌های کلاسی موارد زیر را انجام دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:
- ☐ در مورد بهداشت هنرستان خود گزارش تهیه کنید.
- ☐ در مورد گزارش گروه‌ها گفت‌وگو کنید.
- ☐ گزارش‌ها را با هم مقایسه کنید.

۲ـ کارپوشه[1]

تعریف: کلیهٔ شواهد و مدارک مربوط به فعالیت‌هایی را که در رابطه با موضوع یادگیری است جمع‌آوری و به‌صورت مجموعهٔ کارها یا کارپوشه ارائه می شود. کارپوشه به دو صورت در مراکز پیش از دبستان مورد استفاده قرار می‌گیرد:

۱ **کارپوشهٔ مربی:** شامل مدارک مربوط به فعالیت‌های آموزشی انجام‌شده توسط مربی در رابطه با موضوع یادگیری به کودک است.

۲ **کارپوشهٔ کودک:** کارپوشه‌ها، حاوی مجموعه‌ای از کارهای انجام شده به وسیلهٔ کودک است که نشان می‌دهد او چه کارهایی توانسته انجام دهد. کارهای انجام شده به‌وسیله کودکان منعکس‌کنندهٔ اهداف یادگیری است که برای هر کودک مقرر شده است. کارهای کودکان همچون نقاشی‌ها، عکس‌ها و صداهای ضبط شده از کودک در حالی که داستانی را تعریف می‌کند، را می‌توان در طول زمان جمع‌آوری و در یک کلاسور، زونکن، جعبه، پوشه یا روی یک لوح فشرده ذخیره کرد تا مورد ارزشیابی قرار گیرد.

ضرورت و اهمیت تهیهٔ کارپوشه

- در واقع این روش مجموعه‌ای از اسناد و مدارک مربوط به روند یادگیری است.
- مربی می‌تواند به‌وسیلهٔ کارپوشه فعالیت‌های آموزشی خود و کودک را ارزشیابی کند و دربارهٔ نواقص و اشکالات کار اظهارنظر کرده و در رفع آن بکوشد.
- تهیهٔ کارپوشه در ایجاد علاقه و انگیزه نسبت به انجام کارها تأثیر مثبت داشته باشد.

فعالیت ۶

کلیهٔ فعالیت‌های یک واحد یادگیری خود را در کارپوشه جمع‌آوری کرده و در کلاس ارائه دهید.

رهنمودهایی برای ایجاد کارپوشه

- نام و مشخصات خود را روی پوشه بنویسید.
- فعالیت‌هایی را که معرف هدف یادگیری است با ذکر نام فعالیت و تاریخ انجام آن و موضوع موردنظر را در طی سال در پوشه قرار دهید.
- با ارزشیابی کارپوشهٔ خود و کودک، نقاط قوت و ضعف آن را مشخص نمایید.

فعالیت ۷

در گروه‌های کلاسی:

- ☐ نمایشگاهی از کلیهٔ کارپوشه‌ها در کلاس برگزار کنید.
- ☐ کارپوشه‌ها را با هم مقایسه کنید.
- ☐ از کارپوشه‌ها گزارش تصویری تهیه نمایید و در کلاس ارائه دهید.

۱ـ Portfolio

۳ـ مشاهده

دیدن دقیق پدیده‌های مختلف و ثبت آنها به‌منظور تعبیر و تفسیر آنها برای دستیابی به هدف اولین گام در انجام مشاهده است، زیرا اهداف مشاهده برحسب جهت‌گیری مشاهده‌گر متفاوت است. مشاهدهٔ یک کشاورز، پزشک، مربی، کودک، براساس اهدافشان با هم متفاوت می‌باشند. برای مشاهده‌گر ضروری است که به‌طور دقیق منظور خود را از رویدادها، موضوعات و یا رفتارهای مورد مطالعه تعریف نماید.

ضرورت و اهمیت مشاهده

- یکی از مطمئن‌ترین روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در مورد افراد است.
- به شناخت دقیق و بیشتر رفتار فرد کمک می‌کند.
- به تدارک راه‌های حمایتی و تقویتی برای کنترل رفتار فرد کمک می‌کند.
- به کاهش دشواری‌های رفتاری فرد در خانه و اجتماع کمک می‌کند.

انواع مشاهده

مشاهده را می‌توان به دو نوع زیر تقسیم کرد:

- **مشاهدهٔ آزاد و کنترل نشده:** این مشاهده به‌صورت کاملاً آزاد و کنترل نشده انجام می‌گیرد. مانند مشاهده بازی کودکان.
- **مشاهدهٔ کنترل شده:** در این مشاهده هم مشاهده‌کننده و هم مشاهده‌شونده، تحت کنترل قرار دارند مانند کارآموزانی که با تهیهٔ پرسشنامه به مشاهده می‌پردازند.

روش‌های ثبت مشاهده

معروف‌ترین روش‌های ثبت مشاهده شامل فهرست وارسی، مقیاس درجه‌بندی و واقعه‌نگاری است.

۱ **روش فهرست وارسی**[۱]: این روش یک شیوهٔ نظام‌دار برای گزارش قضاوت‌های مشاهده‌گر یا مشاهده‌گران است. با این روش می‌توان معلوم نمود که ویژگی‌های موردنظر در عملکرد شخصِ مورد مشاهده موجودند یا نه. در این روش تنها بود و نبود و کمیّت ویژگیِ مورد نظر، ثبت می‌شود.

نمونه فهرست وارسی یا چک لیست

بررسی رشد اجتماعی کودک نوپا ۳۶ـ۲۴ ماهه

نام و نام خانوادگی کودک ..... **مکان:** ..... **تاریخ:** ..... **سن کودک:**		
خصوصیات	**بلی**	**خیر**
۱ـ کودک ساکت می‌نشیند و به فعالیت‌های گروه توجه می‌کند.		
۲ـ کودک با کودکان دیگر همکاری می‌کند.		
۳ـ کودک محدودیت‌ها را می‌پذیرد و برنامه‌های روزمره را دنبال می‌کند.		
۴ـ کودک قوانین خانه را رعایت می‌کند		
۵ـ کودک قوانین مهدکودک را رعایت می‌کند.		
۶ـ کودک از وسایل و اسباب‌بازی‌ها به‌طور مناسب استفاده می‌کند.		
۷ـ کودک به محیط اطراف خود علاقه نشان می‌دهد.		
۸ـ کودک با دیگران سهیم می‌شود.		
نام و نام خانوادگی تنظیم‌کننده: ..... سمت تنظیم‌کننده:		

۱ـ Check list

۲ روش مقیاس درجه‌بندی: در مقیاس درجه‌بندی با مشاهدهٔ رفتار موردنظر، به ارزشیابی آن بین ۲ تا ۵ درجه می‌پردازند. در مقیاس درجه‌بندی، کیفیت، مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد.

نمونه مقیاس درجه‌بندی

	به‌ندرت	خیلی کم	معمولاً	زیاد	اکثر اوقات
۱ـ می‌تواند یک دستورالعمل شفاهی را دنبال کند.					
۲ـ می‌تواند دو دستورالعمل شفاهی را دنبال کند.					
۳ـ می‌تواند دو صدا را به‌طور مشابه تکرار کند.					
۴ـ می‌تواند آهنگ یا کلمات مربوط به یک شعر را به خاطر بسپارد.					
۵ـ می‌تواند مفاهیم اساسی داستان خوانده شده را به خاطر بسپارد.					
۶ـ می‌تواند اعداد (۵ـ۱)، (۳ـ۹ـ۶) و (۷ـ۱ـ۸ـ۴) را تکرار کند.					

۳ روش واقعه‌نگاری: روش واقعه‌نگاری یا ثبت رویداد به توصیف‌های واقعی از رویدادها و اتفاقات معنی‌داری که مشاهده‌گر در نتیجه مشاهده از فراگیرنده به‌دست می‌آورد، گفته می‌شود. در این روش مشاهده‌گر باید هر اتفاق یا رویدادی را که هنگام مشاهده رخ می‌دهد بلافاصله بعد از وقوع ثبت کند. توصیف رویداد را می‌توان در دفتر یادداشت یا در کارت‌های مخصوص مانند نمونه‌های زیر وارد کرد.

نمونه ۱

نام مشاهده‌شونده ..... زمان: از .....تا ..... مکان		
تاریخ	**مشاهده‌کننده**	**شرح واقعه**

نمونه ۲

نام: مینا **زمان: ۹ صبح**
سن: ۴ سال **موقعیت: کلاس شن‌بازی**

مینا با مریم مشغول شن‌بازی است. او با بیلچه خود، مقداری شن برمی‌دارد و به طرف مریم پرت می‌کند.
با دیدن گریه مریم، او می‌خندد و با بیلچه، شن‌ها را بیشتر به اطراف پرت می‌کند. با شنیدن صدای مربی، متوجه شن‌های ریخته شده روی زمین و گریه مریم می‌شود و آنها را نگاه می‌کند.

رهنمودهایی برای واقعه‌نگاری

- تعیین نوع رفتارهایی که باید مشاهده شود.
- موقعیتی که رفتار را معنی‌دار می‌کند باید مورد مشاهده قرار گیرد.
- ثبت رفتار مشاهده‌شده بلافاصله پس از مشاهدهٔ واقعه یا رویداد انجام شود.
- شرح واقعه باید به سادگی و مختصر انجام شود.
- موارد مثبت و منفی رفتار ثبت گردد.
- رفتار مشاهده‌شده بدون قضاوت و نتیجه‌گیری ثبت شود.

فعالیت ۸

به همراه هنرآموز خود در بازدیدی از یک مرکز پیش از دبستان انواع روش‌های مشاهده را انجام دهید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

۴ـ رسانه‌های آموزشی

شکل ۲ـ رسانه‌ها

فعالیت ۹

در گروه‌های کلاسی خود در مورد پیام شکل ۲ گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

استفاده از رسانه‌های مختلف برای اجرا و بیان فعالیت‌های آموزشی لازم و ضروری است، رایانه، ویدئو پروژکتور، روزنامه و مجلات، دوربین و فیلم و... رسانه‌های گوناگونی هستند که پیام‌ها را به اطلاع دیگران می‌رسانند.

تعریف رسانه: به هر وسیلهٔ انتقال‌دهنده پیام یا رمز، رسانه می‌گویند.

رسانه‌های آموزشی: به هرگونه ابزار، وسیله یا انسانی که برقراری ارتباط آموزشی و یادگیری را آسان کند، رسانه‌های آموزشی یا رسانه یادگیری گفته می‌شود؛ مانند معلم، تخته سیاه یا وایت‌برد، پوستر، نقشه، تلویزیون، رادیو، عکس، رایانه، تابلوهای آموزشی، کتاب و... .

انواع رسانه‌های آموزشی را می‌توان به چهار گروه تقسیم کرد:

۱ **رسانه‌های دیداری** (کتاب، مجلات، روزنامه‌ها، چارت‌ها، نمودارها، پوستر، انواع تابلوها، روزنامه دیواری و...)

۲ **رسانه‌های شنیداری** (مجموعه‌ای از صداها، نوارها، ضبط صوت، تلفن، کلام مربی، رادیو و...)

۳ **رسانه‌های دیداری ـ شنیداری** (تلویزیون، ویدئو، رایانه، دوربین فیلم‌برداری و...)

۴ **رسانه‌های چندحسی** (اشیای واقعی، ماکت‌ها، تئاتر عروسکی، گردش علمی، بسته‌های آموزشی و...)استفاده از هریک از این رسانه‌ها می‌تواند در آموزش مفید و مؤثر باشد. با توجه به نوع فعالیت‌ها و امکانات موجود در مراکز پیش از دبستان بیشتر به رسانه‌های دیداری ـ شنیداری توجه می‌شود چرا که ساخت و تهیهٔ آن توسط مربی و حتی با همکاری کودکان امکان‌پذیر است.

فعالیت ۱۰

در گروه‌های کلاسی، با مشاهده محیط اطراف، جدول زیر را کامل کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

نام رسانه	نوع رسانه
رادیو	
تلفن همراه	
تابلوی تبلیغاتی	

دانستنی‌های اصلی در طراحی

چیدمان و طراحی فضا مانند آویختن آیینه‌ها، آویزها، پرده‌های رنگین، نصب تابلوها به‌منظور آگاهی و زیبایی، نمونه‌هایی از کار کودکان یا برپایی نمایشگاه‌های گوناگون از جمله مواردی است که در مراکز پیش از دبستان باید به آن توجه کرد.

این مسئله به نوعی تشویق کودک به بحث و گفت‌وگو، بررسی عکس‌العمل آنها به آنچه می‌بینند و آنچه که انجام داده‌اند و یا انجام خواهند داد، می‌باشد. علاوه بر این نوعی ارتباط و آشنایی با دیگر کودکان است و فرصتی برای والدین که شاهد کار کودک باشند.

برای طراحی این اهداف ابتدا به شناخت رئوس اصلی کار که شامل رنگ، خط، بافت، وزن و نقطه کانونی است، باید توجه شود.

فعالیت ۱۱

در گروه‌های کلاسی در مورد ویژگی‌های مؤثرترین روش ارائه فعالیت‌های کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را درکلاس ارائه دهید.

رنگ

همیشه باید به قدرت و اهمیت رنگ توجه کنید. آیا دوست دارید پنیر آبی بخورید یا گوشت سبز؟ روان‌شناسان بـه‌خوبی می‌داننـد کـه بعضی از رنگ‌هـا آرام‌بخش، بعضی فرد را عصبی و یا غمگین می‌کنند. در مراکز پیش از دبستان و برای نشان‌دادن کار کودکان نیز وضع به همین ترتیب است.

شکل ۳ـ چرخهٔ رنگ

در تصویر صفحهٔ قبل، به چرخهٔ رنگ توجه کنید. رنگ‌ها به دو نوع زیر تقسیم می‌شوند:

۱ رنگ گرم: شامل قرمز، نارنجی، زرد است و محرکی برای جلب توجه بیننده است.

۲ رنگ سرد: شامل سبز و بنفش و آبی است. این رنگ برعکس رنگ گرم عمل می‌کند.

از این‌رو وقتی شما از رنگ‌های گرم استفاده می‌کنید، ناخـودآگاه تـوجه کودکان را بـه آنهـا جلب می‌کنید. استفاده از رنگ‌های شفاف قرمز، زرد و نارنجی در یک اثر هنـری یا یک تابلو بـه مثابـهٔ آن است که رنگ بـه شما می‌گوید: «به من» به اینجا توجه کن. بدین ترتیب شما بـه هدفتان یعنی جلب تـوجه کودک یا بـزرگسال رسیده‌اید.

به همین جهت در عناوین نشریات، روزنامه‌های دیواری، علائم راهنمایی، علامت خطر یا ایستگاه‌ها از این رنگ‌ها استفـاده می‌شود. رنگ‌هـای سرد یـادآور جنگل و آب است. این رنگ‌هـا مثـل سبز روشن و آبی معمولاً در بیمارستـان‌ها و امـاکنی که شخص را به آرامش دعوت می‌کند استفاده می‌شود.

به شکل چرخهٔ رنگ مجدداً توجه کنید (رنگ‌های اصلی زرد، قرمز و آبی در وسط به‌صورت مثلث‌های متساوی‌الاضلاع هستند. چنـانچه دو رنگ اصلی را به نسبت‌های خاصی با هم ترکیب کنیم رنگ‌های ثانویه به‌وجود می‌آیند (نارنجی، سبز و بنفش) و از ترکیب رنگ‌هـای اصلی و ثـانویه به رنگ‌هـای درجـه سوم می‌رسیم. ایـن رنگ‌هـا بـراساس رنگین‌کمان و طیف نـور است. رنگ‌های قطری روبه‌روی

هم را رنگ‌های مکمل می‌نامند. (زرد و بنفش ـ آبی و قرمز ـ آبی و نارنجی ـ آبی متمایل به سبز و نارنجی متمایل به قرمز و...)

رنگ‌های اصلی بسیار درخشان و پررنگ هستند و چشم را درگیر می‌کنند. از این رو نباید بیش از حد از آنها استفاده شود. می‌توان با افزودن رنگ سفید و خاکستری (سیاه و سفید) از شدت آنها کاست.

رنگ‌های خنثی مثل سفید و قهوه‌ای روشن متمایل به خاکستری (بژ) رنگ شن ـ یخی مایل به خاکستری، بسیار دوست‌داشتنی و آرام‌بخش هستند. با ترکیب این رنگ‌ها می‌توانید رنگ‌های زیبایی را به وجود آورید.

به‌طور کلی باید از همه رنگ‌ها استفاده کنید. بنابراین:

- در تجهیزات مراکز پیش از دبستان چنانچه دوست دارید کودکان آرام باشند از رنگ سرد می‌توانید استفاده کنید و از رنگ قرمز، برای دیوارها و یا انتخاب رنگ تجهیزات در طیف قرمز و زرد اجتناب کنید و به‌جای آن از چوب‌های خودرنگ استفاده کنید.
- رنگ‌های سرد برای پس‌زمینه جالب هستند و در کادر تابلوها یا حاشیهٔ نقاشی‌ها می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند. (بنفش کم‌رنگ، کاغذ دیواری آبی کم‌رنگ)
- از سبز روشن به‌عنوان رومیزی و پوشاندن میزهایی که محل قرار گرفتن اسباب بازی‌های ساختمان‌سازی هستند، می‌توان استفاده کرد.

فعالیت ۱۲

روی کاغذ با استفاده از سه رنگ قرمز، آبی و زرد (آبرنگ یا رنگ گواش) و ترکیب اندازه‌های مناسبی از آنها، انواع رنگ‌ها را نشان دهید.

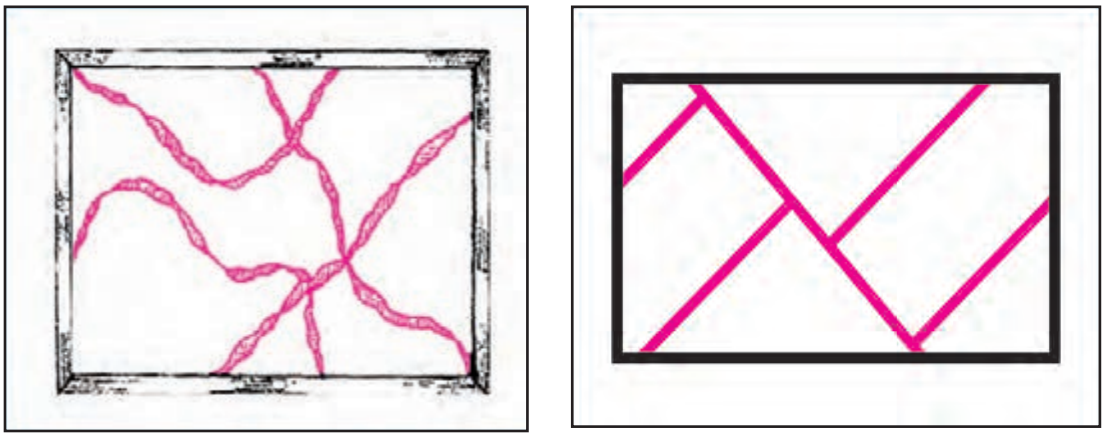
خط

خط نیز مثل رنگ برای جلب توجه از اهمیت زیادی برخوردار است. بعضی از خط‌ها ممتد، منقطع، راست، کج و غیره هستند.

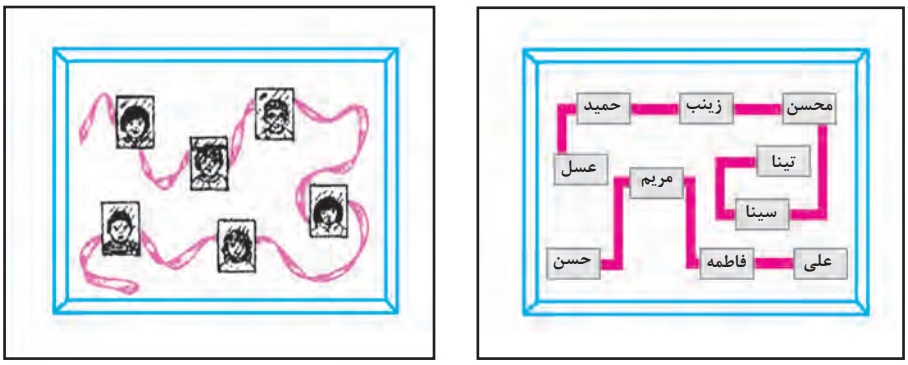
فواید استفاده از خط

۱ تقسیم فضا (شکل ۴)

۲ راهنمایی چشم برای دیدن یک محل خاص یا یک موضوع خاص (شکل ۵)

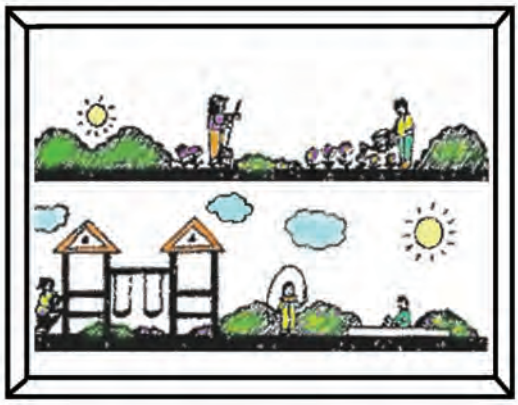

شکل ۴ ــ تقسیم محتوا بر اساس مفاهیم

شکل ۵ــ استفاده از نوار کاغذی پیچ‌خورده و ساده برای معرفی افراد حاضر در یک کلاس

- برای نشان دادن افق‌ها، یک نوع آرامش به تابلو می‌دهد (شکل ۶).
- برای تزیین و زیباسازی (شکل ۷).

شکل ۶ ــ خط و افق

شکل ۷ــ استفاده از خط برای زیباسازی

فعالیت ۱۳

انواع خط‌ها را با توجه به ویژگی موردنظر آنها روی کاغذهایی نمایش دهید و در کلاس ارائه دهید.

بافت

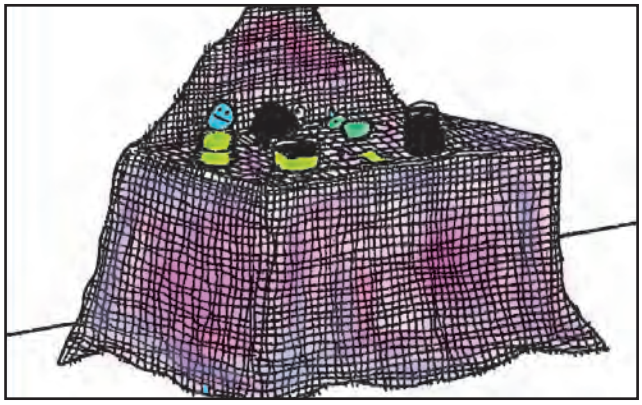
بافت از جذابیت خاصی برخوردار است. بافت، بیننده را دعوت می‌کند که با چشم و دست به اکتشاف بپردازد، امتحان کند و نگاهش را به دیدن با دقت تبدیل کند. استفاده از بافت‌های گوناگون مثل رنگ می‌تواند در نمایش کار مؤثر باشد. انواع بافت‌ها شامل موارد زیر است:

- ساتن و مخمل
- تورهای پارچه‌ای
- کاغذ سمباده
- کرباس
- پارچه کرکی
- پشم

از بافت‌ها می‌توان برای زمینه یا پس زمینه در قاب‌کردن تابلوها، میزهای نمایشی و غیره استفاده کرد.

با مالیدن کمی گچ روی متقال یا پارچه‌های توری

می‌توان زمینه را برای نشان دادن کاردستی یا کار با خمیر کودکان مهیا کرد (شکل۸).

شکل۸ــ پارچه و گچ

پارچه‌های ابریشمی یا مخمل برای چسباندن عکس و یا کاغذهای سمباده‌ای برای ارائه کار و نقاشی بچه‌ها مناسب است.

فعالیت ۱۴

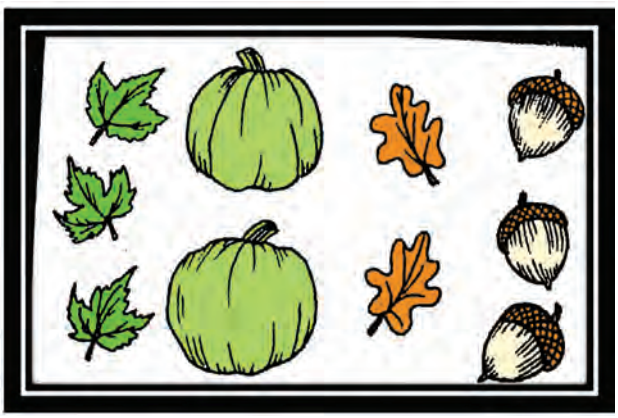
با استفاده از انواع بافت‌ها برای زمینه یا پس‌زمینه در قاب کردن عکس‌ها، فعالیتی را در کلاس ارائه دهید و از کارهای انجام‌شده نمایشگاهی برگزار کنید.

ترکیب عناصر

چیدمان موضوعات، روی تابلوها و میزها یکی از موارد مهم در نمایش و ارائهٔ کار است. ترکیب عناصر شامل موارد زیر است:

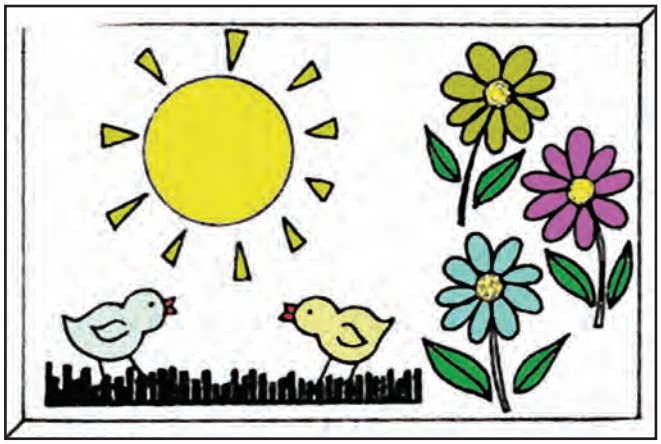
هماهنگی و تعادل

اگر نمونه‌ها در یک ردیف باشند، مثلاً قرار دادن چند شیء کنار هم، در واقع خشک و بی‌روح است. در چیدمان باید هماهنگی و تقارن وجود داشته باشد. این تعادل و تقارن به کار ارزش می‌دهد (شکل۹).

شکل۹ــ ترکیب عناصر

اما گاهی چیدمان از یک تعادل برخوردار نیست، یعنی چنانچه خطی عمودی روی طرح بکشیم دو نیمه شبیه هم نیستند. اما از یک هماهنگی برخوردار است که به آن هم تقارن گویند (شکل ۱۰).

شکل ۱۰ــ تقارن

■ **فضا**

استفاده از فضا در ارائه کار مهم است. آیا دوست دارید بین تـابلوهای اعلانات شما فضاهای خـالی باشد، یـا فشردگی اشیاء با تصاویر را ترجیح می‌دهید؟ طبیعی است که شلوغی بیش از حد فضا را سنگین می‌کند و به همان اندازه فضای خالی خسته‌کننده است.

■ **وزن**

برای خوشایند شدن و زیبایی، هنرمند اشکال، رنگ‌ها و الگوها را به‌صورت موزون به نمایش می‌گذارد. گاهی تکرار بر زیبایی کار می‌افزاید. مثلاً تکرار چند درخت دور خانه یا یک رنگ یا شکل در تزیین تابلوها، آن را کامل‌تر نشان می‌دهد.

■ **نقطهٔ کانونی**

قبل از آنکه شما چیدمان را انجام دهید، باید مشخص کنید هدف شما تمرکز روی چیست؟ چه چیزهایی برای شما مهم است که بیننده به آن توجه کند؟ می‌خواهید چه چیزی را یاد بگیرند؟ پیدا کردن نقطه کانونی، هدف اصلی کار یا نقطهٔ اوج آموزش شما است. چه قسمت‌هایی ارزش کمتر و بیشتری دارد؟

روش‌های ارائهٔ کار

روش‌های ارائهٔ کار عبارت‌اند از:

۱ قاب کردن
۲ تابلوهای اعلانات
۳ زیباسازی فضا
۴ آویختنی‌ها
۵ کارت‌های آموزشی

قاب کردن

دوربندی یا قاب کردن بعضی از کارها برای کودک و والدینش به این معنا است که آن کار ارزشمند است. بنابراین قاب کردن:

■ کار را برای بازدیدکننده جذاب می‌کند.
■ کار را ارزشمند می‌نماید.
■ از کار کودک می‌توان به عنوان هدیه به دوستان، فامیل و کادر مهدکودک استفاده کرد.

مربی آگاه به این مسئله باید از رنگ، بافت و اندازه برای زیباسازی قاب‌ها استفاده کند.

۱ کادر اصلی: برای ساخت کادر اصلی از وسایل زیر استفاده می‌شود:

- کاغذهای رنگی طراحی
- ورقه‌های بزرگ کاغذی که طرح‌ها و بافت زمینهٔ مختلف دارند.
- کاغذهای دیواری
- بشقاب‌های کاغذی
- جعبه‌های گوناگون

۲ رنگ

انتخاب رنگ برای قاب، می‌تواند بیننده را به خود جلب کند. به‌طور مثال چنانچه در نقاشی کودک رنگ‌های تند و قرمز به کار رفته باشد کادر باید از رنگ‌های قرمز روشن انتخاب شود. یا رنگی همرنگ یکی از رنگ‌های نقاشی اما روشن‌تر و یا تیره‌تر انتخاب شود.

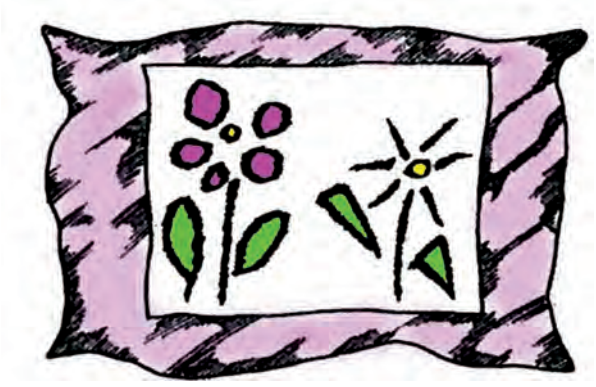
۳ بافت و ساخت

بافت‌های گوناگون کار کودک را جالب و جذاب می‌کند:

- **تور یا پارچه:** استفاده از تور یا پارچه با بافت‌های درشت (گونی) برای نشان دادن مولاژ موضوع‌های طبیعی مثل دانه‌ها، شاخه‌ها، برگ‌ها، دانه‌های بلوط، فندق و غیره مناسب است (شکل ۱۱ـ الف).
- **چلوار:** یک قطعه چلوار با رنگ روشن یا زمینه‌های چاپی دیگر می‌تواند جذابیت نقاشی یا رنگ‌آمیزی کار کودک را برای خانواده بیفزاید.
- **ساتن یا ابریشم:** یک ساتن نرم یا ابریشم ممکن است نقاشی‌های مربوط به گل‌ها را برجسته یا بارزتر کند (شکل ۱۱ـ ب).

(الف)

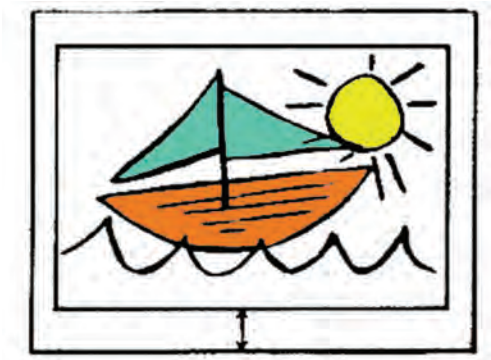

(ب)

شکل ۱۱ـ انواع بافت

۴ اندازه

اندازهٔ قاب‌ها بستگی به کار کودک دارد. برای یک کار با ابعاد ۷/۵×۱۲/۵ سانتی‌متر یک قاب به ابعاد ۳۰×۴۵ سانتی‌متر به آن قدرت می‌بخشد. نقاشی‌های بزرگ‌تر به کادرهای بزرگ‌تری نیاز دارند. قاب‌سازهای حرفه‌ای متوجه شدند که حاشیهٔ بالا و پایین کادر باید به یک اندازه و پهن‌تر از حاشیه دو طرف کادر باشند که آنها هم در یک اندازه هستند (شکل ۱۲).

شکل ۱۲ـ اندازه

تزیین کادر یا قاب

تزیین کادر می‌تواند به‌صورت‌های زیر توسط مربی یا کودک انجام گیرد:

- کشیدن نقاشی
- رنگ‌آمیزی
- دوختن یا چسباندن دگمه
- کولاژ تکه‌های چوب، صدف
- نوشتن حروف
- کولاژ تکه‌های کاغذ
- برگ و گل خشک

درست کردن کادر یا قاب

۱ **درست کردن کادر با کاغذهای سادهٔ نقاشی:** می‌توانید قطعاتی از کاغذهای رنگی که کودکان روی آن نقاشی و یا رنگ‌آمیزی می‌کنند را استفاده کنید. از برچسب‌های کوچک برای چسباندن به گوشه‌های نقاشی کودک می‌توان استفاده کرد. سپس نقاشی را روی برگهٔ رنگی به گونه‌ای بچسبانید که دور آن حاشیه داشته باشد. حاشیه پایین باید از سه حاشیه دیگر پهن‌تر باشد.

گاهی اوقات می‌توانید قسمتی از نقاشی کودکان ۲ و ۳ ساله را که در مرحلهٔ آغازین خط خطی و نقاشی هستند، انتخاب کنید و پس از بریدن، آن قسمت را روی کاغذ ساده بچسبانید. نمایشگاه کار این دسته از کودکان بسیار زیبا است به‌خصوص زمانی که از رنگ‌های نقاشی کودک، رنگ روشنی را انتخاب کنید و کادر را با آن به‌وجود آورید (شکل ۱۳).

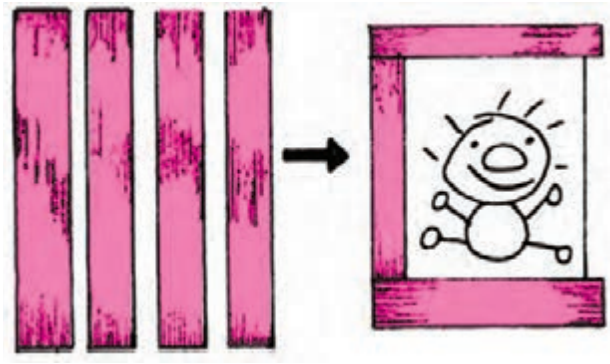
شکل ۱۳ــ کادر

۲ **کادرهای دو رنگ:** کادرهایی هستند که دو رنگ کاغذ در آن به کار گرفته شده است. ابتدا براساس کار کودک، ۲ نوار در اندازه‌های عرض نقاشی و ۲ نوار، برای طول نقاشی ببرید. سپس نوارها را دور نقاشی بچسبانید. پس از آن نقاشی کادر شده را روی کاغذ نقاشی بزرگ بچسبانید و بگذارید کاملاً خشک شود. استفاده از رنگ‌های مناسب را برای کادر اول و زمینه دوم به یاد داشته باشید (شکل ۱۴).

شکل ۱۴ــ کادر دو رنگ

۳ کادرهای نواری: کاغذهای نواری بهتر است از کاغذ رنگی کلفت‌تر انتخاب شود. به یاد داشته باشید که نوار زیر باید عریض‌تر از سه طرف آن باشد (شکل ۱۵).

شکل ۱۵ــ کادرهای نواری

۴ قاب‌های سِری: با انتخاب چند نمونه از کار کودک می‌توانید قاب‌های سِری تهیه کنید. نقاشی‌ها را در یک اندازه بریده و روی یک کاغذ با فاصله بچسبانید. این نمونه قاب را می‌توانید به‌صورت تاشونده، تا کنید و روی میز قرار دهید (شکل ۱۶).

شکل ۱۶ــ قاب‌های سری

۵ قاب‌های جعبه‌ای: نمونه‌ای دیگر از قاب‌ها که با استفاده از جعبه‌ها تزیین شده‌اند در شکل روبه‌رو نشان داده شده است (شکل ۱۷).

شکل ۱۷ــ قاب‌های جعبه‌ای

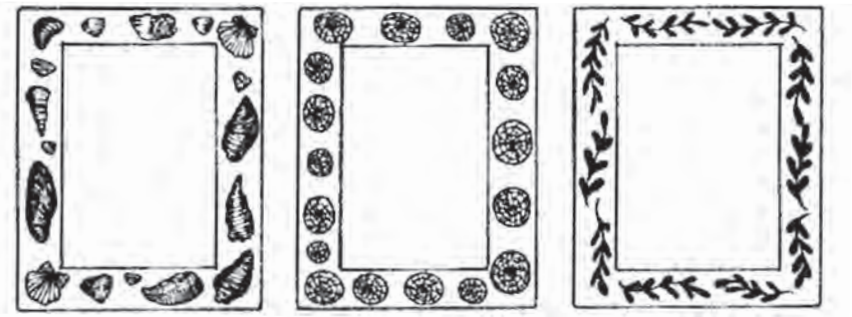
بـا تهیهٔ کـادر اولیـه به کودکان فرصت بدهیـد تا بـا چسبانـدن، کشیدن، و غیـره کادرهای دلخواه خـود را درست کنند.

قاب‌های دیگر که می‌توانند توسط کودکان تهیه شوند عبارت‌اند از:

- کولاژ
- سکه
- صدف و گوش‌ماهی
- حروف
- نقاشی

نکته

کودکان با استفاده از وسایل گوناگون می‌توانند کادرهای زیبایی را به‌وجود آورند (شکل ۱۸).

شکل ۱۸ــ قاب‌های کودکان

فعالیت ۱۵

با انتخاب چند نقاشی از کودکان یا هم‌کلاسی‌های خودتان آنها را با انواع قاب‌ها تزیین کنید و در کلاس ارائه دهید.

تابلوهای اعلانات

فعالیت ۱۶

در گروه‌های کلاسی در مورد تأثیر تابلوها، نوشته‌ها و تزیینات در فضای مهد در کودکان و بزرگسالان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تابلوهای اعلانات یکی از ملزومات کلاس‌های کودکان است، زیرا که نکات مهم و حائز اهمیت و پرمعنا را به نمایش می‌گذارد. تابلوهای اعلانات و نقاشی‌های دیواری که کودکان آن را می‌کشند. باید کاملاً در سطح دید کودکان قـرار گیرند تـا کودکان بـه‌سهولت آن را ببینند، حس کنند و در موردش صحبت کنند و یا تجاربشان را نشان دهند. علاوه بر این برای کودکان بسیار مفید و ارزشمند است زیرا که تجارب آنها را وسعت می‌بخشد و شکوفا می‌کند.

نقاشی‌هـای دیـواری و تابلـوهـای اعلانـات، قسمتـی از فعالیت‌های گروهی است که هر روز توسط کودکان تهیه می‌شود و به کادر آموزشی و کارکنان مربوط نمی‌شود.

بنابراین:

- سندی است از کار کودکان که با دیگران ارتباط پیدا می‌کند.
- به کودکان فرصت می‌دهد که تجاربشان را منعکس کنند.

- به زیبایی فضای کلاس می‌افزاید.
- دربرگیرندهٔ همهٔ کودکان در یک کار خلاقه است.

خلق تابلوهای جذاب و زیبا: طـراحی تابلوهـا، باید برای کودک و بزرگسال جذاب باشد. بنابراین زمینه‌ها، بافت‌ها، حاشیه‌ها و قوانین جاری در طراحی به زیبایی محیط و تأیید کودک و بزرگسال منجر می‌شود.

ـ زمینه‌ها

زمینه‌ها، تأمین‌کننده، زیباساز، و تکمیل‌کنندهٔ بیننده‌ تـابلو است و چنانچه بـا دقت انتخـاب نشود، می‌توانـد بیننده را نه تنها به دیدن تشویق نکند بلکه از آن دور کند.

ـ بافت

در بافت زمینه تابلوهای اعلانات از مواد زیر استفاده می‌شود:

- تور
- فوتر
- ساتن
- کاغذهای دیواری
- خرده کاغذ
- متقال و کرباس
- چوب‌پنبهٔ نازک
- فویل
- مخمل یا دیگر پارچه‌ها
- پارچه‌های تکه تکه شدهٔ روکش مبل

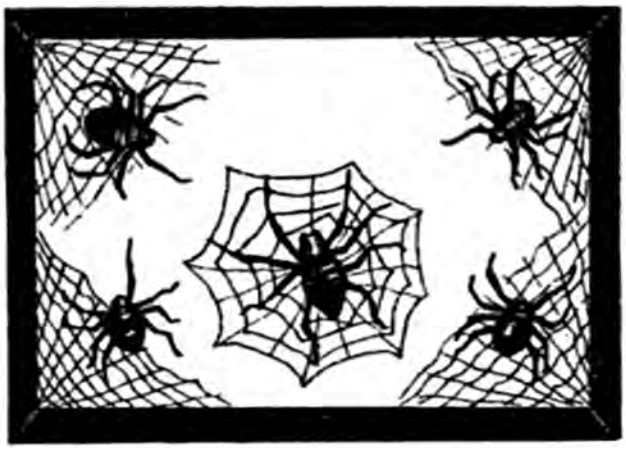
ـ رنگ

در انتخاب رنگ نیـز بایـد دقت بسیار نمود. رنگ‌هـای اولیه (آبی، زرد، قرمز) نمی‌توانند مناسب باشند. به‌طور مثال کاغذ نقاشی نارنجی هدف و پیام را در خود پنهان می‌کنند و بیننده را دور می‌کند.

رنگ‌های ملایم، بسیار بهتر از رنگ‌های قوی پررنگ و یا خیلی گرم و رنگ‌هایی که با موضوع همخوانی نداشته باشد، می‌توانند عمل کند.

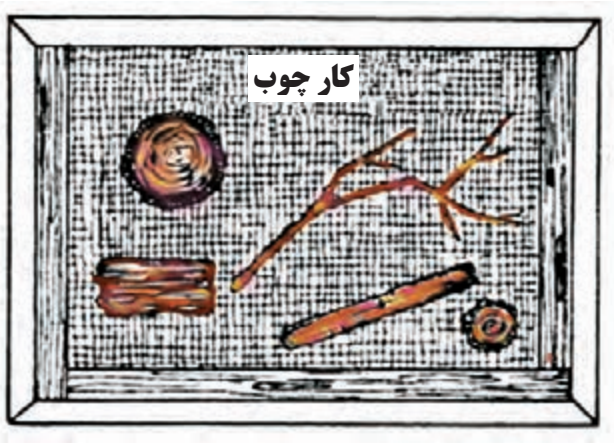
ـ حاشیه

حاشیه تمرکز ذهن کودک و بزرگسال را به آنچه می‌خواهید به نمایش بگذارید بیشتر می‌کند. هرچند تابلوها الزاماً نیاز به حاشیه نـدارند و فرم‌های چوبی بـرای استفادهٔ مفید و مداوم می‌تواند مؤثر باشد. مربی در عمل با توجه به محتوا، حاشیه‌ای روی بـافت اصلی می‌تواند بگـذارد. مثلاً بـرای آموزش عنکبوت، می‌توانید با استفاده از تور به جای تار، عنکبوت‌های پلاستیکی را روی آن قرار دهید (شکل۱۹).

شکل۱۹ــ تابلوی اعلانات

برای آموزش جنگل می‌توان از پارچه توری یا پارچه با بافت درشت برای زمینه و روی آن از برگ‌های خشک، سرشاخه‌ها، چوب، پوسته درخت و غیره استفاده کرد (شکل۲۰).

شکل ۲۰ـ تابلو اعلانات با برگ خشک و چوب

ـ قوانین طراحی

معمولاً تابلوها به طراحی کمتری نیاز دارند. زیرا تابلوهای اعلانات شلوغ و درهم، کمتر می‌تواند با تماشاگر ارتباط برقرار کند. بنابراین باید به نکات زیر توجه کرد:

- هدف تابلو
- تعداد عکس و نقاشی‌ها از کودکان
- چیدمان محتوای تابلو

هدف: هدف و منظور شما از این تابلو چیست و چه پیامی را می‌خواهید در تابلو اعلام کنید؟

پاسخ شما می‌تواند در انتخاب تصویر و عکس، نمونه کار کودک، حکایت و روایت این ارائه کار و نام آن را معلوم کند.

عکس یا نمونه کار کودک: هیچ‌وقت اجباری در ارائه کار همه کودکان روی تابلو ندارید و از آنجا که باید کار همه بچه‌ها دیده شود، می‌توانید از سایر فضاهای کلاس برای نمایش استفاده کنید.

چیدمان محتوای تابلو: در طراحی می‌توانید از سایهٔ یک رنگ یا خود آن رنگ به‌صورت نامتقارن استفاده کنید. برای پیاده کردن محتوا روی تابلو، ابتدا آن را روی زمینه‌ای که انتخاب کرده‌اید قرار دهید، سپس چند قدم از آن دور شوید و از یک فاصله کارتان را مشاهده کنید. پس از آنکه محل مناسب را پیدا کردید پس از تغییرات، آن را روی تابلو نصب نمایید.

از این تابلوهای اعلانات می توانید در آموزش علوم، مطالعات اجتماعی، طرح سفر، رشد گیاهان، انواع حیوانات و غیره استفاده کرد.

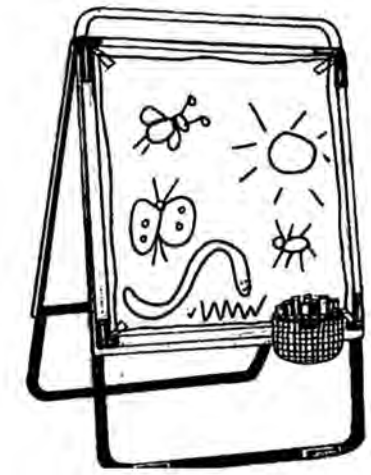
تابلوهای نمایشی، وسیله‌ای مناسب برای تزیین اتاق کودک و نشان دادن موارد زیر است:

- طبیعت مانند برگ‌ها، صدف‌ها، گوش‌ماهی و سنگ
- هنر مانند چاپ کار نقاشان مشهور یا عکس‌هایی از کودکان در حال بازی و کار
- پارچه و کاغذ (تکه‌هایی از پارچه با جنس‌های مختلف)
- تزیین اتاق کودک
- تزیین راهرو
- ارائهٔ اطلاعات به والدین

چگونه با کودکان تابلو بسازیم

- با قرار دادن یک تابلو روی سه‌پایه در **ایستگاه یادگیری**[1]، به کودکان کمک کنید تا ایده‌هایشان را پس از شنیدن یک قصه یا انجام فعالیت با ماژیک روی آن بکشند (شکل ۲۱).
- با نصب یک پارچهٔ ماهوتی روی تابلو به کودک فرصت دهید تصاویر داستانی را که بریده‌اید روی آن بچسباند و بدین ترتیب مراحل یک قصه را تمرین کند (شکل ۲۲).

۱ـ منظور از ایستگاه یادگیری مکان‌هایی برای فعالیت‌های کودکان به صورت غیرثابت است.

شکل۲۱ــ تابلوی ایستاده

شکل۲۲ــ تابلوی داستانی

■ نقاشی‌های دیواری یکی دیگر از فعالیت‌هایی است که دیده‌ها، تفکرات و آموخته‌های او را به نمایش می‌گذارد. با نصب یک مقوای بزرگ یا پارچه متقال در سطح دید و دست کودک روی دیوار، به کودک فرصت دهید، آموخته‌هایش را بعد از یک واحد کار یا شنیده‌هایش را بعد از قصه، روی آن بکشد و یا با بریدن و چسباندن عکس حیوانات و گیاهان، یک کار هنری به‌وجود آورد. با دادن یک قطعه اسفنج و یک کاسه رنگ آبی، آسمان خلق کند و با رنگ سبز علف و سبزه بکشد. سپس آنچه را که در آسمان و زمین حدس می‌زند وجود دارد به تصویر بکشد. مثلاً کشیدن یک روز ابری، پرواز بادبادک‌ها و غیره مثال‌هایی از این نقاشی‌ها است.

زیباسازی فضا برای آموزش و نمایشگاه

محلی که کودکان در آن آموزش می‌بینند باید زیبا باشد. به‌همین جهت علاوه بر نظافت و ایمنی می‌توان از گیاهان سبز و آکواریوم، اشیای طبیعی (صدف، گوش‌ماهی، برگ، دانه‌ها و سنگ‌ها) استفاده کرد و آنها را در سبد، گلدان و جعبه‌ها قرار داد.

آویختنی‌ها

می‌توانید با استفاده از یک شاخهٔ طبیعی درخت و آویختن اشیای دست‌ساختهٔ کودک که با مقوا یا خمیر تهیه شده‌اند و یا با بریدن مقواهای رنگی به اشکال گوناگون، آویختنی درست کنید (شکل۲۳).

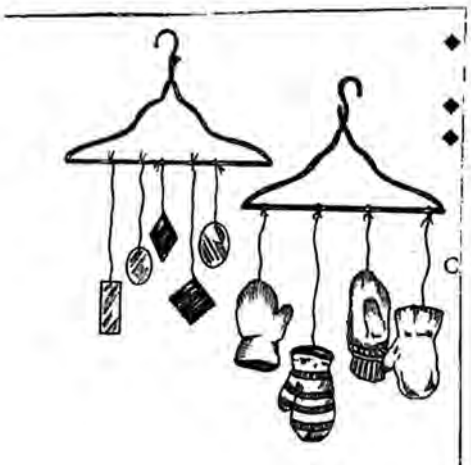
شکل ۲۳ـ آویختنی

انواع آویختنی[1]

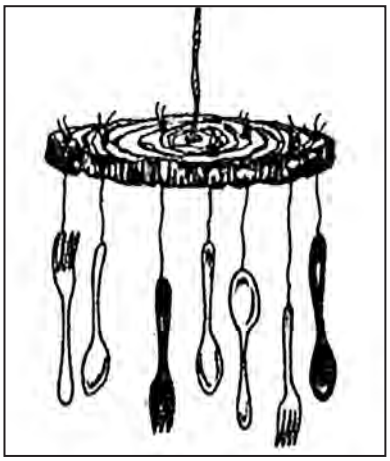
۱ استفاده از چوب‌رختی ساده: بـا استفاده از یک چوب‌رختی ساده و آویختن آینه‌های کوچک و اشیای براق آویزهای زیبایی با کمک کودکان بسازید (شکل ۲۴).

۲ استفاده از زنگ و زنگوله‌ها: طنین زیبای زنگوله‌ها برای کودکان دلنشین است. شما به‌آسانی می‌توانید با همکاری کودکان و با استفاده از اشیای صدادار اقدام به ساختن آنها کنید:

استفاده از قاشق و چنگال‌ها در اندازه‌های مختلف (شکل‌های ۲۴ و ۲۵).

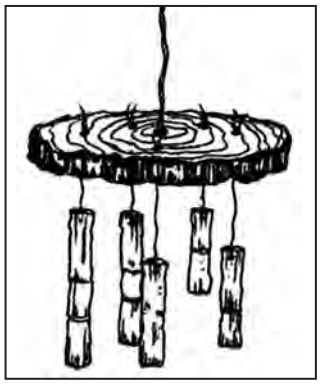
شکل ۲۴ـ آویز چوب‌رختی

شکل ۲۵ ـ آویز صدادار

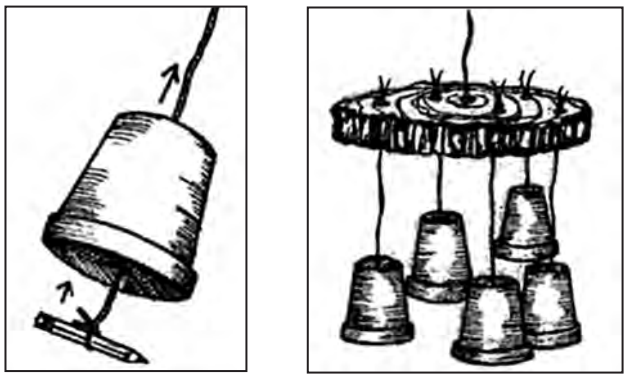
۱ـ Mobile

■ **استفاده از چوب‌های نی (بامبویی) در اندازه‌های مختلف (شکل ۲۶)**

شکل ۲۶ــ آویز چوب نی

■ **استفاده از گلدان‌های کوچک گلی و آویختن آنها (شکل ۲۷)**

شکل ۲۷ــ آویز گلدان کوچک

نکتهٔ مهم در این آویختنی‌ها برای به صدا در آوردنشان این است که قرار گرفتن آنها به گونه‌ای باشد که در اثر تکان دادن یا وزش باد به یکدیگر برخورد کنند.

۳ استفاده از طناب: علاوه بر استفاده از تابلوها می‌توانید با اتصال یک طناب در عرض اتاق یا راهروها کارهای نقاشی کودکان را با جارختی آویزان کنید. به‌یاد داشته باشید که در کلاس‌ها نقاشی‌ها باید در سطح دید کودکان باشند. به این ترتیب فضای مراکز شما همیشه جذاب می‌باشد و با تعویض ابزار می‌توانید جذابیت و زیبایی را حفظ کنید (شکل ۲۸).

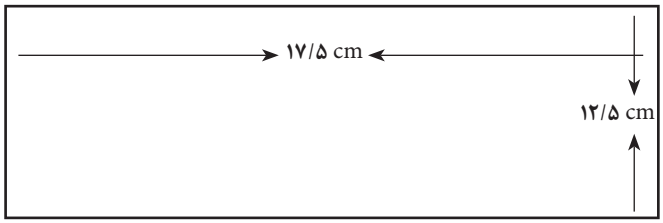

شکل ۲۸ــ آویز طنابی

کارت‌های آموزشی:

انواع کارت‌های خطی و تصویری

۱ـ کارت‌های سادهٔ خطی: کارت‌ها را به ابعاد ۱۷/۵×۱۲/۵ سانتی‌متر ببرید و متناسب با کاربرد موردنظر، حروف یا اعداد موردنیاز را با قلم‌نی یا ماژیک روی مقوا بنویسید. می‌توانید از حروف بریده‌های روزنامه یا انواع حروف کامپیوتری بهره بگیرید (شکل۲۹).

شکل۲۹ـ کارت خطی

از این کارت‌ها در ابعاد متناسب به دو شکل زیر استفاده می‌شود:

الف) پوستر

ب) روزنامهٔ دیواری

الف) پوستر

پوستر، یکی از رسانه‌های آموزشی دیداری است که در ابعاد ۵۰×۷۰ یا ابعاد موردنیاز با توجه به موضوع انتخاب می‌شود. در تهیه پوستر از طرح، رنگ، عکس و نقّاشی استفاده می‌شود. بهترین پوستر، پوستری است که بتواند در حداقل زمان برای رساندن یک پیام ارتباط لازم را برقرار کند.

اصول تهیهٔ پوسترها: در نظر گرفتن اصول ذیل به کارایی پوستر کمک شایانی می‌کند:

۱ از علائمی استفاده کنید که حتی برای افراد بی‌سواد نیز قابل فهم باشند.

۲ فقط یک پیام در پوستر گنجانده شود. ایده‌های بیش از حد، باعث سردرگمی فراگیران و شلوغی پوستر می‌شود.

۳ پوستر باید خلاصه باشد، به این معنی که بتوان آن را در مدت کوتاهی مطالعه نمود. بنابراین حروف به‌کاررفته باید خوانا و درشت باشند به‌طوری‌که بتوان آن را از فاصلهٔ نسبتاً دور خواند؛ برای رعایت این نکته بهتر است که مطلب را در یک جمله خلاصه نمود. بعضی از متخصصین معتقدند که کلمات به‌کار رفته شده در پوستر نباید از ۸ کلمه تجاوز نماید.

۴ پوسترهای خوب دارای تصاویر زیادی نیستند و تنها شامل طرح‌هایی هستند که منظور را بیان می‌کنند و در حقیقت پوسترها باید ساده تهیه شوند.

۵ پوسترها بایستی بدیع، جالب و نو باشند. این مطلب شامل تمامی جنبه‌های مربوط به تهیهٔ آن نظیر کلمات و جملات، طرح‌ها و روابط بین عناصر تشکیل‌دهندهٔ آنها می‌شود. تهیه‌کننده باید در فکر پیدا کردن موضوعی باشد که تا آن لحظه به فکر کسی نرسیده باشد.

۶ پوسترها را می‌توان تنها به یک نوشته و یا تیتر خلاصه نمود؛ این‌گونه نوشته‌ها مدت زیادی در خاطر فراگیران باقی می‌ماند. باید از تصاویری استفاده نمود که برای بینندگان سریعاً قابل درک باشد و طرح و شعار پوستر بایستی با فرهنگ جامعه سازگار باشد

۷ رنگ‌ها همیشه نشان‌دهنده ایده‌ها و احساسات هستند و چنانچه به طرز صحیحی از آنها استفاده شود، می‌توانند تأثیر بسزایی بر روی بیننده باقی بگذارند بنابراین نباید از رنگ‌ها به‌عنوان تزیین استفاده نمود (شکل ۳۰).

ویژگی‌های یک پوستر خوب

۱ سادگی
۲ گویایی
۳ جذابیت رنگی
۴ کادر مناسب
۵ ترکیب‌بندی مناسب فرم و رنگ
۶ وحدت در پوستر
۷ خلاقیت در پوستر

شکل ۳۰ــ نمونه‌هایی از پوستر

فعالیت ۱۷

با استفاده از ویژگی‌های یک پوستر خوب، پوستری با موضوع سلامت کودک تهیه کنید و آنها را در کلاس نمایش دهید.

ب) روزنامه دیواری

روزنامه دیواری، ترکیبی از مطالب جمع‌آوری‌شده هنرجویان می‌باشد که از طریق کتاب، رسانه‌ها یا آثار قلمی تهیه می‌شود و در روی یک صفحهٔ بزرگ کاغذی یا مقوایی، چیده، نوشته و یا طراحی می‌شود.

برای ساختن روزنامه دیواری از یک مقوای بزرگ، به ابعاد ۷۰×۵۰ تا ۱۰۰×۷۰ سانتی‌متر، استفاده می‌شود. روی این صفحه مقوایی می‌توان چندین عکس بزرگ و کوچک را چسباند و مطالب لازم را زیر عکس‌ها نوشت.

روزنامه‌دیواری رسانهٔ مناسبی برای معرفی اشخاص مشهور، اخبار مدرسه، داستان‌های مصور و غیره است.

نکات قابل توجه برای تهیهٔ روزنامه‌دیواری:

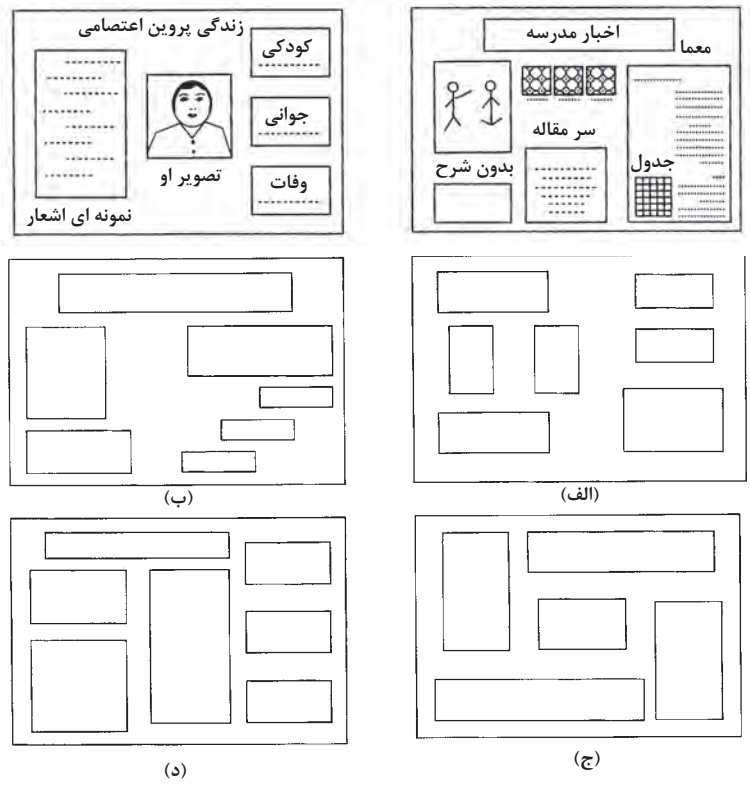
۱ روزنامه دیواری معمولاً یک کارگروهی است.[۱]
۲ مطالب هر بخش مانند تصاویر، از قبل روی کاغذهای جداگانه نوشته می‌شوند و سپس، روی مقوا چسبانده می‌شوند.
۳ سعی کنید نوشته‌ها کوتاه و خوانا باشند. از نوشتن با حروف ریز و مطالب طولانی و پیچیده اجتناب کنید.

۱ــ منظور از گروه، جمعی از دانش‌آموزان است که حداقل ۳ دانش‌آموز و حداکثر ۵ دانش‌آموز حضور داشته باشند.

۴ مطـالب و تصاویـر روزنـامه دیـواری بایـد جـذاب، سرگرم‌کننده و درعین حال آموزنده باشند.

۵ محل چسباندن تصاویر و نوشته باید طوری تنظیم شود که برای چشم خوشایند و زیبا باشد. پس از اینکه نتیجهٔ دلخواه به‌دست آمـد و نقاط مـوردنظر بـا علائم «[ ]» مشخص شد، اجزای روزنامه دیواری روی مقوا چسبانده می‌شود.

۶ در بین عکس‌ها و مطالب مختلف به اندازهٔ کافی فضای خالی بگذارید. مطالب فشرده و درهم، به‌شدت از تأثیر پیام می‌کاهند.

شکل۳۱ـ روزنامهٔ دیواری

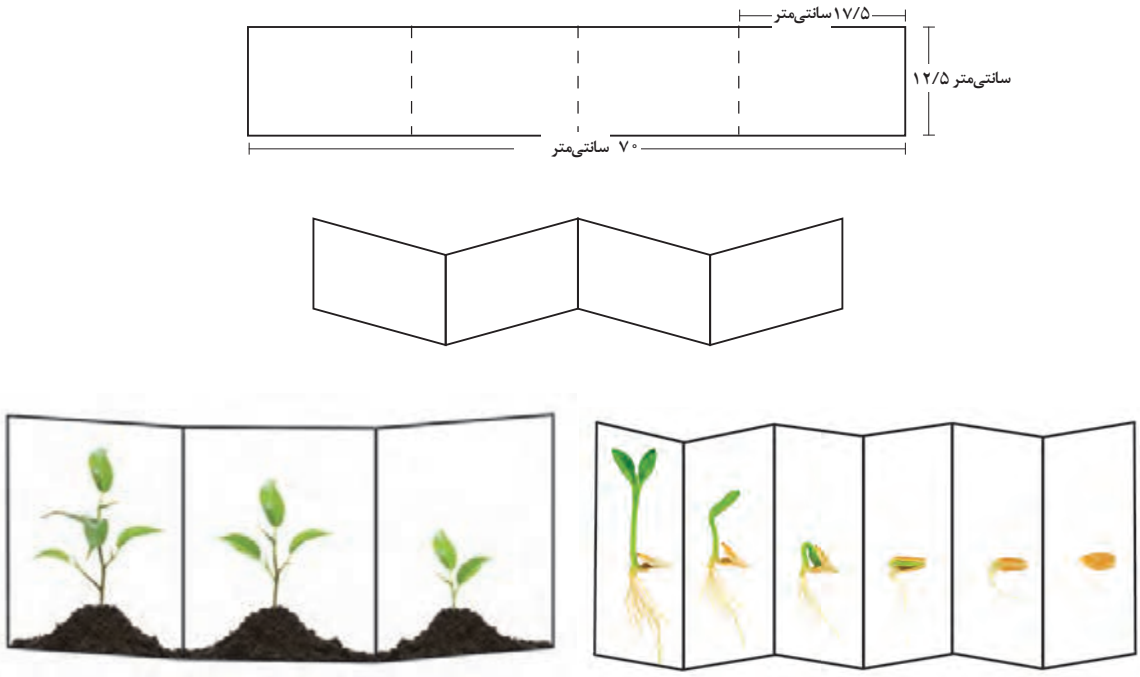
فعالیت ۱۸

با هم‌گروه‌های خودتان یک روزنامه دیواری با موضوع ایمنی در کارگاه‌های آموزشی تهیه کنید و آن را در تابلوی اعلانات مدرسه خود نصب کنید.

۲ـ کارت‌های سادهٔ دورویهٔ خطی: برای درست کردن کارت‌های دورویه، از دو طرف همان کارت ساده خطی استفاده کنید.

۳ـ کارت‌های زنجیره‌ای خطی: بـرای این کارت یک قطعـه مقـوا را به ابعـاد ۷۰ × ۱۲/۵ سانتی‌متـر یا بـه ابعاد موردنیاز ببرید و به چهار قسمت مساوی یا چند قسمت موردنیاز موضوع تقسیم کنید. به کمک قیچی یا خط‌کش، نقاط تقسیم را خط بیندازید و سپس تا کنید. در هر قسمت شکل‌ها یا حروف موردنظر را قرار دهید. این کارت‌ها را به‌عنوان بروشور[1] هم می‌توانید استفاده کنید (شکل ۳۲).

۱ـ Pamphlet

شکل ۳۲ـ کارت زنجیره‌ای خطی

تهیهٔ بروشور (تاشو)

بروشور نوعی رسانهٔ آموزشی است. در ابعاد کاغذ A۴ تهیه می‌شود و به‌طور معمول به سه قسمت تقسیم می‌گردد. این رسانه می‌تواند آموزشی، هشداردهنده و یا تبلیغاتی باشد. موضوعات عمدهٔ مورد بررسی در این رسانه عبارت است از:

۱ بیماری‌های کودکان
۲ معرفی کتاب‌ها و اسباب‌بازی‌های کودکان
۳ رفتارهای کودکان مانند پرخاشگری، دروغگویی و غیره

اصول کلی جهت تهیهٔ بروشور:

- منطبق بودن مطالب و تصاویر با شرایط فرهنگی
- استفاده از تصاویر و رنگ‌های جالب
- برخورداری از زبان ساده و قابل‌فهم برای گروه هدف موردنظر
- داشتن پیام‌هایی کوتاه و مرتبط با موضوع
- ذکر آدرسی جهت پاسخگویی به سؤالاتی که ممکن است به ذهنبال مطالعهٔ بروشور برای مخاطب پیش بیاید.

بروشور از سه قسمت تشکیل می‌شود.

۱ روی جلد
۲ صفحات داخلی
۳ صفحهٔ پشت جلد

مطالبی که روی صفحهٔ جلد آورده می‌شود:

- نام و نشانی سازمان تهیه‌کننده
- عنوان
- تصویر متناسب با موضوع
- نام فرد، واحد یا مرکز تهیه‌کننده
- گروه هدف

مطالبی که برای صفحات داخلی آورده می‌شود:

- آغاز با نام خدا
- مقدمه (اهمیت موضوع)
- استفاده از تصاویر مناسب با فرهنگ
- استفاده از تنوع رنگ
- ساده و قابل‌فهم بودن محتوا

■ پیام‌ها کوتاه بوده متناسب با گروه هدف

مثال: اگـر موضوع، بـررسی یک نـوع بیمـاری کودک باشد موارد زیر رعایت می‌شود:

■ معرفی کلی بیماری کودک

■ راه‌های سرایت یا ابتلا به بیماری

■ پیشگیری و درمان بیماری

مطالبی که روی صفحهٔ پشت جلد آورده می‌شود:

■ در صورت نیاز از هشدار یا شعار، آیه، روایت یا نقل‌قول (یکی یا چند مورد) استفاده می‌شود.

■ نشانی و شمارهٔ تماس جهت پاسخگویی به سؤالات قید می‌شود. (شکل ۳۳).

شکل ۳۳ـ بروشور

فعالیت ۱۹

با توجه به کارت‌های تاشو، زنجیره‌ای از یک بروشور برای آگاهی والدین در زمینه‌های زیر با استفاده از منابع علمی تهیه کنید:

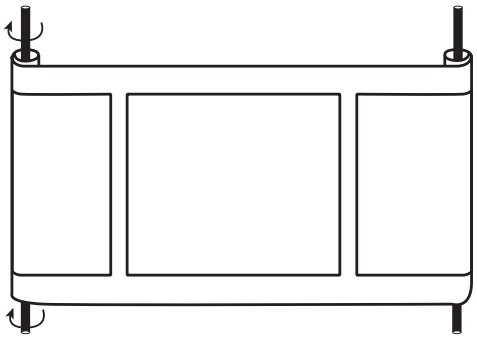
۱ معرفی رشته

۲ ابعاد رشد کودک

۳ مراحل رشد هنری کودک

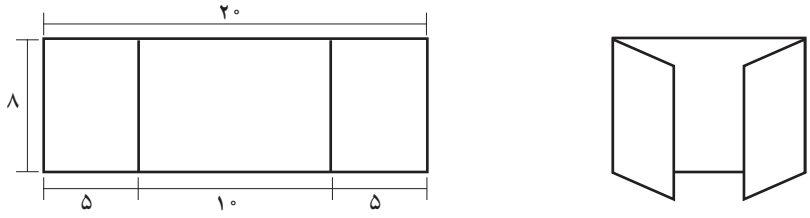
۴ـ کارت‌های طوماری

مواد لازم: یک قطعه کاغذ یا پارچه به عرض ۱۵ سانتی‌متر و طول ۱ متر و دو قطعه چوب باریک به طول ۲۵ سانتی‌متر تهیه کنید. سپس دو سر مقوا یا پارچه را به اندازهٔ ۲ تا ۳ سانتی‌متر، روی هم گذاشته دوخته یا بچسبانید و دو قطعه چوب را داخل آنها بگذارید (شکل ۳۴).

شکل ۳۴ـ کارت طوماری

۵ ـ کارت‌های تاشو برای دو قسمتی کردن عکس: مقوا را به ابعاد ۲۰×۸ سانتی‌متر به‌صورت زیر خط‌کشی کرده و تا بزنید (شکل۳۵).

شکل۳۵ـ کارت تاشو برای دو قسمتی کردن عکس

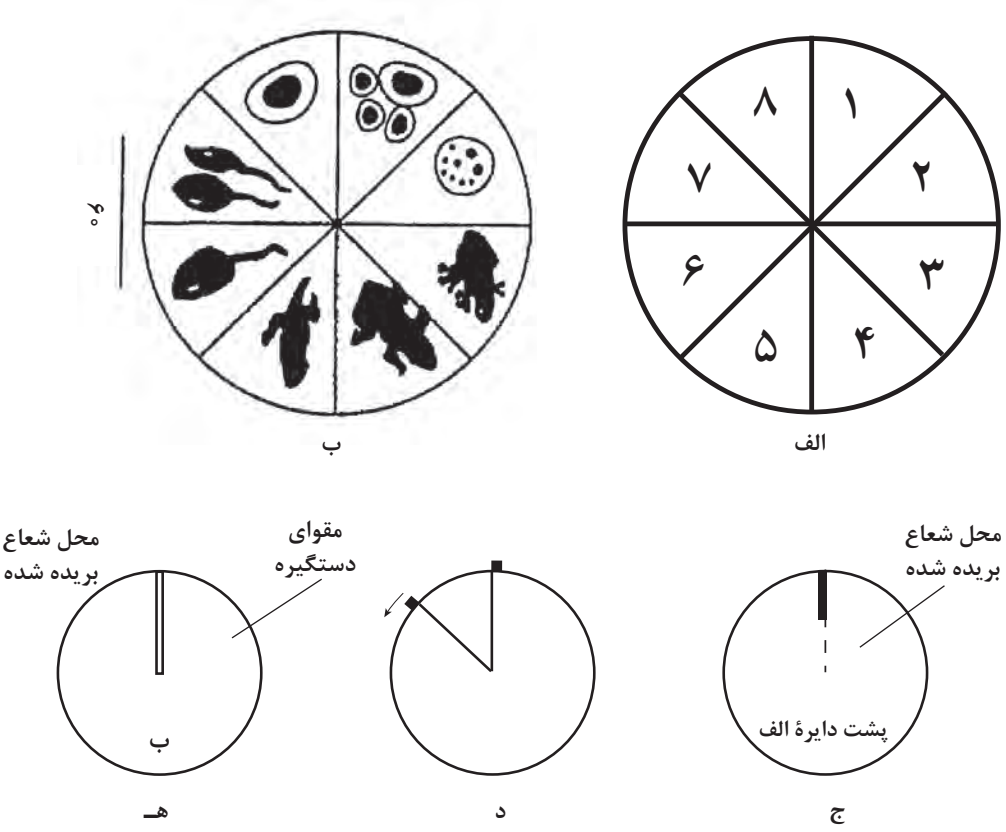
۶ ـ کارت‌های مصور: کارت‌های مقوایی به ابعاد ۱۲×۱۵ ببرید. سپس عکس‌هایی مرتبط با موضوع خود از مجلات باطله یا نقاشی شده تهیه کنید. اطراف عکس‌ها را با دقت قیچی کنید و با چسب روی مقوا بچسبانید (شکل۳۶).

شکل۳۶ـ کارت مصور

۷ـ کارت‌های چرخان

از مقوا دو دایرهٔ ضخیم به شعاع ۲۴ سانتی‌متر یا متناسب با کار خاص بریده و شعاع‌ها را به تناسب تقسیم کنید. سپس تصاویر را روی شعاع‌های دایره بچسبانید و از دایرهٔ دوم بر اساس شعاع‌ها یک مثلث ببرید. در پایان دو دایره را با میخ به هم متصل کنید (شکل۳۷).

شکل ۳۷ــ کارت‌های چرخان

فعالیت ۲۰

در گروه‌های کلاسی از انواع کارت‌های خطی و تصویری، نمونهٔ فعالیتی انجام دهید و نتیجه را در کلاس به‌صورت نمایشگاهی ارائه دهید.

فعالیت ۲۱

در سطح شهر تابلوهای تبلیغاتی متعددی وجود دارد، از یکی از آنها عکس بگیرید و در مورد آن گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۲۲

در گروه‌های کلاسی، برای معرفی یک اسباب‌بازی پوستر تهیه کنید. آنها را در تابلوی اعلانات کارگاه نصب کنید.

ارزشیابی پایانی پودمان پنجم

۱ فهرستی از روش مستندسازی را با نمودار ارائه دهید.
۲ گزارشی از اجرای فعالیت‌های هنری در کلاس تهیه کنید.
۳ کارپوشه‌ای از فعالیت‌های هنری، تهیه کنید.
۴ با مشاهدهٔ بهداشت فردی در کارگاه آموزشی خود:
الف) یک فهرست وارسی تهیه کنید.
ب) یک مقیاس درجه‌بندی تهیه کنید.
ج) گزارش واقعه‌نگاری آن را ارائه دهید.
۵ دانستنی‌های اصلی در طراحی را نام ببرید.
۶ چرخهٔ رنگ را تهیه کنید.
۷ چهار نمونه فعالیت با استفاده از «خط» تهیه کنید.
۸ ترکیب عناصر را شرح دهید.
۹ انواع قاب‌ها را فهرست کنید.
۱۰ یک کولاژ با موضوع بهار درست کنید. برای کولاژ یک قاب تهیه کنید.
۱۱ با استفاده از چوب و برگ خشک، یک تابلوی اعلانات درست کنید.
۱۲ یک تابلوی اعلانات داستانی درست کنید.
۱۳ انواع آویختنی‌ها را با استفاده از مواد مختلف، بسازید.
۱۴ نمونه‌هایی از کارت‌های آموزشی برای ارائهٔ موضوع موردنظر، تهیه کنید.
۱۵ یک پوستر آموزشی با موضوع «احترام به محیط زیست» تهیه کنید.
۱۶ بروشوری با موضوع «ایمنی در کارگاه تربیت کودک» تهیه کنید.
۱۷ کارت طوماری با موضوع «ایمنی کودک در فضای باز» تهیه کنید.
۱۸ کارت‌های مصوری با موضوع «بهداشت در فضای بسته یک مرکز پیش از دبستان» درست کنید.
۱۹ یک کارت چرخان با موضوع «فصل‌ها (بهار، تابستان، پاییز، زمستان)» تهیه کنید.

ارزشیابی شایستگی مستندسازی

عنوان پودمان ۵	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نمره
مستندسازی	تحلیل روش‌های مستندسازی	مستندسازی براساس منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	بالاتر از حد انتظار	۱ـ مقایسه روش‌های مستندسازی ۲ـ تحلیل دانستنی‌های اصلی در چیدمان و طراحی فضای آموزشی ۳ـ تهیه گزارش از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۴ـ کاربرد انواع روش‌های ثبت مشاهده از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۵ـ کاربرد انواع رسانه در مستندسازی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۶ـ تهیه کارپوشه از مجموعه فعالیت‌های آموزشی ۷ـ مستندسازی از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان	۳
	کاربرد مستندسازی در آموزش و پرورش پیش از دبستان		درحد انتظار	۱ـ تهیه گزارش از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۲ـ کاربرد انواع روش‌های ثبت مشاهده از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۳ـ کاربرد انواع رسانه در مستندسازی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۴ـ تهیه کارپوشه از مجموعه فعالیت‌های آموزشی ۵ـ مستندسازی از فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان	۲
			پایین‌تر از انتظار	توانایی انجام دو شاخص از شاخص‌های درحد انتظار	۱
نمره مستمر از ۵					
نمره شایستگی پودمان از ۳					
نمره پودمان از ۲۰					

فهرست منابع

۱ بحارالانوار- ج ۱

۲ بدرطالعی، فاطمه، بازی‌های محلی ایران برای کودکان و نوجوانان، تهران، انتشارات کانون پرورشی فکری کودکان، ۱۳۸۲

۳ تقی‌پور، ظهیر، مبانی و اصول آموزش و پرورش، تهران انتشارات آگاه، ۱۳۸۶

۴ حبیبی، پریسا و احمدی قراچه، علی محمد- الگوهای جهانی آموزش و پرورش - تهران انتشارات سروش، ۱۳۹۰

۵ سیف، علی‌اکبر، روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، انتشارات دوران، ۱۳۹۴

۶ کرونر، والتر، معماری برای کودکان، ترجمهٔ احمد خوشنویس و المیرا میررحیمی، انتشارات سایه‌گستر، ۱۳۸۲

۷ مجیب و همکاران، راهنمای هنرآموز فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴

۸ مجیب و همکاران، فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴

۹ مجیب، فرشته، راهنمای کار عملی ۱، تهران، انتشارات پیام نور، ۱۳۸۷

۱۰ محمدی، محمدهادی و قابینی، زهره، تاریخ ادبیات کودکان ایران، مؤسسهٔ پژوهشی تاریخ ادبیات ایران، جلد پنجم، ۱۳۸۱

۱۱ مشفق آرانی، بهمن و همکار تولید و کاربرد مواد آموزشی، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴

۱۲ مفیدی، فرخنده، مشاهدهٔ کودک در مراکز پیش از دبستان، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۴

۱۳ مفیدی، فرخنده، اصل و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۳

۱۴ ملکی، حسن، برنامه‌ریزی درسی (راهنمای عمل)، انتشارات مدرسه، ۱۳۹۴

۱۵ میرهادی، توران، جست‌وجو در راه‌ها و روش‌های تربیت، تهران، انتشارات آتلیه، ۱۳۶۲

۱۶ ونیتاکول، برنامهٔ آموزش و پرورش در دورهٔ پیش از دبستان، ترجمهٔ فرخنده مفیدی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۰

۱۷ ویکری، دیوید، اس، طراحی معماری مهد کودک، ترجمهٔ مهندس ژاله طالبی و مهتا میر مقتدایی، مرکز تحقیقات ساختمان مسکن، ۱۳۸۳

۱۸ یوسفی، ناصر، رویکردهای آموزشی در کار با کودکان خردسال، تهران مؤسسهٔ پژوهشی کودکان دنیا، ۱۳۸۹

نشریات و سازمان‌ها

۱ دستورالعمل تأسیس، اداره و انحلال انواع مهدهای کودک، سازمان بهزیستی، ۱۳۹۰

۲ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ضوابط طراحی ساختمان‌های آموزشی، نشریهٔ ۲۳۲

۳ سازمان نوسازی مدارس

۴ فصلنامهٔ معماری ایران، دورهٔ پنجم شمارهٔ ۱۷، تابستان ۱۳۸۳

۵ مؤسسهٔ استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مراکز پیش از دبستان، شمارهٔ ۴۳۱۸، ۱۳۸۴

۶ قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی، مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵/۱۰/۸

منابع انگلیسی

1 Dudek،Mark،Kindergaten Architecture،Glasgow Spon Press Zoco

2 Debby cryer،Thelma Harms،cathy Rilley،All about the EcErs-R،Publishing 2003

3 Seefledt،Carol Greeting rooms of wonder،Grophon House2002

Www.IranEstekhdam.Ir

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز کودکیاری

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن

و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۹۱۳۰۰۱۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir